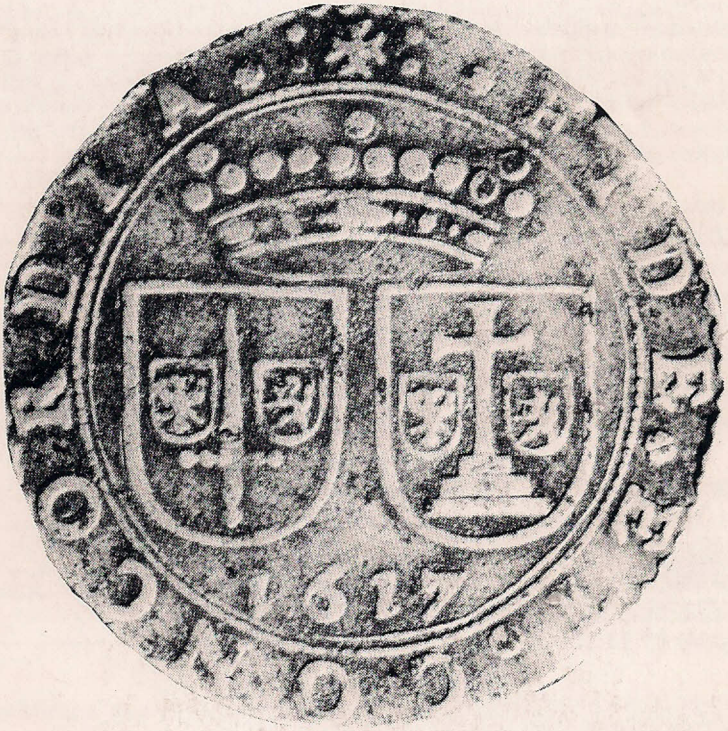
HET LAND VAN AALST

Tijdschrift van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst

Het Land van Aalst

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Uitgegeven door de geschiedkundige vereniging ,,Het Land van Aalst'', met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en de Stad Ninove.

Prijs voor een jaarabonnement:
Leden: 550 fr. - Steunende leden: 800 fr. - Beschermende leden: 1200 fr.
Te storten op rek. 000-0586911-61 van Het Land van Aalst,
Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

De vereniging werd opgericht in 1949 en heeft als werkgebied de gemeenten van de vroegere bestuurlijke eenheid ,,Het Land van Aalst'' in haar grootste uitgestrektheid, alsmede van enkele aangrenzende Oostvlaamse gemeenten (grosso modo de streek tussen Schelde en Dender).
Initiatiefnemers en stichters waren + Albert Van Lil (beheerder 1949-66) en + Jozef Van Overstraeten (voorzitter 1949-52). Tot de stichters hoorden eveneens + Arthur Broeckaert, + Hendrik Vangassen (voorzitter 1954-63), + Jozef Van Cleemput, + Jozef De Brouwer, + Valère Gaublomme, Frits Van Acker, Basiel Boel, + Marcel Cornelis en + Jules Pieters. Latere voorzitters waren + Jozef Borremans (1953-1954), + Frits Courteaux (1963-1980) en Luc De Rijck (1980-1984) erevoorzitter.

Het bestuur van de vereniging is als volgt samengesteld:
Luc Robijns, voorzitter
Marcel Cock, ondervoorzitter
Basiel Boel (erebestuurslid), Sylvain De Lange (redacteur), Lieve De Mecheleer (redacteur), Dirk Podevijn (redacteur), Clemens Uyttersprot (erebestuurslid), Marc Uyttersprot (bibliothecaris-archivaris), Geert Van Bockstaele (beheerder), Dirk Van de Perre (redactiesecretaris), Georges Vande Winkel (bibliografie), Wilfried Vernaeve (verslaggever).

Ledenadministratie en algemene correspondentie:
Geert Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
tel. (09) 360 19 04
Redactiesecretariaat en toezending kopij:
Dirk Van de Perre, Hoogstraat 23, 9401 Ninove-Pollare
tel. (054) 33 73 27

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.
Verantwoordelijke uitgever: Dirk Van de Perre
Zetel van de vereniging: Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade
Kaftontwerp: Bart Maris
Drukker: De Riemaecker, Nukerkeplein 9, 9681 Nukerke, (055)21 14 04

Op de kaft is de penning van ,,Het Land van Aalst'' (1617) weergegeven. Op de voorzijde staat het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, op de achterzijde dat van de vijf baronieën Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse.

ISSN 0778-7731

BIBLIOGRAFIE VAN DE GESCHIEDENIS VAN HET LAND VAN AALST 1994
(met aanvullingen uit vorige jaren)

G. VANDE WINKEL
W. VERNAEVE

met medewerking van: Marcel Cock, Sylvain De Lange, Lieve De Mecheleer, Luc Robijns, Marc Uyttersprot, Geert Van Bockstaele, Dirk Van de Perre

Naast de gebruikelijke inhoud volgens het bekende stramien biedt de bibliografie 1994 nog een toemaatje. In het verleden werden niet altijd alle licentiaatsverhandelingen en ongepubliceerde doctorale proefschriften opgenomen die het werkgebied van de bibliografie behandelden. Hoewel van deze studies veelal afzonderlijke lijsten bestaan, vinden wij het toch belangrijk dit origineel en waardevol werk als zelfstandige entiteit in de bibliografie op te nemen.

Om het volume van de bibliografie niet nodeloos op te blazen spreiden wij deze inhaalbeweging in de tijd. Dit jaar komt de opleiding geschiedenis van de Gentse universiteit als eerste aan de beurt. Volgend jaar zal dit het geval zijn voor de Leuvense Alma Mater. Andere universiteiten en instellingen zullen volgen, uiteraard inzoverre de bronnen ter beschikking zijn. Zoals steeds houden de samenstellers zich graag bereid voor aanvullingen en kritische bedenkingen.

0. ALGEMEENHEDEN

Bibliografieën van scripties en verhandelingen (013)

1 - BOLLEN Marianne (ed.), *Licentieverhandelingen en doctoraatsthesissen van de Sectie Kunstgeschiedenis en Archeologie van de Vrije Universiteit Brussel: chronologische lijst en index*, 3de uitg., Brussel, Brusselse Oudstudenten Kunstgeschiedenis en Archeologie, 1991, 28 p.

2 - HENDRICKX Jean-Pierre, *Répertoire des mémoires de licence et des thèses de doctorat présentés dans les départements d'histoire contemporaine des universités belges. 1: 1945-1975*, (*Cahiers [du] Centre Interuniversitaire d'Histoire Contemporaine. Bijdragen [van het] Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis*, 100), Leuven-Brussel, Nauwelaerts, 1986, XX-214 p.

1093 titels, thematisch gerangschikt en voorzien van een auteursindex, een zakenindex (personen, plaatsnamen, begrippen) en van een index op periodieken.

3-[LICENTIAATSVERHANDELINGEN], Licentiaatsverhandelingen in de Geschiedenis. Academiejaren 1991-1992 en 1992-1993. Samenvattingen, (*Studia Historica Gandensia. Publikaties van de Opleiding Geschiedenis van de Universiteit Gent*, 280), Gent, Studia Historica Gandensia en OSGG (Oudstudenten Geschiedenis Universiteit Gent), 1994, 156 p.

Eerste deel van een reeks die in de toekomst jaarlijks een aanvulling brengt van "Een eeuw Gentse Historische School" (bibliografie 1993, nr. 3). In tegenstelling tot de vergelijkbare publikatie van Leuven (zie o.a. bibliografie 1993, nr. 5) brengt de Gentse reeks wel de verhandelingen in verband met de geschiedenis van de oudheid, maar niet de samenvattingen van doctorale proefschriften.

4 - [SAMENVATTINGEN], *Samenvattingen van Licentiaatsverhandelingen en Proefschriften in 1993 aangeboden aan het Departement Geschiedenis van de KU Leuven*, Leuven, Departement Geschiedenis/Vereniging Historici Lovanienses, 1994, 128 p.

Met een alfabetische lijst van de auteurs voorkomend in de brochures 1 (1988) tot 7 (1994).

5 - [VOORLOPIGE], *Voorlopige lijst van licentiaatsverhandelingen en proefschriften aangeboden aan het Departement Geschiedenis van de K.U.Leuven, 1980 tot 1989*, (*Historica Lovaniensia*, 250), Leuven, Katholieke Universiteit Leuven-Departement Geschiedenis, 1994, 81 p.

Deze chronologische lijst van verhandelingen en proefschriften (aangevuld met een alfabetische lijst van licentiaten en doctores) moet voorlopig het hiaat overbruggen tussen de publicatie van L. VAN BUYTEN voor de periode 1934-1979/80 (bibliografie 1950-83, nr. 419) en de in 1988 opgestarte brochurenreeks "Samenvattingen (...)" die de periode vanaf 1987 bestrijkt (zie bibliografie 1990, nr. 2).

Bibliografieën van tijdschriften (014)

6 - [CENTRE], *Le Centre belge d'histoire rurale. Bilan et perspectives. Het Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis. Terugblik en toekomstperspectieven*, (*Centre belge d'histoire rurale-Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis*, 100), s.l., Centre belge d'histoire rurale-Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, 1992, 108 p.

Geeft naast een historisch overzicht van het Centrum ook een gedetailleerde, chronologische lijst van de eerste honderd publicaties met indices op onderzoeksonderwerpen en plaatsnamen.

7 - TROMMELMANS Wim, *Bibliografie Ons Erfdeel. 4: 1988-1992*, Rekkem, Stichting Ons Erfdeel, 1994.

8 - VAN AELST A.-M., *Register op de jaargangen 1 (1902) tot 75 (1992), - Bijdragen tot de Geschiedenis*, 76, 1993, p. 91-194.

Systematisch ingedeeld met indices op auteurs-, persoons-, en plaatsnamen.

Vakbibliografieën (016)

9 - OOMS Herwig, *Publikaties over Minderbroeders in de Nederlanden 1993, - Franciscana*, 49, 1994, p. 205-266.

10 - FLOUR Els; VAN MOLLE Leen (o.l.v.); JACQUES Catherine; GUBIN Eliane (ss. dir.), *Bronnen voor de geschiedenis van de vrouwenbeweging in België. Sources pour l'histoire du féminisme en Belgique. Repertorium van Archieven. Répertoire d'Archives. 1830-1993*, Brussel, Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling, 1993, VII-339 p.

11 - VELLE Karel, *Recht en gerecht. Bibliografische inleiding tot het institutioneel onderzoek van de rechterlijke macht (1796-1994), (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica.* Studia, 61), *Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.*

12 - SERVAIS Paul, *L'entre-deux-guerres en Belgique 1918-1940. Bibliographie. 4: Histoire des sciences et des techniques, (Cahier du Centre d'histoire moderne et contemporaine*, 4), Bruxelles, Facultés Universitaires Saint-Louis, 1994.

13 - STEFFENS Sven, *L'industrie à Bruxelles. Bibliographie*, (*Documentation Bruxellois*, 1), Bruxelles, ULB, 1993.

Behandelt de periode vanaf 1830.

14 - ROOSENS Laurent; SALU Luc, *History of Photography. A Bibliography of Books. 2*, London-New York, Mansell, 1994, 389 p.

Met index van auteurs- en persoonsnamen. Selectiecriteria zijn identiek aan deze van deel 1 (bibliografie 1993, nr. 22), maar als uiterste geboortedatum van de fotografen geldt 1936 (i.p.v. 1914 voor deel 1).

15 - ART Jan (red.); BOONE Marc; DEGRYSE Karel; MARINUS Marie Julliette; VANDENBROEKE Chris; VERMEIR René; VLEESCHOUWERS-VAN MELKEBEEK Monique, *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente? 2: Middeleeuwen en Moderne Tijd 12de tot 18de eeuw*, Gent, Centrum voor Geschiedenis Universiteit Gent en Stichting Mens en Kultuur, 1994, 263 p.

Deel 1 over de 19de en 20ste eeuw verscheen in 1993 (bibliografie 1993, nr. 26). Delen 3 (hulpwetenschappen) en 4 (archeologie) zijn respectievelijk voorzien voor 1995 en 1996.

16 - [BIBLIOGRAFIE], Bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België, - Tijdschrift voor Geschiedenis van Techniek en Industriële Cultuur, 9, 1991, (3/35), p. —.

Eerste aflevering van een lopende bibliografie.

17 - [BIBLIOGRAFIE], *Bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België. 2, - Tijdschrift voor Industriële Cultuur, 10, 1992, (3/39)*, p. —.

18 - CHANTRENNE Claire; OP DE BEECK Bart; SILVESTRE Marguerite (coll. scient.); FINCOEUR Michel-Benoît (coll. scient.); ELKHADEM Hossam (dir.), *Inventaire raisonné des collections cartographiques Vandermaelen conservées à la Bibliothèque royale de*

Belgique. 2: Carte topographique de la Belgique au 1:20.000, (*Monographies de la Bibliothèque royale Albert Ier*, B 88), Bruxelles, Bibliothèque royale Albert Ier, 1994, XI-333 p.

Begint met een historisch overzicht van de betrokken kaart. Met vermelding van de kaartbladen Aalst, Asse, Geraardsbergen, Herzele, Ninove, Opbrakel.

19 - HOUSSIAU Jean; NIJSSEN Rombout, *Bibliographie courante archivistique: articles parus dans les revues archivistiques. 1993. Lopende bibliografie voor archiefkunde: artikels verschenen in tijdschriften voor archiefkunde*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Manuale*, 15), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

20 - NIJSSEN Rombout, *Handboeken voor archiefbeheer. Bibliografie. Manuels pour la gestion d'archives. Bibliographie. Manuals on archives administration. Bibliography*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Manuale*, 14), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1993.

21 - REUNIS Robert, *Bibliographie bruxelloise*, (*Archives et bibliothèques de Belgique. Archief- en Bibliotheekwezen in België*, Numéro spécial-Extranummer 47), Bruxelles-Brussel, s.n., 1994, IV-771 p.

Multidisciplinaire, retrospectieve bibliografie tot 1993 voor de 19 gemeenten van het Brusselse gewest. Systematische indeling met een index van plaats-, persoons- en zaaknamen.

22 - SCHOLLIERS Peter; VIAENE Patrick, *Bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België. 3*, - *Tijdschrift voor Industriële Cultuur*, 11, 1993, (4/44), p. 7-21.

Met auteursregister.

23 - SILVESTRE Marguerite; FINCOEUR Michel-Benoît; CHANTRENNE Claire (coll. scient.); OP DE BEECK Bart (coll. scient.); ELKHADEM Hossam (dir.), *Inventaire raisonné des collections cartographiques Vandermaelen conservées à la Bibliothèque royale de Belgique. 1: Cartes de Belgique*, (*Monographies de la Bibliothèque royale Albert Ier*, B 87), Bruxelles, Bibliothèque royale Albert Ier, 1994, XXVIII-563 p.

De collectie van het door Philippe Vandermaelen (1795-1869) gestichte Etablissement géographique de Bruxelles (1830-1869) werd in 1880 verkocht. Het eerste deel van deze inventaris is opgedeeld in thematische hoofdstukken. Met vermelding van Aalst, Denderleeuw, Dender, Edingen, Erwetegem, Geraardsbergen, Herzele, Oetingen (Holland), Melle, Neigem, Ninove, Oost-Vlaanderen, Pajottenland, Schellebelle, Teralfene, Wieze, Zottegem.

24 - VAN EENOO R., *Bibliografie van de geschiedenis van België*, - *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 72, 1994, (2), p. 380-540.

25 - VANDE WINKEL Georges; VERNAEVE Wilfried, *Bibliografie van de geschiedenis van het Land van Aalst 1993 (met aanvullingen uit vorige jaren)*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (3), p. 141-202.

26 - VIAENE Patrick; SCHOLLIERS Peter, *Bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België. 4, - Tijdschrift voor Industriële Cultuur*, 12, 1994, (3/47), p. 2-23.
Met auteursregister.

Bibliotheekwezen (02)

27 - DE NEEF Lieve, *De jeugdboekenweek: jeugdboekpromotie op nationaal vlak en in de P.O.B. van Ninove*, Gent, Graduaat in het bibliotheekwezen en de documentaire informatiekunde (onuitgegeven eindverhandeling), 1994.

Bibliotheken (026/027)

28 - DE TURCK Conny, *Het documentatiecentrum van het Triveriusgenootschap van Brakel: onderzoek naar gebruik en dienstverlening*, Gent, Graduaat in het bibliotheekwezen en de documentaire informatiekunde (onuitgegeven eindverhandeling), 1994.

29 - PRAET P.; VAN DER SPEETEN J.,Van boekerij tot bibliotheek. Geschiedenis van de openbare bibliotheken in Ninove, Ninove, Stad Ninove, 1994, 88 p.

30 - SCHIVELBUSCH Wolfgang, *Die Bibliothek von Löwen. Eine Episode aus der Zeit der Weltkriege*, München, s.n., 1988.
Tijdens zijn verblijf in Amerika zocht baron Louis de Sadeleer (°Haaltert 06.10.1852, + Aalst 06.05.1924) financiële hulp voor de heropbouw van de uitgebrande universiteitsbibliotheek van Leuven.

31 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *De bibliotheek van dom Franciscus Jacobs (ca. 1625), prior en pastoor van Bornem, - Ons Geestelijk Erf*, 68, 1994, (1-2), p. 158 e.v.
Met vermelding van Geraardsbergen en Meerbeke (deken) en Herman Colens, pastoor van Nederbrakel.

32 - [VIJF], *Vijf jaar aanwinsten 1974-1978. Tentoonstelling georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I van 22 september tot 31 oktober 1979, (Catalogi van tentoonstellingen georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I*, C 167), Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1979, XIII-598 p.

33 - [VIJFENTWINTIG], *Vijfentwintig jaar aanwinsten 1969-1994. Dossier uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling "Vijfentwintig jaar aanwinsten" georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I van 18 februari tot 19 maart 1994, (Dossier Koninklijke Bibliotheek Albert I*, B 83), Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1994, 73 p.
O.a. over een 15de-eeuws wapenboek met wapens uit het Land van Aalst (nr. 7) en een getijdenboek met een miniatuur van de Meester van Guillebert de Mets (Geraardsbergen) (nr. 9).

34 - [VIJFTIEN], *Vijftien jaar aanwinsten sedert de eerste steenlegging tot de plechtige inwijding van de Bibliotheek [1954-1968],*

(Catalogi van tentoonstellingen gehouden in de Albert I-Bibliotheek te Brussel, 34), Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1969, VIII-550 p.
Met vermelding van Dirk Martens (Aalst) en de premonstratenzer abdij van Ninove.

Adresboeken (058)

35 - [JAARBOEK], *Jaarboek van het Bisdom Gent 1994. 115de jaar*, Gent, s.n., 1994, 285 p.

36 - LOOMAN Aurèle, *Adresboek van het OSGG (Oudstudenten Geschiedenis Universiteit Gent). Editie 1992*, Gent, OSGG, 1992, 415 p.
Een aanvulling verscheen in 1993.

Vrijmetselarij (061)

37 - DE CLERCQ R., *Vrijmetselaars in Groot-Deinze vóór 1830, - Bijdragen tot de Geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, 61, 1994, p. 49-213.
Met vermelding van J.B. Vermandele (1756-1825), griffier-stadspensionaris te Aalst en mede-oprichter van de vrijmetselaarsloge "Het Concert" te Aalst.

38 - DE TROETSEL Georges, *Vlaamse vrijmetselaarsloges in de Hollandse Tijd. Aalst, Brugge, Ieper, Kortrijk, Lokeren, Menen, Oostende, Oudenaarde, Sint-Niklaas*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1973.

Musea. Museologie (069)

39 - [JUBELPARKMUSEUM], *Jubelparkmuseum, Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis*, Brussel, Gemeentekrediet, 1994, 96 p.
Synthetische gids. Met vermelding van Beerlegem (Merowingische periode) en "Grammont" (kant).

Mediawezen (07)

40 - GOOSSENS Hector, De klandestiene pers in Oost-Vlaanderen tijdens de tweede wereldoorlog, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1978.

41 - MESSENS Rudy, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Oostvlaamse pers (met uitzondering van Gent en het arrondissement Aalst). Repertorium (1784-1914)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1968.

42 - STEVENS Hugo, *Repertorium van de Oostvlaamse pers. Periode 1914-1940*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1976.

Miscellanea (089)

43 - WILS Lode, *Vlaanderen, België, Groot-Nederland. Mythe en geschiedenis. Historische opstellen, gebundeld en aangeboden aan de schrijver bij het bereiken van zijn emeritaat als hoogleraar aan de K.U.Leuven*, Leuven, Davidsfonds, 1994, 507 p.

Codicologie. Boekgeschiedenis (09)

44 - DE ROOS Marjoke, *Unieke aanwinst Koninklijke Bibliotheek. Middeleeuws getijdenboek met ingenaaide pelgrimtekens*, - *Spiegel Historiael*, 29, 1994, (2), p. 70-71.
Met vermelding van een pelgrimsteken uit de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen.

45 - GOVERS Marie-José (eindred.), *Het Geraardsbergs handschrift, (Middeleeuwse verzamelhandschriften uit de Nederlanden*, 1), Amsterdam, s.n., 1994, 191 p.
Een handschrift uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel en oorspronkelijk afkomstig uit Geraardsbergen.

46 - [IMMERWAHRENDES], *Immerwährendes Kalendarium. Merkbuch der persönlichen Fest- und Gedenktage mit Bildern aus Prachthandschriften der Bibliotheca Apostolica Vaticana*, Stuttgart, Belser Verlag, 1994.
Met vele miniaturen, waaronder enkele van een Geraardsbergs handschrift.

47 - VAN BOCKSTAELE Geert, *Het Geraardsbergse 15de-eeuwse verzamelhandschrift uitgegeven*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (4), p. 300-301.

2. GODSDIENST. THEOLOGIE

Christendom (23/28)

48 - ART Jan, *Determinanten van kerkelijkheid. Relaties tussen de structurele uitbouw van de kerk, haar aanhang en de sociaal-economische evolutie (Bisdom Gent, 1830-1914)*, Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1974.

49 - VERHEYDEN Emile, *Enkele aspekten van het kerkelijk leven in het Land van Aalst (1578-1700)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1964.

Hemelse hiërarchie. Heiligen(verering) (235)

50 - BERINGS Geert, *Een onderzoek van de patrocinia van de parochiekerken in het Scheldebekken, vanaf het vroegste christendom tot 1559*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

51 - CAMBIER A., *De "queeste" of "boodscepe van Sente Remeeux": relieken-bedeltochten ten voordele van de Sint-Hermeskerk in de XV-XVIe eeuwen*, - *Annalen van de Geschied- en*

Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde, 43, 1994, p. 207-263.

52 - DARAS Hervé, *Zandheiligen doorheen Vlaanderen in 1990-1992: besluiten, - Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, p. 33-38.
Met vermelding van de H. Aldegondis te Elst, Mespelare, Wichelen.

53 - DELVILLE J.P. (dir.), *Martin de Tours, du légionnaire au saint évêque*, Liège, s.n., 1994.
Catalogus met beelden en liturgische voorwerpen uit o.a. Aalst, Geraardsbergen, Gijzegem, Onkerzele.

54 - GIRALDO Walter, *Volkskundliches aus flämischen Mirakelbüchern, - Jahrbuch für Volkskunde*, 1993, p. 189-214.
Met vermelding van Aalst, Bottelare, Erpe, Geraardsbergen, Lede, Meerbeke, Ninove.

55 - MOENS Wilfried, *Het leven van S. Gudila, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 153-156.
Met vermelding van Moorsel.

56 - ORBAN A.P., *Eine vita metrica der Heiligen Gudula von Brüssel. Herausgegeben nach Handschrift London, British Library, Egerton MS 3130, - Sacris Erudiri*, 33, 1992-93, p. 369-424.

57 - VAN DE MERKT Gaston, *Een onverwachte mededeling over de Fiertelommegang van St.-Hermes van 9 juni 1963, - Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 43, 1994, p. 279-285.

58 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *De wonderbare Leontina Camermans van Meldert (1869-1909), - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 205-213.

Praktische theologie. Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair en -versiering (24)

59 - BUYS Jean-Claude; VAN LANGENHOVEN Bart, *Het wel en wee van de Leedse klokken in de 17de en 18de eeuw, - Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 20, 1993, p. 49-54.

60 - DE SMET L., *De luidklokken in de St.-Martinuskerk van Balegem, - Het Land van Rode*, 22, 1994, (2), p. 33-40.

Pastoraal theologie. Broederschappen. Parochiële instellingen (25)

61 - TRIO Paul, *Middeleeuwse broederschappen in de Nederlanden. Een balans en perspectieven voor verder onderzoek, - Trajecta*, 3, 1994, (2), p. 97-109.

62 - LAENEN J., *Introduction à l'Histoire Paroissiale du Diocèse de Malines. Les Institutions. Edition anastatique, (Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 53), Bruxelles, Archives générales

du Royaume, 1994, 469-VIII p.
De oorspronkelijke editie verscheen in 1924 bij de "Librairie Albert Dewit" te Brussel.

Kerkbestuur en -organisatie (262)

63 - CRABBE Herman, *Baardegemse pastoors: Jacobus Achten, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 173-176.

64 - HUYLEBROEK Edgard, *De perikelen van pastoor Fransman op zijn parochie: Denderhoutem, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (4), p. 2-5.
Franciscus Cornelius Fransman (°Ninove 1746, + Dendermonde 1814).

65 - MILIS Ludo, De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename (1645-1655), Antwerpen-Baarn, Hadewijch, 1994, 157 p.

66 - PUT Eddy; HARLINE Craig E., *Dagboek van een aartsbisschop. Een portretstudie van Matthias Hovius (1542-1620), - Trajecta*, 3, 1994, (1), p. 19-33.
Hovius was aartsbisschop van het aartsbisdom Mechelen.

67 - TEMMERMAN Paul, *Pastoor Van Hoeymissen twee maal gehuldigd te Kerksken, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (3), p. 2-4.

68 - VANDEN BROECKE Steven, *Seculiere geestelijken in het 17de-eeuwse bisdom Gent: een prosopografie, - Trajecta*, 3, 1994, (3), p. 193-208.
Methodologisch belangrijk artikel.

Missionering (266)

69 - LEEMAN Katelijne, *Van Mere naar het "Verre Kongo". Korte biografie van twee pioniers: Zr. Ursmarine Baten en Zr. Pancrace De Sadeleer, - Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (1), p. 1-10.
In de wereld Leopoldine Baten en Judith De Sadeleer.

70 - LION Annick, *De volksmissies in de tussenoorlogse periode. De missieactiviteiten van de redemptoristen in Oost-Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1982.

71 - [PATER], *Pater Frans Crick (1918-1994), - Jezuïeten*, 52, 1994, (5), p. 213-127.
Jezuïet-missionaris in Indië (°Aalst 1918, + Heverlee 1994).

72 - VAN TRIMPONT Marc, *Jules Van Trimpont, pionier in Congo-Vrijstaat, - De Heemschutter*, 1992, (104), p. 13-16; (105), p. 13-17.

Kerkgeschiedenis (algemeen) (27)

73 - LAMBERIGTS M., *Het centrum voor de studie van het Jansenisme*, - *Trajecta*, 3, 1994, (4), p. 369-370.

Christelijke, religieuze ordes (271)

74 - DE BRUYN Frans, *De abbatiale bezittingen in het Land van Aalst tot in de 2e helft van de XIIIe eeuw*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1940.

75 - FAUCONNIER Marina, *Vrouwenkloosters in Oost-Vlaanderen tussen 1802 en 1914*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1980.

76 - AUBERT R., *Hilduard*, - *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, Paris, 1993, 24 (fasc. 139-140), p. -/col. 510.

Hilduard was de vermoedelijke stichter van de abdij van Dikkelvenne.

77 - MILIS Ludo(vicus), *Het domein der Sint-Salvatorsabdij te Ename gedurende de middeleeuwen (1063-1250)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1961.

78 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *Dom Ursmarus Van Haver (1868-1920). Monnik van de abdij Affligem*, - *Eigen Schoon en De Brabander*, 77, 1994, (4-5-6), p. 119-146; (7-8-9), p. 271-295.

Uit Erembodegem.

79 - AUBERT R., *Hondt, Lievin de (Canisius)*, - *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, Paris, 1993, 24 (fasc. 141), p. -/col. 983.

L. de Hondt, karmeliet, was in Gent geboren en werd prior in het klooster te Aalst, waar hij stierf.

80 - [BEGIJNEN], *Begijnen en begijnhoven. Dossier bij de tentoonstelling "Begijnen en begijnhoven in Antwerpen en Brabant" in het Cultureel Centrum te Diest van 3 september tot 16 oktober en in het Algemeen Rijksarchief te Brussel van 27 oktober tot 17 december 1994*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Educatieve Dienst. Dossiers. Tweede reeks*, 8), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 126 p.

81 - CORTHOUTS Jan, Inventaris van de handschriften in het abdijarchief te Tongerlo, (*Bibliotheca Analectorum Praemonstratensium*, 17), Tongerlo, s.n., 1987, XVIII-383 p.

Met vermelding van Aalst, Dikkelvenne (Sint-Pietersabdij en Hildewardus), Geraardsbergen (Sint-Adriaansabdij en -college, Bonifatius Vastersavens), Neigem, Ninove (abdij, abt Bartholomeus van Hoemen, Reinerus Vichet), Pamel, Sint-Antelinks (Hof ter Roeselaar, in de index ten onrechte geïdentificeerd met Rotselaar), Velzeke, Woubrechtegem.

82 - DE CLERCK Jan C.A., *Anna Theresia Persijn, begijn uit Baardegem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 9-11.

83 - DE WOLF Koenraad, *Acht Eeuwen Geschiedenis Grauwzusters-Penitenten Velzeke-Grotenberge-Evergem. Kloosterge-*

meenschap-Ziekenzorg-Onderwijs-Kunstpatrimonium, s.l., s.n.,[1994], 572 p.

In de voorgeschiedenis geeft de auteur een status quaestionis van de discussie Oombergen-Velzeke als hoofdplaats van het graafschap Biest en als voorloper van Ename. Verder met vermelding van vele omliggende gemeenten van Zottegem, vooral Godveerdegem, Ophasselt, Sint-Goriks-Oudenhove, evenals Baaigem, Oombergen, Hundelgem.

84 - HENDRIX Guido, *Bibliotheca auctorum, traductorum et scriptorum ordinis Cisterciensis. Vicariatus Generalis Belgii. 1*, Leuven, Bibliotheek van de Faculteit der Godgeleerdheid, 1992, XXXVIII-415 p.

Met vermelding van Aalst (Ten Rosen), Grimminge (Beaupré), Ronse.

85 - HENDRIX Guido, *Handschriftenbezit en boekengebruik trappisten van Westmalle 1794-1994*, (*Bibliotheca auctorum traductorum et scriptorum ordinis Cisterciensis*, 3), Leuven, Katholieke Universiteit Leuven - Faculteit der Godgeleerdheid, 1994, 300 p.

Met vermelding van Geraardsbergen.

86 - [KARTAUSER], *Die Kartaüser und ihre Welt. Kontakte und gegenseitige Einflüsse*, (*Analecta Cartusiana*, 62), Salzburg, s.n., 1993, 255 p.

Enkele gegevens over de kartuizers van Sint-Martens-Lierde.

87 - MORTIER Johan, *Het klooster van de Clarissen-Urbanisten of Rijke Klaren te Gentbrugge vanaf zijn ontstaan tot omstreeks 1450*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1965.

88 - OOMS Herwig, *Clarissen-Urbanisten te Ieper. Monasterium S. Mariae in Bethlehem*, - *Franciscana*, 49, 1994, p. 167-184.

Vanuit dit Ieperse klooster werd in 1631 te Geraardsbergen een klooster gesticht door de hervorming van het klooster van de "Zusters van Celle". De nieuwe stichting hield slechts stand tot 1653.

89 - VAN DE WIEL C., *Documenten over de orde van de reguliere kanunniken van Sint-Augustinus in het aartsbisschoppelijk archief te Mechelen (12de eeuw-1794)*, - *Sacris Erudiri*, 39, 1994, p. 335-393.

Met vermelding van Melle en Neigem.

90 - [PATER], *Pater Stefaan De Clippele (1892-1959)*, - *Jezuïeten*, 52, 1994, (6), p. 251-254.

Redacteur van de Vlaamse Linie in 1948-1950 (°Denderleeuw 1892, + Kortrijk 1959).

Protestantse kerken (283/289)

91 - SPELTDOORN Marnic, *De protestanten te St.-Maria-Horebeke in de 19e eeuw. Een vergelijkende studie*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1978.

3. SOCIALE WETENSCHAPPEN

Statistiek. Demografie (31)

92 - COOLENS Ivan, *Demografische gedragspatronen en vruchtbaarheidstransitie, eind 19e-begin 20e eeuw. Test-case: Zottegem 1863-1930*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

93 - COPPEJANS-DESMEDT Hilda, *Bevolking en tewerkstelling in transformatie op het Vlaamse platteland (einde 18de - midden 19de eeuw), - Het Tijdschrift van het Gemeentekrediet*, 48, 1994, (4/190), p. 15-34.

94 - DE BOCK Patrick, *Demografische reconstructie van de provincie Oost-Vlaanderen (ca. 1790-1830)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1980.

95 - GYSSELS (Marie-)Claire, *Het premaritaal gedrag in Oost-Vlaanderen (1700-1880). Een historisch-demografische studie getoetst aan kerkelijke en volkskundige bronnen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1982.

96 - PLETINCK Erik, *De demografische evolutie van Oost-Vlaanderen (1561-1840). Een bronnenoverzicht*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1985.

97 - ROETS Elsje, *Comparatief onderzoek naar de zuigelingensterfte in Oost- en West-Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

98 - ROOSEMONT Freddy, *Sociaal-antropometrische studie over Oost-Vlaanderen tijdens de eerste helft van de 19e eeuw aan de hand van militieregisters*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

99 - SCHELSTRAETE Gudrun, *De relatie tussen de proto-industrie en de huwelijksleeftijd in Oost-Vlaanderen. Een historisch-demografische studie*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1987.

100 - VAN DE MAELE Romain John, *Trouwen en hertrouwen te Meldert rond het midden van de negentiende eeuw (1851-1860), - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 321-326.

101 - VAN DRIESSCHE Luc, *De telling van het jaar IV te Wieze. 5, - Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 4, 1994, (7), p. 34-38.

Vorige bijdragen zijn opgenomen in de bibliografie 1993, nr. 96.

Politieke wetenschappen. Binnenlandse politiek (32)

102 - DOUXCHAMPS José, *Répertoire des seigneuries*, 2de uitg., Wépion-Namur, s.n., 1992, 195 p.

103 - OLAERTS Marcel, *Politieke strijd om de Oostvlaamse*

plattelandsbevolking (1890-1900), Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1980.

104 - WILLEQUET Peter, *Het politiseringsproces te Ronse 1830-1921*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1982.

Verkiezingen (324)

105 - BAGUET Paul, *Het laatste pamflet in ons bezit van de "Volksbond" betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 16 oktober 1938 te Nederbrakel. Uitslag van de verkiezingen*, - *Triverius*, 24, 1994, (2), p. 40-44.

106 - BAGUET Paul, *Ons tweede pamflet van de "Volksbond" betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 16 oktober 1938 te Nederbrakel*, - *Triverius*, 24, 1994, (1), p. 27-29.

107 - DE CONINCK Ludwine, Studie van de Verkiezingen in de Provincie Oost-Vlaanderen (1830-1850), 2 dl., Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1977.

108 - DE SMET L., *Bijdrage tot de politieke geschiedenis van Balegem. De cijnskiezers te Balegem*, - *Het Land van Rode*, 22, 1994, (1), p. 3-14.

109 - DE SUTTER Prosper, *Het borgerregister van 1806*, - *Liniaal*, 18, 1994-95, (1), p. 5-9.

110 - [ELECTIONS], *Les élections communales et leur impact sur la politique belge (1890-1970). De gemeenteraadsverkiezingen en hun impact op de Belgische politiek (1890-1970). Actes 16e Colloque International. Handelingen 16de Internationaal Colloquium. Spa, 2-4 sept. 1992*, (*Collection Histoire, série in-8°. Historische Uitgaven, reeks in-8°*, 87), Brussel, Gemeentekrediet, 1994, 613 p.

111 - VAN HAEGENDOREN Mieke; VANHERCK Rina; VAN NULAND Mieke, *Vrouwen en politiek. Het profiel van de kandidaten (op de Nederlandstalige lijsten) bij de verkiezingen van 24 november 1991. Een vergelijking tussen vrouwen en mannen*, Brussel, Kabinet van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid Belast met het Beleid van Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, 1993, 76 p.

Migratie (325.1/2)

112 - DE WOLF Hector, *Wieze zendt zijn zonen uit*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 4, 1994, (7), p. 19-25.

Over Anselmus Van Hove (°Wieze 1832), uitwijkeling naar Frankrijk.

113 - MAROYE Marc, *De emigratie vanuit Everbeek, Nederbrakel en omstreken naar Manitoba-Canada (1888-1925)*, - *Triverius*, 24, 1994, (1), p. 7-15; (2), p. 11-23; (3), p. 9-21; (4), p. 8-20.

Vorige bijdragen opgenomen in de bibliografie 1993, nr. 106.

Politieke partijen en bewegingen (329)

114 - COPPENS Geertrui, *Bijdrage tot de studie van de Liberale Partij te Aalst (1894-1925)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

115 - D'HAESE Reinoud, *De overgang van Daensisme naar Vlaams nationalisme in het arrondissement Aalst, 1914-1925*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1976.

116 - DE CLERCQ André, *Het liberalisme in Ninove (1857-1940). Ontstaan en groei*, [Ninove], [in eigen beheer], 1994, 107 p.

117 - DE WEVER Bruno, *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, Tielt, Lannoo en Gent, Perspectief Uitgaven, 1994, 701 p.

Publikatie van een onuitgegeven doctoraal proefschrift uit 1992 (zie bibliografie 1993, nr. 107).

118 - GEEROMS Luc, *Dr. Jan-Constant Caudron en de Daensistische beweging te Moorsel, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 129-137.

119 - LIEBAUT Hilaire, *De evolutie der politieke partijen in het arrondissement Aalst, 1830-1893*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1963.

120 - SMET Katrien, Het socialisme in het arrondissement Aalst van 1914 tot 1940, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1994.

121 - VAN CAMPENHOUT F., *Karel Weckers, - Daens Vandaag*, 18, 1994, (4), p. 7-10.

Drukker (Boom 1862-1945).

122 - VAN CAMPENHOUT F., *Pastoor Frans De Wolf, - Daens Vandaag*, 18, 1994, (3), p. 11-12.

°1870, + Denderleeuw 1952.

123 - VAN DRIESSCHE Luc, *De Daensistische beweging, - Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 4, 1994, (7), p. 2-6.

124 - VAN ROSSEM Bernadette, *Het Vlaams nationaal Verbond in het arrondissement Aalst, 1933-1940*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

125 - VAN SCHUYLENBERGH E.; VAN CAMPENHOUT F., *Huldiging Dr. Jan Constant Caudron in Moorsel, - Daens Vandaag*, 18, 1994, (2), p. 5-9.

Dokter, politicus, letterkundige, prominent daensist (1850-1906).

126 - VANDERBEKE Geertrui, *Jongerenkontestatie te Aalst. Van aktivisme naar Vlaams Nationalisme 1914-1923*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1973.

127 - VERDOODT Frans(-Jos), Hector Plancquaert, de

Daensistische beweging en het Plancquaertisme, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

128 - WILS Lode, *Het wezen van het daensisme*, - WILS Lode, *Vlaanderen, België, Groot-Nederland. Mythe en geschiedenis. Historische opstellen, gebundeld en aangeboden aan de schrijver bij het bereiken van zijn emeritaat als hoogleraar aan de K.U.Leuven*, Leuven, Davidsfonds, 1994, p. 228-240.

Economie (33)

129 - DE RAMMELAERE Carlos, *Bijdrage tot de studie der sociaal-economische toestanden in het land van Schorisse (1570-1795)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1958.

130 - LAMARCQ Daniël (Danny), *Een geïntegreerd sociaal-economisch diepteonderzoek van het platteland in Zuid-Vlaanderen: De Parochie Velzeke in de XVIIe-XVIIIe eeuw*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1980.

131 - VAN HECKE Hildegarde, *Sociale en ekonomische evolutie in de steden Deinze, Ninove, Geraardsbergen, 1830-1860*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1971.

132 - WEINBERGER Yves, *Sociaal-ekonomische strukturen te Aalst in de XVe eeuw*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1974.

Vakbeweging. Lonen. Arbeid en tewerkstelling (331)

133 - DE SUTTER Prosper, *Vrucht door Eigen Arbeid Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 17, 1993-94, (4), p. 69-75.
Vakvereniging van de textielbewerkers in het begin van de 20ste eeuw.

134 - DEMEDTS Veerle, *Het ontstaan en de doorbraak van de arbeidersbeweging te Ronse (1885-1914)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1973.

135 - VAN DE MAELE Romain John, *In de schaduw van Daens: Jan Bijl in het werk van Roelandt en Boon*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (1), p. 27-41.
Uit Aalst.

136 - SCHEERLINCK Hubert, *De zevende dag ...*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 53-57.
Plakkaten en ordonnanties betreffende de zondagsrust.

137 - BADISCO Dirk, *De seizoen- en pendelarbeid in het arrondissement Aalst*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1978.

Grond en bodem (332)

138 - DE MOL Raymond, *In Erpe gelegen gronden die in het*

jaar 1716 toebehoorden aan de Markies van Lede, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (2), p. 37.

139 - GOETHALS Franklin, *Het grondbezit te Merelbeke, 1782-1845*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1966.

140 - VAN ISTERDAEL H., *Eigendoms- en bedrijfsstructuren te Okegem. 1*, - *Mededelingen Heemkring Okegem*, 19, 1994, (1-2), p. 1-25.

Dit eerste deel van een reeks over het grondbezit te Okegem in de 16de-19de eeuw behandelt het grondbezit in 1571.

Financiën (336)

141 - ADAM Magda, *Bijdrage tot de studie van de stadsfinanciën van Aalst van de oorsprong tot 1477*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1969.

142 - SCHEERLINCK Hubert, *De laatste pastorele tienden te Moorsel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 228-239.

143 - VAN TRIMPONT Marc, *Werd de belastingontvanger van Parike beledigd?*, - *Triverius*, 24, 1994, (4), p. 34-39.

144 - IMBO Gaston, *Een brok financiële geschiedenis van Geraardsbergen, de familie de Ville en andere Lombarden (ca. 1350 tot ca. 1500)*, - *De Heemschutter*, 1994, (121), p. 17-19.

Een vorige bijdrage is opgenomen in de bibliografie 1993, nr.134.

145 - ROGGE M. (ed.); BEECKMANS L. (ed.), *Geld uit de grond. Tweeduizend jaar muntgeschiedenis in Zuid-Oost-Vlaanderen, (Publicaties van het Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen - Site Velzeke. Buitengewone reeks*, 2), Zottegem, s.n., 1994, 216 p.

Gepubliceerd ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling te Zottegem van 2 juni tot 11 september 1994.

146 - [GESCHIEDENIS], *Geschiedenis van de loterijen in de Zuidelijke Nederlanden (15de eeuw-1934). Histoire des loteries dans les Pays-Bas méridionaux (XVe siècle-1934). Dossier bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief Brussel, 21 april-25 juni 1994. Dossier accompagnant l'exposition du même nom aux Archives générales du Royaume Bruxelles, 21 avril-25 juin 1994, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Educatieve Dienst. Dossiers. Derde reeks*, 2), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 143 p.

147 - [GESCHIEDENIS], *Geschiedenis van de loterijen in de Zuidelijke Nederlanden. Catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief van 21 april tot 25 juni 1994, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Educatieve*

Dienst. Catalogussen, 123), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 81 p.

148 - [LOTERIJEN], *Loterijen in Europa. Vijf eeuwen geschiedenis*, Brussel, Nationale Loterij en Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon, 1994, 287 p.

149 - VAN EENOO Romain, *Van Koloniale Loterij naar Nationale Loterij*, - *Loterijen in Europa. Vijf eeuwen geschiedenis*, , Nationale Loterij en Snoeck-Ducaju & Zoon, 1994, p. 187-273.

Recht. Criminaliteit. Notariaat (34)

150 - CLAESSENS Maria, *Het Zoen- en strafrecht te Aalst (1400-1450)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1966.

151 - DAEMS Inge, *De studie van de doodschuld te Aalter, Ottergem, Scheldewindeke en Zelzate in een comparatief kader (17e-18e eeuw)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1984.

152 - DE BROUWER Jozef, *Een rechtspraak van het leenhof de Schijvinck te Haaltert, 17de eeuw. (Uit het archief van E.H. Jozef De Brouwer)*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (2), p. 1.

153 - DE MECHELEER (Gode)lieve, *Conflictbeslissingen te Aalst in de late middeleeuwen (1480-1504): een sociaal-juridische benadering, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1989.*

154 - DE MECHELEER Lieve, *De criminaliteit te Aalst in de late middeleeuwen. 2*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (4), p. 221-269.
De vorige bijdrage is opgenomen in de bibliografie 1993, nr.138.

155 - DECREUS Katrien, *Het zoenrecht in drie steden van het kwartier van Gent: Gent, Aalst en Dendermonde (van de 12e tot de 17e eeuw)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1978.

156 - [DIEFSTAL], *Diefstal van veldvruchten te Michelbeke*, - *Triverius*, 24, 1994, (3), p. 42.
De diefstal gebeurde op 14 augustus 1740.

157 - SCHEERLINCK John, *Aanranding te Haaltert in het jaar 1858*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (4), p. 7-8.

158 - SCHEERLINCK John, *Vermoeden van brandstichting (Haaltert 1856)*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (3), p. 8.

159 - VANDENHAUTE André, *Proces van Francies Van Wielendaele jegens Ursula Cotton, landbouwster te Parike (30-11-1894)*, - *Triverius*, 24, 1994, (2), p. 37-39.
Met vermelding van Everbeek.

Taken van de overheidsorganen (351)

160 - GHYSENS Jos, *De gemeentepolitie van Aalst (1830-1914)*, Aalst, Politie, 1994, 276 p.

Lokaal, regionaal en centraal bestuur (352/354)

161 - DE BLOOS Michel; DE TEMMERMAN Ludwig, *Het bestuur van de gemeente Everbeek ten tijde van Dominique Marie De Bloos, "maire" onder het Napoleontisch keizerrijk*, - *Triverius*, 24, 1994, (1), p. 20-25; (2), p. 26-36.

162 - VAN TRIMPONT Marc, *Prosper De Clippele en Benoit Van Trimpont, schepenen van Geraardsbergen*, - *De Heemschutter*, 1993, (116), p. 15-20; (117), p. 13-18; (118), p. 13-16; (119), p. 9-14; (120), p. 7-12; 1994, (121), p. 7-12; (122), corrigendum.

163 - BLANCQUAERT Georges (Joris), *Studie over de "pagi" binnen het kader van het latere graafschap Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1938.

164 - BLANCQUAERT Georges (Joris), *Vergelijkende studie der "pagi", decanaten en kasselrijen van Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1943.

165 - BUYS Paul, *De instellingen in de Kasselrij van het Land van Aalst*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1945.

166 - AERTS E.; BAELDE M.; COPPENS H.; DE SCHEPPER H.; SOLY H.; THIJS A.K.L.; VAN HONACKER K. (eds.), *De Centrale Overheidsinstellingen van de Habsburgse Nederlanden (1482-1795)*, 2 dl., (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Studia*, 55), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 494 en 497-981 p.

Behandelt soeverein en zijn vertegenwoordigers en de centrale instellingen op gebied van politiek en justitie, economie en financiën, oorlog en defensie, wetenschappen en onderwijs. Met een register op instellingen.

167 - BOURGEOIS Pascale, *Le Ministère des victimes de la guerre (1945-1946), le Ministère des dommages de la guerre (1945-1946), le Ministère de la reconstruction (1946-1952). Organisation et compétences*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 42), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1993, 88 p.

Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

168 - BOURGEOIS Pascale, *Le ministère du Ravitaillement (1944-1948). Organisation et compétences*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia, 31*), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1993, 69 p.

Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

168bis - BOURGEOIS Pascale; DEVOLDER Conny; GUINAND Michel; SUETENS Soetkin; TERRIZZI Rosa; VAN DER CRUYSSEN Christine; VANDEWEYER Luc, *Het Ministerie van Landbouw (1884-1990). 1: Organisatiestructuur van de centrale administratie en adviesorganen*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*, 50), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1993, 268 p.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

168ter - BOURGEOIS Pascale; DEVOLDER Conny; GUINAND Michel; TERRIZZI Rosa; VAN DER CRUYSSEN Christine; VANDEWEYER Luc; SUETENS Soetkin (med.), *Het Ministerie van Landbouw (1884-1990). 2: Overzicht van de bevoegdheden*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*, 54), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 111 p.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

169 - GUINAND Michel; ANNAERT Philippe, *Le ministère des Affaires économiques (1934-1992). 1: Etude de l'organisation et répertoire des commissions et parastataux*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 62), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1994.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

170 - GUINAND Michel, *Le premier ministère des Affaires économiques (1917-1926), et les ministères de l'Intendance (1917-1918) et de la Reconstruction nationale (1918). 2: Etude des compétences*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 46), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1993, 37 p.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

171 - TERRIZZI Rosa, *Les ministères de l'Emploi et du Travail et de la Prévoyance sociale (1895-1990). 2: Répertoire des commissions paritaires (1919-1991)*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 30), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1993, 129 p.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

172 - TERRIZZI Rosa, *Les ministères de l'Emploi et du Travail et de la Prévoyance sociale (1895-1990). 3: Aperçu des compétences*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 53), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1994, 162 p.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

172bis - VELLE Karel, *Het ministerie van Openbare Werken (1837-*

1990). 1: Organisatie, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia, 32), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

172ter - VELLE Karel, *Het ministerie van Openbare Werken (1837-1990). 2: Bevoegdheden, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*, 33), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.
Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

Defensie. Krijgsgeschiedenis (355)

173 - BRAET A., *Militaire opeisingen 1809-1814. Commune van Herdersem, - Agenda V.V.F. - Aalst*, 14, 1994, (1), p. 8-10; (2), p. 4-8.

174 - DE LOOSE Willy, *Dienstplichtigen te Haaltert in 1804, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (3), p. 9-10.

175 - DE TROYER Roger, *Inschrijvingsregister voor de nationale militie van de gemeente Heldergem (1800-1816), - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (4), p. 9-14.

176 - THOEN Erik, *De gevolgen van de militaire destructie op het platteland. Het voorbeeld van de burgeroorlog in Vlaanderen op het einde van de XVe eeuw, met nadruk op het Gentse kwartier*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1975.

177 - VAN TRIMPONT Marc, *De pauselijke zoeaven uit het Geraardsbergse, - De Heemschutter*, 1994, (125), p. 11-14; (126), p. 9-12; (127), p. 5-8; (128), p. 9-11.

Wereldoorlog 1914-18 (355 WOI)

178 - BAGUET Paul, *De lotgevallen van fotograaf Libert Coppens op het einde van de oorlog 1914-1918, - Triverius*, 24, 1994, (3), p. 35-37.
Uit Nederbrakel.

179 - DE ROOVER J., *Naamlijst overleden soldaten 1914-1918 op Belgisch ereveld te Harderwijk in Nederland, - Vlaamse Stam*, 30, 1994, (10), p. 488-506.
Overleden soldaten tijdens de internering in 1914-1918.

180 - VAN TRIMPONT Marc, *De "contingents spéciaux" in 1914-1918, - Triverius*, 24, 1994, (3), p. 25-35; (4), p. 21-22.
Vermeldt dienstplichtigen geboren of wonend in Brakel, Schorisse, Sint-Maria-Lierde, Sint-Maria-Oudenhove, Sint-Martens-Lierde.

181 - VAN TRIMPONT Marc, *Het krijgstoneel 1914-1918. Over Geraardsbergenaars die het hebben meegemaakt, - De Heemschutter*, 1994, (128), p. 5-8; (129), p. 5-10; (130), p. 7-10.

182 - WIJNANT Cyriel, *75 jaar geleden: op verkenning naar de*

frontstreek, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (2), p. 35-36.

Wereldoorlog 1939-45 (355 WOII)

183 - ADB [acroniem van Ann De Bruyne], *Ninoofse oorlogsaffiches vertellen ...*, - *Ninove Info*, 18, 1994-95, (september), p. 2-3.
Over de tweede wereldoorlog.

184 - BAGUET Paul, *Oorlog 1940-1945. Brakelse slachtoffers van de achttiendaagse veldtocht - 28 mei 1940*, - *Triverius*, 24, 1994, (1), p. 6-9.

185 - DE DECKER Cynrik; ROBA Jean-Louis, *Mei 1940 boven België. De luchtstrijd tijdens de Achttiendaagse Veldtocht*, (*België in oorlog*, 2), Erpe, De Krijger, s.a., 80 p.
Met vermelding van Ninove.

186 - DE VOS Luc, *De Bevrijding. Van Normandië tot de Ardennen*, (*Historische Reeks*, 16), Leuven, Davidsfonds, 1994, 175 p.
Met vermelding van Aalst, Ename, Ninove, Ronse, Zottegem.

187 - DUBOIS Gilbert, *Hitler te Ronse (Louise-Marie)*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 43, 1994, p. 313-319.

188 - ERVINCK Luc, *Rouwprentjesalbum van Vlaamse Oostfronters. 1*, Diksmuide, in eigen beheer (Schoorlingstraat 4), 1991, 152 p.

189 - ERVINCK Luc, *Rouwprentjesalbum van Vlaamse Oostfronters en andere Vlaamse formaties. 2*, Diksmuide, in eigen beheer (Schoorlingstraat 4), 1992, 162 p.

190 - PAUWELS Wilfried, *De Bevrijdingsdagen van 1944. De geheime rapporten van François Louis Ganshof*, Antwerpen, De Nederlanden, 1994, 293 p.

191 - [PROCES], *Het proces-Vindevogel*, (*Historische reeks*, 17), Leuven, Davidsfonds, 1994, 198 p.

192 - SEBERECHTS Frank, *Ieder zijn zwarte. Verzet, collaboratie en repressie*, Leuven, Davidsfonds, 1994.
Met vermelding van Aalst, Ronse.

193 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Winterhulp in Lede*, - *Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 20, 1993, p. 39-44.

Maatschappelijk werk. Verzekeringswezen (36)

194 - DE RUYCK Erna, *Het Sint-Vincentius a Paulogenootschap. Stichting, bestuur en werking, voornamelijk te Gent (1845-1880)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1977.

195 - SCHEERLINCK John, *Kinderen op zwerftocht*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (3), p. 5-6.

196 - VANDEWALLE Paul, *Het Onze-Lieve-Vrouwehospitaal van Geraardsbergen, een mikro-ekonomische studie (1413-1500) met een inleiding over zijn ontstaan en inrichting*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1964.

Opvoeding. Onderwijs. Vrijetijdsbesteding (37)

197 - BEUN Johan, *Het koninklijk gesticht van Mesen, - Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 21, 1994, p. 5-21.

198 - DE CLERCK Karel; CLAUS Els, *Opvoeding en onderwijs in het koninklijk gesticht van Mesen, - Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 21, 1994, p. 22-100.

Kleuter- en algemeen vormend onderwijs (372/373)

199 - DE CLERCK Jan C.A., *Ter gedachtenis van meester Edmond Moortgat, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 170-172.

Uit Baardegem.

200 - VAN DER SPEETEN Jozef, *100 jaar Vrije Basis- en Kleuterschool - 100 jaar Zusters H.Harten te Okegem, - Mededelingen Heemkring Okegem*, 19, 1994, (3), p. 33-72.

201 - BAUTERS Danny, *Herkomst en toekomst van de leerlingen in het vrij middelbaar onderwijs. Casus: het Jozefietencollege te Melle, 1837-1914*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

202 - SCHEERLINCK John, *Homologaties (periode 1894-1910). Aanvulling, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (1), p. 4-5.

Met vermelding van Denderhoutem, Haaltert, Heldergem, Kerksken. Vorige bijdrage is opgenomen in de bibliografie 1993 nr. 196.

Jeugdvorming. Jeugdwerk (374.3)

203 - CALMEYN Stijn, *De federatie voor open scoutisme. Pluralistische jeugdbeweging in Vlaanderen van 1966 tot 1980*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1994.

Analfabetisme (376)

204 - SCHEERLINCK Brigitte, *Analfabetisme in de provincie Oost-Vlaanderen in de XIXe eeuw*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1984.

Universitair onderwijs (378)

205 - DIERICKX Fons, *Prof. Dr. Jozef De Cock uit Herdersem:*

een herinnering, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 97-110.

Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8)

206 - DE WINNE Liliane, *Wandelen in het Scheldeland. Op stap langs Grote Routepaden*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (5), p. 125-128.
Met vermelding van Gontrode, Munte, Sint-Maria-Oudenhove, Ronse, Zwalm.

207 - LAMARCQ Danny, *Pollare. Een heuvel in de oksel van de Dender*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (5), p. 122-124.

208 - VANWILDEMEERSCH Urbain, *Het Mijnwerkerspad. Toeristisch-recreatief hergebruik*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (3), p. 59-61.
Met vermelding van Michelbeke, Sint-Maria-Oudenhove, Zottegem.

Volkskunde (39)

209 - DE VOS Guy, *Het gildenleven in Zuid-Oost-Vlaanderen*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (3), p. 46-49.
Met vermelding van Leupegem, Mater, Melden, Nederename, Oudenaarde, Ronse.

210 - MAGDALENA -, *Van Faluintjesmensen uit het verre verleden*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 22-26.
Met een excursie over de kunstenaar Roland Monteyne (Gijzegem).

211 - NEVRAUMONT Marcel, *Vier nieuwe plunjes voor Manneken-Pis*, - *Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, p. 110-111.

212 - VAN DE PERRE Arnold, *De Langen van Mols*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 317-320.
Over Albert Van Mol (Meldert).

213 - VAN DER LINDEN Renaat, *Heemkringen in Zuid-Oost-Vlaanderen*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (5), p. 118-121.

214 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Nieuwe volksgebruiken in Lede*, - *Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, (2), p. 108-109.

Kleding. Volksdrachten (391)

215 - VANNOPPEN Henri, *De streekdrachten in de Vlaamse Ardennen Zuid-Oost-Vlaanderen*, - *Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, (1), p. 39-63.
19de en 20ste eeuw.

216 - VANNOPPEN Henri (red.); GEENS Frans; INDESTEEGE Luk; SORBER Frieda; STEENKISTE-PIL Gerda; VANKEIRS-

BLICK Etienne, *Streekdrachten in onze gewesten. Antwerpen - Brabant - Limburg - Oost-Vlaanderen - West-Vlaanderen*, Gent, Stichting Mens en Kultuur i.s.m. de Streekdrachtencommissie van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst, 1994, 334 p.

Plaatsnamen- en zaaknamenregister. Met vermelding van Aalst, Erpe, Geraardsbergen, Ninove, Ronse, Vlaamse Ardennen.

Zeden en gebruiken in het particuliere leven (392)

217 - VAN DEN DRIESSCHE Pol, *Een bijdrage tot de studie van de ontwikkeling van zedelijke en seksuele gedragsvormen tijdens de periode 1920-1960. Casus: Oost- en West-Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

Bijnamen. Spotnamen (392.91)

218 - DE BOECK Dirk, *Bijnamen en spotnamen van Erpe-Merenaren*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (2), p. 21-24.

Dood en dodengebruiken (393)

219 - DE SCHRYVER Fredy; DE SUTTER Prosper, *Een brief van pastoor Bernardus Berlengée van Nieuwerkerken aan de schepenen van Aalst*, - *Liniaal*, 17, 1993-94, (4), p. 77-80.

In verband met het luiden van de klokken bij een sterfgeval.

Openbaar en maatschappelijk leven (394)

220 - DIERICKX Fons, *De reuzen van Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 19-21.

Feminisme. Vrouwenemancipatie. Vrouwenkwestie (396)

221 - DE RIDDER Katleen, *De Vlaamse vrouwenhuizen tussen 1974-1994*, Leuven, KUL (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1994.

Zigeuners. Nomaden (397)

222 - DESMET Lora (Lara), *Het zigeunerplakkaat van 29 december 1725. Case-study: het Land van Aalst (1715-1750)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1991.

Kalenderfeesten (398.33)

223 - DE WOLF Gilbert, *De grafelijke meiboom te Wieze 1816-1939. De nieuwe meiboom 1994-...*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 4, 1994, (7), p. 7-11.

224 - VAN BOCKSTAELE Geert; VANDEN HERREWEGEN Anne-Marie; DE COCK Louis, *Krakelingen en Tonnekensbrand in Geraardsbergen. Een eeuwenoud verhaal*, Geraardsbergen, Stadsbestuur, 1994, 157 p.

225 - VAN BREMPT Pieter, *Drij Konings gezang 1852 Moorsel, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 34-37.

Volksspelen (398.5)

226- BRAECKMAN W.L., *Bolders, beugelspelen en bollendraaiers, Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, p. 177-180.
Met vermelding van Balegem en Elene (1624).

Volksliederen (398.8)

227 - WIENEN Marijke, *Het moordlied in Vlaanderen (1750-1950). Repertoriumstudie van vijf belangrijke collecties Vlaamse liederen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1994.

5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN

Kartografie. Landmeetkunde (528)

228 - BOCKSTAL H.J., *Het landt- ende caertboeck van Ronse (1684), - Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 43, 1994, p. 107-156.

229 - CALCOEN Roger e.a., *Gerard Mercator. Cartograaf 1512-1594*, Brussel, Gemeentekrediet en Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I en Antwerpen, Museum Plantin-Moretus en Sint-Niklaas, Mercatormuseum, 1994, 157 p.

230 - COPERLOOS Francine, *De eerste kadastrale dokumenten als bron voor de landbouwgeschiedenis. Een studie van enkele gemeenten in de arrondissementen Aalst en Gent*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1969.

231 - DE GHEIN Rik, *De oudste kaarten van het graafschap Vlaanderen 1538-1656, - Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 97, 1994, p. 233-455.

232 - DE SMET Firmin, *Het kadasterplan van Herdersem uitgegeven door P.C. Popp met de perceelsgewijze lijsten, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 179-204; (4), p. 278-301.
Met reproduktie van de Poppkaart.

233 - DE TROYER Roger, *Landboek van Heldergem 1656-1707, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (1), p. 6-12.

234 - [MERCATOR], *Mercator en zijn boeken. Catalogus*, Sint-Niklaas, s.n., 1994.

Met vermelding van Arnold Mermans (Aalst, 16de eeuw), Willem van Moerbeke (filosoof en taalkundige, 13de eeuw), Jeremias de Drijvere of Hieremias Thriverius Brachelius (geneeskundige, 16de eeuw,° Brakel).

235 - ROEGIERS Jan; VAN DER HEIJDEN H.A.M., *Eenheid op papier. De Nederlanden in kaart van Keizer Karel tot Willem I. [Tentoonstellingscatalogus]*, Leuven, Onze-Lieve-Vrouw-ter-Predikheren, 1994, VI-125 p.

236 - ROEGIERS Jan (red.); VAN DER HERTEN Bart (red.); DEPUYDT Frans; GROBBEN Danny; JANSSENS Luc; MESKENS Adolf; VAN DER HEIJDEN Henk A.M.; VAN UYTVEN Raymond; VERSCHAFFEL Tom, *Eenheid op papier. De Nederlanden in kaart van Keizer Karel tot Willem I*, (*Historische reeks*, 11), Leuven, Davidsfonds, 1994, 135 p.

237 - WATHELET Marcel (leiding), *Gerardus Mercator Rupelmondanus*, s.l., Mercatorfonds, 1994.

Met vermelding van Aalst, Boelare, Pamele.

Geologie (55)

238 - DE CEUKELAIRE Marleen, *Geologie van de gemeente Lede*, - *Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 20, 1993, p. 27-38.

Plantkunde (58)

239 - CRABBE Herman, *Baardegem verloor een monument*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 78-82.

Beschermde eik, die mogelijk voorkomt op de Ferrariskaart.

6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN

Geneeskunde. Hygiëne. Farmacie (61)

240 - BILLEN Claire; ZEEBROEK Renaud; POPULER Michèle (med.), *Van sint-antoniusvuur tot L.S.D. Rogge, moederkoren en ergotisme*, - MACHEREL Claude (leiding); ZEEBROEK Renaud (leiding), *Brood doet leven. Betekenis en rol van het brood in Europa*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon en Brussel, Gemeentekrediet, 1994, p. 101-110.

Met vermelding van de Corneliusverering te Ninove.

Molinologie (620.9)

241 - COUTANT Yves, *Middeleeuwse molentermen in het graafschap Vlaanderen. Terminologie du moulin médiéval dans le comté de Flandre*, (*Werken van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, 18), Tongeren-Liège, George Michiels, 1994, 942 p.

Gebaseerd op een onuitgegeven doctoraal proefschrift uit 1990 aan de Université Charles de Gaulle te Rijsel (bibliografie 1991, nr. 227).

242 - DE MOL Raymond, *De Cottemmolen te Erpe*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (1), p. 12-17; (2), p. 25-34; (3), p. 43-51.

Vorige bijdragen zijn opgenomen in de bibliografie 1993, nr. 236.

243 - DE SCHRYVER Fredy, *De molen van Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 17, 1993-94, (3), p. 53-64; 18, 1994-95, (2), p. 31-38.

244 - EDK [acroniem], *De laatste aktieve molenaar van een eeuwenoud molenaarsgeslacht: Paul De Meyer*, - *Levende Molens*, 16, 1994, (12), p. 100-101.

Molenaar op de Gotegemmolen te Mere. De familie De Meyer bemaalt de molen sinds het begin van de 18de eeuw.

245 - GOEMINNE Luc, *Molenvermeldingen rond Geraardsbergen in 1243*, - *Molenecho's*, 22, 1994, p. 28-29.

Watermolens in Pollare, Denderwindeke (Vrekkem), Voorde/Idegem (Bullegem), Sint-Martens-Lierde, Nederboelare.

246 - GOEMINNE Luc, *De watermolens en windmolens van de abdij van Grimminge in de middeleeuwen*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (4), p. 275-278.

247 - HOLEMANS Herman, *Het molenbezit van de abdij van Sint-Adriaan te Geraardsbergen*, - *Ons Molenheem*, 1994, (4), p. 21-25.

Overgenomen uit E. SOENS, "De abdij van Sint-Adriaan te Geraardsbergen", 1914.

248 - HOLEMANS Herman J.R., *Belgisch molenbestand 1994*, Kinrooi, Studiekring Ons Molenheem, 1994, 58 p.

249 - IJZERMAN Yolt, *Wel en wee van windmolens in het Oostvlaamse Scheldeland. 2*, - *Molenecho's*, 22, 1994, p. 17-18.

Met vermelding van Balegem.

250 - VAN DE PERRE Dirk, *Een middeleeuwse watermolen te Pollare*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (4), p. 270-274.

251 - VAN LANGENHOVEN Bart, *De Jezuïetenmolen*, - Liniaal, 17, 1993-94, (3), p. 48-52.

Te Nieuwerkerken.

252 - VAN STAPPEN Alfons, *De watermolen te Schorisse (Maarkedal). Portret van een draaiende molen*, - *Natuur- en Stedeschoon*, 63, 1994, (2), p. 30.

253 - VERPAALEN John, *Verdwenen Belgische windmolens in*

oude prentkaarten. Moulins à vent belges disparus en cartes postales anciennes, Zaltbommel, Europese Bibliotheek, 1993.
Met vermelding van Aalst, Burst, Nederbrakel, Nukerke, Rozenaken, Westrem.

254 - WVDB [acroniem], *Hoe anno 1994 ons molenpatrimonium (nog) een watermolen verliest ...*, - Levende Molens, 16, 1994, (11), p. 85-86.
Over de Carolus(water)molen te Borsbeke.

Gezondheidstechniek. Sanitaire techniek. Verlichtingstechniek (628)

255 - SCHEPENS Erik L., *Bouw van een waterput op de Plaats te Michelbeke*, - *Triverius*, 24, 1994, (2), p. 46-47.
Vastlegging van de voorwaarde voor het bouwen ervan (23 november 1776).

256 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Van "borneputten" en watertorens. Een kijkje op de waterbedeling in Aalst*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (2), p. 45-48.

257 - [HERDERSEM], *Herdersem wordt elektrisch verlicht!!!*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 27.

Landbouw. Tuinbouw. Bosbouw. Veeteelt. Jacht. Visserij (63)

258 - BILLEN Claire (red.); VANRIE André (red.), *Les sources de l'histoire forestière de la Belgique. Bronnen voor de bosgeschiedenis in België. Actes du colloque. Acten van het colloquium. Brussel-Bruxelles 29-30.10.1992*, (*Archives et bibliothèques de Belgique. Archief- en Bibliotheekwezen in België*, Extranummer-Numéro spécial 45), Bruxelles-Brussel, s.n., 1994, 426 p.

259 - Imbo Gaston, *Het Raspaillebos*, - *De Heemschutter*, 1994, (121), p. 13-16; (122), p. 13-18; (123), p. 15-17.

260 - KESTENS Stefan, *Het Berchembos*, - *Vlierefluiter. Tijdschrift van de Wielewaal Afdeling Ninove*, 9, 1994, (juli-aug.), p. 17-24.
Op de grens van Ninove (Meerbeke) en Roosdaal.

261 - TACK G., *Historische ecologie van het boslandschap in het oude graafschap Vlaanderen en de aansluitende delen van Brabant en Henegouwen*, - BILLEN Claire (red.); VANRIE André (red.), *Bronnen voor de bosgeschiedenis in België. Acten van het colloquium Brussel 29-30.10.1992, (Archief- en Bibliotheekwezen in België, Extranummer 45)*, Brussel, 1994, p. 187-202.

262 - TALLIER Pierre-Alain, *Guide des sources de l'histoire forestière en Belgique (1830-1945)*, (*Centre belge d'histoire rurale-Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis*, 111), Bruxelles - Louvain-la-Neuve, Centre belge d'histoire rurale (en collaboration

avec Archives et Bibliothèques de Belgique)-Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis (in samenwerking met Archief- en Bibliotheekwezen in België), 1994, 233 p.

Beperkt tot de rijksarchieven. Met vermelding van de families de Lalaing en de Liedekerque en van Bavegem, Borsbeke, Geraardsbergen, Ninove, Oordegem, Overboelare, Roborst, Steenhuize-Wijnhuize, Zandbergen, Zottegem.

263 - DE BAETS A., *Pachters van de grote landbouwbedrijven in Melle. 3*, - *De Gonde*, 22, 1994, (1), p. 3-7.

Vorige bijdragen zijn opgenomen in de bibliografie, 1993 nr. 263.

264 - LINDEMANS Paul, *Geschiedenis van de landbouw in België*, 2 dl., Antwerpen-Borgerhout, Genootschap voor Geschiedenis en Volkskunde, 1994, XXX-472 en 541+74 p.

Heruitgave van de oorspronkelijke uitgave uit 1952 (bibliografie 1950-83, nr. 2634), aangevuld met wetenschappelijke inleidingen van de professoren Erik THOEN en Herman VAN DER WEE en met een beperkt derde deel van addenda en corrigenda.

265 - VANHAUTE Eric, *Eigendomsverhoudingen in de Belgische en Vlaamse landbouw tijdens de 18de en 19de eeuw*, - *Belgisch Tijdschrift voor de Nieuwste Geschiedenis*, 24, 1993, (1-2), p. 185-226.

Met aandacht voor de streek Aalst-Oudenaarde en vermelding van Denderleeuw, Haaltert, Lede, Meerbeke, Pollare, Sint-Kornelis-Horebeke.

266 - DE PUNT Johan, *De wolschaar*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (2), p. 38.

267 - DE BAERE Jules, *De handmelkerijen te Erpe*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (3), p. 52-59.

268 - HEYVAERT Herman, *Het wildstropersdrama te Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 4, 1994, (7), p. 16-18.

In het jaar 1910.

Grafische industrie. Uitgeverij. Boekhandel (655)

269 - GISTELINCK Frans; SABBE Maurits, *Early sixteenth century printed books 1501-1540 in the Library of the Leuven Faculty of Theology*, Leuven, s.n., 1994.

Met vermelding van post-incunabelen uit Aalst (Dirk Martens en jezuïeten), Geraardsbergen (abdij).

Verkeerswezen. Openbaar vervoer. Postwezen (656)

270 - FRANCK Lucien, *Historische schets van de weg Gent-Oudenaarde*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1967.

271 - NOYEN Raymond, *Het wegennet der XVIIIe eeuw als basis van het hedendaagsche verkeer in het graafschap Vlaanderen*, Gent,

RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1944.

272 - VAN DER LINDEN Geert, *Kasseiwegen in de Vlaamse Ardennen. Zeldzaam edelgesteente*, - *Monumenten en Landschappen*, 13, 1994, (2), p. 8-23.

Met vermelding van Dikkele, Ename, Etikhove, Geraardsbergen, Kwaremont, Maarke-Kerkem, Mater, Melden, Moerbeke, Ronse, Sint-Denijs-Boekel, Sint-Kornelis-Horebeke, Velzeke, Volkegem, Zegelsem.

273 - D'HAESELEER Peter, *De spoorwegen in Erpe-Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (4), p. 62-71.

274 - HELLER Herbert; KEUTGENS Eric, *Het buurtspoorwegmuseum te Schepdaal en het Antwerps tram- en autobusmuseum te Edegem*, - *Monumenten en Landschappen*, 13, 1994, (4), p. 49-55.

Met vermelding van de buurtspoorweglijn Brussel-Ninove (vanaf 1885/1887, voleindigd 1913).

275 - VAN WESEMAEL Paul, *De tram door Erpe en Erondegem*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (4), p. 72-77.

276 - GOFFAUX Pierre; WAEYTENS Christiaan, *Inventaris Oostvlaamse waterwegen: de Bovenschelde*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (1), p. 31-35.

277 - GOFFAUX Pierre; WAEYTENS Christiaan, *Inventaris Oostvlaamse waterwegen: Zeeschelde en Dender*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (4), p. 97-102.

278 - DE DONCKER Willy, *De postgeschiedenis van de stad Geraardsbergen*, Gent, Fisto, 1994, 125 p.

Huisnijverheid (66/68)

279 - VANHAUTE E., *"De meest moordende van alle industrien". De huisnijverheid in België omstreeks 1900*, - *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, 20, 1994, (4), p. 461-483.

Met vermelding van sigaren-, pantoffel- en kantindustrie voor de regio Aalst (o.a. in Geraardsbergen, Lede, Ronse).

Voedingsmiddelen (664)

280 - MACHEREL Claude (leiding); ZEEBROEK Renaud (leiding), *Brood doet leven. Betekenis en rol van het brood in Europa*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon en Brussel, Gemeentekrediet, 1994, 123 p.

Glasindustrie en -technologie (666)

281 - HENKES Harold E., *Glas zonder glans. Vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800. Glass wit-*

hout gloss. Utility glass from five centuries excavated in the Low Countries 1300-1800, (*Rotterdam Papers*, 9), Rotterdam, Coördinatie Commissie van Advies inzake Archeologisch Onderzoek binnen het Ressort Rotterdam, 1994, IX-404 p.

Overvloedig vergelijkingsmateriaal voor Nederland, zeer onvolledig voor Vlaanderen, nauwelijks gegevens voor Wallonië.

282 - VANDE WINKEL Georges, Een gezegelde wijnfles van de premonstratenzer abdij te Ninove (18de eeuw). Bijdrage tot de Norbertus-iconografie, - Het Land van Aalst, 46, 1994, (1), p. 62-72.

Textiel (677)

283 - D'HAESELEER Peter, *De proto-industriële vlasnijverheid in Lede (18de-eerste helft 19de eeuw)*, - *Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 20, 1993, p. 1-26.

284 - D'HAESELEER Peter, *De vlasnijverheid in Groot-Haaltert. Bijdrage tot de studie van de proto-industrialisering. 2*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (1), p. 17-24.

Vorige bijdrage is opgenomen in de bibliografie 1992, nr. 209.

285 - DESEYN Guido (red.), *Historiek der katoenfamilie De Smet-Guequier, het huidige MIAT. 3 : Op zoek naar Pieter Van Huffel*, - *Tijdschrift voor Industriële Cultuur*, 12, 1994, (2/46), p. 10-11.

Stichter was de schilder Pieter (Pierre) Van Huffel (°Geraardsbergen 1729, + Gent 1844).

IJzerwaren. Slotenfabricage (683)

286 - WODON Bernard; BRESSERS Serge; LAMBERT Jacques, *Serrurerie et Ferronnerie du moyen âge à nos jours*, (*Monographies du Musée des Arts anciens du Namurois*, 7), Namur, Société archéologique de Namur, 1994, 88 p.

Schoenmakerij. Voetbekleding. Handschoenen (685)

287 - DOCLO Patrick, *De laatste der klompenmakers*, - *Het Nieuwsblad. Editie Dender*, 1994, (11 augustus), p. 10.

Over de klompenfabriek Steenhoudt in Grimminge.

7. KUNST. SPORT

Kunst (algemeen) (7)

288 - [BESCHERMDE], *Beschermde monumenten en stads- en dorpsgezichten*, - *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen*, 47, 1993, p. 161 e.v..

Met vermelding van Aalst, Borsbeke, Erpe-Mere, Mater, Oosterzele, Velzeke, Welden.

289 - DE WILDE E. Ignace, *Omtrent de tentoonstelling en het boek "Neogotiek in België". Een spitsboogparcours doorheen twaalf decennia*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (4), p. 108-112.

290 - VAN CLEVEN Jean; VAN TYGHEM Frieda; DE WILDE Ignace; HOOZEE Robert e.a., *Neogotiek in België*, Tielt, Lannoo, 1994, 224 p.

291 - LAMARCQ Danny, *Het latrinaire gebeuren in de kunst en de volkskunde*, Geraardsbergen, Koninklijke VVV Geraardsbergen en Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1994, 36 p.

292 - EYLENBOSCH Albert, *Alfred Cluysenaar et sa famille*, Saint-Gilles, Editions Les Rencontres Saint-Gilloises, 1994, 69 p.
O.a. over de architect Jean-Pierre Cluysenaar en zijn rol bij de aanleg van de spoorweg Dendermonde-Waas. Met vermelding van Denderleeuw.

293 - DE TREMERIE Manu, *Het atelier van Roland Monteyne: alsof hij er nog altijd was*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (4), p. 92-94.
Met vermelding van Herdersem, Wieze.

Ruimtelijke ordening. Landschap. Tuinarchitectuur (71)

294 - [MOENEBROEKRESERVAAT], Het Moenebroekreservaat, - *De Leefmilieukrant. Driemaandelijks ledenblad van Leefmilieu Geraardsbergen*, 18, 1994, (1), p. 2-26.
Op de grens van Ophasselt en Schendelbeke.

295 - CASPERS Matheus Antonius (Thijs), *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940*, Tilburg, M.A. Caspers, 1992, 326 p.
Doctoraal proefschrift aan de K.U.Brabant te Tilburg.

Architectuur (72)

296 - DE CEUNINCK André, *Ons Schepenhuis, Belfort en Gebiedshuisje hersteld*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (4), p. 85-88.

297 - RUYS Robert, *Heemschut. Ons bouwkundig erfgoed*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (1), p. 13-16.

298 - [VIJFTIEN], *15 jaar V.V.A.K.-prijzen*, s.l., s.n., 1994, 33 p.
Brochure met foto's van de winnaars van de V.V.A.K.-prijs voor gevelrestauratie. Met vermelding van Aalst, Meldert, Nieuwerkerken.

299 - WYLLEMAN Linda, *Een geslaagde renovatie te Aalst*, - *Monumenten en Landschappen*, 13, 1994, (1/Binnenkrant 67), p. 13-14.
Over de rond 1905 in opdracht van apotheker en schepen Eugène De Valkeneer (1868-1960) opgerichte herenwoning in art nouveaustijl en over de aanpalende 19de-eeuwse neoclassicistische apotheek (Esplanadeplein 19-20) te Aalst.

300 - VAN BELLE Jean-Louis, *Signes lapidaires. Nouveau dictionnaire. Belgique et Nord de la France*, Louvain-la-Neuve, Artel, 1994, 843 p.

12.000 steenhouwersmerken, geografisch en morfologisch geklasseerd. Met talloze meldingen uit het werkgebied van de bibliografie.

301 - UYTTERSPROT Marc, *Gedateerde gebouwen in Groot-Aalst (1618-1899)*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (1), p. 18-23; (2), p. 41-44.

302 - POULAIN Norbert; DE SMET Yves, *Architectuur in Aalst tijdens het Interbellum. Beknopte gids*, Gent, Interbellum, 1991, 10 p.

303 - RENNEBOOG Godelieve, *Baron J.B. Bethune (1821-1894)*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (3), p. 63-64.

Met vermelding van Aalst.

Religieuze bouwkunst (726)

304 - ADB [acroniem van Ann De Bruyne], *Ninoofse monumenten en landschappen in de kijker. Restauratiewerken aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Lieferinge*, - *Ninove Info*, 17, 1994, (juni-juli-augustus), p. 5-7.

305 - DESUTTER Bart, *De Sint-Kristoffelkerk van Scheldewindeke en architect August van Assche*, Gent, Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas (onuitgegeven eindverhandeling), 1993.

306 - DIERICKX Fons, *Restauratieproject O.L.Vrouw-Hemelvaartkerk te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 262-270.

307 - LOSSEZ Inge, *De bouwgeschiedenis van de O.L.Vrouwkerk van Rozebeke*, Gent, Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas (onuitgegeven eindverhandeling), 1994.

308 - VAN DER BIEST Ulric, *Een nieuwe kerk in de parochie St.-Paulus en O.-L.-Vrouw Ter Rozen te Aalst*, Aalst, s.n., 1994, 28 p.

309 - BAGUET Paul, *De Toepkapel te Brakel staat er 70 jaar*, - *Triverius*, 24, 1994, (3), p. 7-8.

310 - DE CEUNINCK André, *De Heilige-Geestkapel in de Kattestraat te Aalst. Een bouwhistorisch onderzoek*, - *Archeologie in Vlaanderen*, 3, 1993, p. 331-338.

311 - DE WINT Etienne, *Inwijding van de nieuwe koortskapel in Erondegem*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (1), p. 19.

312 - DIERICKX Fons, *De kapel van de Boskant te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 12-18; (2), p. 111-117.

313 - [NIEUWE], *Nieuwe kapel ter ere van O.-L.-Vrouw ter Koorts in Erondegem*, - *Kapel en Beeld*, 46, 1994, (1), p. 6.

314 - OLSEN J., *Het gewezen Sint-Antoniuskapelleke te Melle*, - *De Gonde*, 22, 1994, (1), p. 24-29.

315 - VAN BREMPT Pieter, *Jubileumviering 50-jarig bestaan van de noodnovene voor O.L.Vrouw van het H.Hart te Moorsel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 331-333.

316 - GPL [acroniem van GHIJSELS Pieter], *Zerken in dakgoot van Leedse kerk*, - *Het Nieuwsblad. Editie Dender*, 1994, (3 november), p. 8.
Over Jan de Ba(e)tselier (+ 1666) en Peeter Pien (+ 1640).

317 - J.LI [acroniem van Jan LION], *Neogotische grafkunst getuigt van vergane glorie*, - *Het Volk. Regio Dender*, 1994, (29/30 oktober), p. 13.
Met vermelding van Geraardsbergen en Louis Bert de l'Arbre.

318 - WILLE Danny, *Oude grafstenen te Meldert*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 304-316.
Gebouwen voor opleidings-, wetenschappelijke en culturele doeleinden (727)

319 - DECRITS M., *Bijdrage tot de geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs te Kluisbergen. Bouwgeschiedenis van de gemeentescholen te Ruien*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 43, 1994, p. 157-185.

Burgerlijke architectuur (728)

320 - UYTTERSPROT Marc, *Het verdwenen huis Lienaert te Aalst*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (3), p. 58-62.

321 - PUISSANT Jozef, *De hoevenbouw in de Vlaamse Ardennen in de XVIIe en XVIII eeuw*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1967.

322 - DE BAETS A., *Kasteel "De Varens" openbaar verkocht ... in het jaar 1650*, - *De Gonde*, 22, 1994, (2), p. 13-20.
In Melle.

323 - SCHEERLINCK Hubert, *Het 'Castellum Moncle'*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 327-330.
Te Moorsel.

Beeldhouwkunst (73)

324 - STEYAERT John W.; TAHON-VANROOSE Monique (med.); BLOCKMANS Wim (bijdr.); SMETS Leon (bijdr.), *Laat-gotische beeldhouwkunst in de Bourgondische Nederlanden*, Gent, Ludion, 1994, 352 p.
Met vermelding van Aalst, Lede.

325 - GOEDLEVEN Edgard, *Egmont en Hoorne. Van de Grote*

Markt naar de Kleine Zavel, - *Monumenten en Landschappen*, 13, 1994, (1), p. 47-62.

Met vermelding van het terugvinden van Egmonts grafkelder (1804) en de eerste plannen voor een standbeeld (vanaf 1818) te Zottegem.

326 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Het totstandkomen en inhuldiging van het standbeeld van Dirk Martens*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (4), p. 82-84.

327 - BROECKHOVE Maurits, *Aanwas van "eigentijdse straatbeelden"*, - *Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, p. 7-9.

328 - VAN DER LINDEN Renaat, *Eigentijdse straatbeelden*, Gent, Koninklijke Bond der Oostvlaamse Volkskundigen, 1994, 229 p.

Indices van persoons- en plaatsnamen. Met vermelding van Aalst, Baardegem, Erwetegem, Gavere, Gentbrugge, Herdersem, Landskouter, Letterhoutem, Liedekerke, Munte, Ninove, Ronse, Wieze, Zottegem.

Munt- en penningkunde. Numismatiek (737)

329 - COLAERT M., *Mémoire métallique de la Société Royale de Numismatique de Belgique et de ses membres*, - *Belgisch Tijdschrift voor Numismatiek en Zegelkunde*, 1993, (139), p. 133-306.

Met vermelding van Ronse.

Kunstnijverheid. Design (745)

330 - IMBO Gaston, *Jan De Hase, ca 1410-1472, en de tapijtweverij te Geraardsbergen in de 15de en 16de eeuw*, - *De Heemschutter*, 1994, (129), p. 17-20; (130), p. 17-20.

Glas- en kristalwerk (748)

331 - DE VOS Guy, *Glassculpturen als nieuwe uitdrukkingsvormen van de glazenier*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen. Tijdschrift voor recreatie & cultuur*, 43, 1994, (1), p. 27-30.

Met vermelding van Michiel en Jan Leenknegt (Ronse).

Schilderkunst (75)

332 - DAEM Marcel, *Votiefschilderijen Kapelleke Schreiboom te Gent en Sint-Annakerk te Bottelare. Ch. Piqué - H. Bracq*, - *Oostvlaamse Zanten*, 69, 1994, p. 100-104.

Bottelaarse votiefschilderijen portretteren Joanna Aelterman (Wetteren 1759-1833) en (vermoedelijk) de jonge Henri Bracq, de latere bisschop van Gent (1804-1888). Ch. Piqué was de schilder van het Gentse votiefschilderij.

333 - UYTTERSPROT Marc, *Vier minder bekende schilderijen uit het Aalsters kunstpatrimonium*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (4), p. 76-81.

334 - BUYLE Marjan, *Sint-Laurentiuskerk te Ename*,- *Monumenten en Landschappen*, 13, 1994, (1/Binnenkrant 67), p. 15.

Over preromaanse (ottoonse) en romaanse schilderingen.

335 - DE TROYER Roger, *Aankoop van een schilderij door de kerk van Heldergem*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (3), p. 7.

336 - DE BRUYN Jean-Pierre, *De Dendermondse Schildersschool. Een kunsthistorische benadering*, Dendermonde, Ronde Tafel 57, 1994, 327 p.

Herwerkte uitgave van de oorspronkelijke editie (1982). Met vermelding van Petrus De Clercq (°Dendermonde 1821, + Ninove 1884), directeur van de "Stadsteekenschool" van Ninove, waar zijn zoon Richard leraar werd. Werken van P. De Clercq werden o.a. bewaard in de kerken van Moorsel, Nederhasselt, Nieuwerkerken, Okegem.

337 - MESSENS G.; VLIEGHE K., *Christus aan het kruis met vier heiligen door Gaspar De Craeyer te Geraardsbergen*, - *Bulletin van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium*, 23, 1990-91, p. 123-133.

Bevindt zich in het college te Geraardsbergen.

338 - DIERICKX Fons, *Restauratie schilderijen O.L.V. Hemelvaartkerk te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 166-169.

Muziek (78)

339 - BOSSUYT Ignace, *De Vlaamse polyfonie*, Leuven, Davidsfonds, 1994, 174 p.

Met vermelding van Johannes Ockeghem.

340 - DE CLERCK Jan C.A., *Conditien van het musicael genootschap der succursale kerke van Baerdegem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 83-96.

341 - DE COCKER J., *Melsen. Restauratie van het Van Peteghemorgel*, - *Het Land van Rode*, 22, 1994, (3), p. 92-94.

342 - FOUCONNIER A.; ROOSE P., *Het orgel te Gontrode: andermaal een Lovaert-orgel geïdentificeerd*, - *Orgelkunst*, 17, 1994, (1), p. 3-10.

343 - HUYBENS Gilbert (coörd. en red.), *Beiaarden en torens in België*, (*Musea Nostra*), Brussel, Gemeentekrediet, 1994, 168 p.

Met vermelding van Aalst (belfort), Geraardsbergen, Herzele (schepenhuis), Lede (kerk), Mespelare, Nederbrakel (kerk), Ronse (kerk), Zottegem (kerk).

344 - VAN BREMPT Pieter, *Jeugdherinneringen*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 218-227.

Over Moorsel.

345 - VAN SWIGCHEM -, *10 canterei d'amor si novamente. De madrigalen van Cipriano De Rore*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 43, 1994, p. 305-312.

Korte samenvatting van de doctoraalscriptie (Universiteit Amsterdam) over de 16de-eeuwse componist Cypriaan De Rore, waarschijnlijk geboren te Ronse.

Sport (79)

346 - BAUWENS Daniël; BAUWENS Marcel, *Koninklijke balboogmaatschappij De Klauwaerts. Aalst 1867-1992*, s.l., s.n., 1992, 53 p.

347 - GITS Renaat, *60-jarig Jubileum Criterium Aalst 1934-1994*, s.l., s.n., 1994, 48 p.

Film (791.4)

348 - VERDOODT Frans-Jos, *Filmologie en historiografie in Vlaanderen. De Daensfilm : historische bron of bron voor historische kennis ?*, - *Wetenschappelijke Tijdingen*, 53, 1994, (2), p. 113-122.

Theater (792)

349 - DE MOYER Marc, *Opvoering van een klucht te Haaltert in 1754*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (1), p. 2-3.

350 - IMBO Gaston, *De rederijkers en Pieter Den Brant alias Den Drayer, een Geraardsbergse rederijker*, - *De Heemschutter*, 1994, (125), p. 15-18; (126), p. 13-16; (127), p. 13-16; (128), p. 13-18.

351 - MICHIELS Jef, *Op den Boskant te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 177-178.

352 - VAN HERREWEGHE Walter, *Aalst en haar souvereine Gûlde*, s.l., Roularta Books, 1994, 208 p.

Over de geschiedenis van de rederijkerskamer De Catharinisten en van de stad Aalst.

353 - VANDEVELDE Leo, *De Kamers van Rethorica in de Lage Landen*, s.l., in eigen beheer, 1994.

Inventarisatie van Kamers van Rethorica en blazoenen.

8. FILOLOGIE. LITERATUUR

Taalgrens. Taaltoestanden (800.7)

354 - VANCOPPENOLLE Chris(tian), *De verfransing te Ronse (1789-1900)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1978.

Dialecten (800.87)

355 - BAGUET Paul, *Invloed van de Franse taal op het Brakels (Nederbrakels) dialekt*, - *Triverius*, 24, 1994, (1), p. 26; (2), p. 10; (3), p. 24; (4), p. 33.

Vorige bijdragen zijn opgenomen in de bibliografie 1993, nr. 367.

356 - DE SCHRYVER Fredy, *Ons Nieuwerkerks dialect. Namen van ziekten. 8*, - *Liniaal*, 18, 1994-95, (1), p. 15-16.

357 - FRANSAER Frans, *Taalroom*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 49-51; (2), p. 157-159; (3), p. 240-243; (4), p. 334-335.
Over Moorsels dialect.

358 - HUYLEBROEK Edgard, *Een greep uit ons Denderhoutems dialekt*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (1), p. 13-16.

359 - MINNAERT Emiel, *Mere: dialectwoorden, zegswijzen en uitdrukkingen*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (2), p. 24-25; (4), p. 78.

360 - VAN DER SYPT Kristien; RYCKEBOER Hugo (med.); VAN KEYMEULEN Jacques (med.), *Woordenboek van de Vlaamse dialekten. 1: Landbouwwoordenschat. Paragraaf Landbouw. Aflevering Spitten, eggen, rollen*, Gent, Rijksuniversiteit te Gent-Faculteit van de Letteren en Wijsbegeerte, 1994, 307+48 p.

Toponymie (801.311)

361 - VAN DURME Luc, *Het toponiem Okaai "Hokeida" te Teralfene*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (2), p. 134-140.

362 - VAN TRIMPONT Marc, *De plaatsnaam Trimpont te Everbeek*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (3), p. 203-208.

Onomastiek (801.313)

363 - BEELE Wilfried, *De familienaam Callens*, - *De Leiegouw*, 36, 1994, (1), p. 35-36.
Callens is een typische Kortrijkse familienaam die ook in ons werkgebied verspreid is.

364 - DEBRABANDERE Frans, *Callens. Een weerwoord*, - *De Leiegouw*, 36, 1994, (1), p. 38-40.

365 - VAN DE MAELE R.J., *Omtrent de familienaam Verpeten. Een verhaal uit Meldert*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (3), p. 214-217.

Literatuur (82/89)

366 - BRAKELS Theo, *Uit "Veldbloemen". Verzameling van verspreide schetsen, gedichten en liederen van Theo Brakels*, - *Triverius*, 24, 1994, (3), p. 6; (4), p. 6-7.

367 - UYTTERSPROT Marc, *Sylvain Van der Gucht*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (3), p. 65-68.

368 - VERMEULEN Julien, *Piet Thomas "ik leef in mijn moederland woord"*, - *VWS-Cahiers*, 29, 1994, (2), p. 1-16.
1929 te Aalst geboren.

9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GESCHIEDENIS

Archeologie (902)

369 - DE SWAEF Walter, *Resultaten van het recent archeologisch onderzoek in Aalst*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (2), p. 39-40.

370 - DE TURCK Hilde, *Archeologisch onderzoek van de stad Aalst-Linkeroever. Prospektie - analyse - synthese*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

371 - DEBYTTERE Yves, *Archeologisch onderzoek van de gemeente Kwaremont*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1993.

372 - DESMET G., *De voorgeschiedenis van de Schouwvegerstraat nr. 24: het verhaal van een handvol scherven*, - *De Gonde*, 22, 1994, (1), p. 55-59.
In Melle.

373 - PIETERS Marnix, *Archeologisch onderzoek in de gemeente Moorsel. Prospektie - analyse - synthese*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1984.

374 - PIETERS Marnix; COOREMANS Brigitte; ERVYNCK Anton; VAN NEER Wim; HARDY Martine, *Van akkerland tot Heilige-Geestkapel. Een kijk op de evolutie van de bewoningsgeschiedenis in de Kattestraat te Aalst (prov. Oost-Vlaanderen)*, - *Archeologie in Vlaanderen*, 3, 1993, p. 299-329.

375 - VAN NEER Wim; ERVYNCK Anton, *Archeologie en vis*, Zellik, s.n., 1993, 96 p.

376 - VERMEULEN Frank; ROGGE Marc; VAN DURME Luc (red.), *Terug naar de bron. Kruishoutem archeologisch doorgelicht*, (*Archeologische inventaris Vlaanderen*, 2), Gent, Archeologische Inventaris Vlaanderen, 1993, 224 p.
Met regelmatige verwijzingen naar het gebied van het Land van Aalst.

Archeologie van de oudheid (902.032)

377 - DE WINNE Veerle, *Romeinse sporen in Smetlede*, - *Ken uw Dorp. Jaarboek van de Heemkundige Kring Heemschut Lede*, 20, 1993, p. 45-48.

378 - SCHUERMANS Els, *Bijdrage tot de studie van de Gallo-Romeinse siderurgie in Vlaanderen*, Leuven, KUL (onuitgegeven licentiaatsverhandeling archeologie), 1994.
Met vermelding van vindplaatsen te Velzeke-Ruddershove.

379 - VERMEULEN Frank, *Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Roeinse bewoning in het*

zuiden van de Vlaamse Zandstreek, (*Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks*, 1), Gent, s.n., 1992, 285 p.
Gavere en omgeving, met veel verwijzingen naar opgravingen in het Land van Aalst.

Archeologie van de middeleeuwen (902.033)

380 - CALLEBAUT D.; DE GROOTE K.; VERDONCK M.-C.; MOENS J., *Het Sint Salvatorssite te Ename (O.-Vl), - Archaeologia Mediaevalis*, 17, 1994, p. 34-35.

381 - CALLEBAUT Dirk; COOREMANS Brigitte; DE GROOTE Koen; DE SWAEF Walter; ERVYNCK Anton; MOENS Jan; PIETERS Marnix e.a., *Aalst. Archeologie en Archief*, (*Herlevend Verleden*, 2), Zellik-Aalst, Instituut voor het Archeologisch Patrimonium i.s.m. het Stadsbestuur Aalst, 1994, 95 p.
Gepubliceerd naar aanleiding van de opening van het nieuwe stadsarchief te Aalst schetst dit werk het archeologisch en historisch onderzoek naar de middeleeuwse stadsgroei in Aalst en de dorpsontwikkeling in Moorsel.

382 - COOREMANS Brigitte; ERVYNCK Anton; VAN NEER Wim, *De voedselvoorziening in de Sint-Salvatorsabdij te Ename (stad Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen). 2. De afvalput van de priorij (17de eeuw)*, - *Archeologie in Vlaanderen*, 3, 1993, p. 419-442.

383 - DE GROOTE Koen; LEMAY Nancy, *De materiële cultuur in de Sint-Salvatorsabdij te Ename (stad Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen). 1: Twee middeleeuwse latrines uit de westvleugel en een 17de-eeuwse afvalput uit de priorij*, - *Archeologie in Vlaanderen*, 3, 1993, p. 401-418.

384 - VAN BOSTRAETEN Herman, *De Merowingische begraafplaats te Beerlegem (O.-Vl.)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1963.

385 - VAN DER GUCHT Katrien, *De Merowingische begraafplaatsen in Oost- en West-Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

386 - WOUTERS W., *De Norbertijnerabdij Sint-Cornelius en Sint-Cyprianus te Ninove (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 17, 1994, p. 35-36.

387 - WOUTERS Werner; PEERSMAN Jaak, *Een opgraving heropgegraven. Norbertijnen in Ninove (prov. Oost-Vlaanderen). Interimverslag*, - *Archeologie in Vlaanderen*, 3, 1993, p. 339-357.

Prehistorie (903)

388 - CROMBE Philippe; VAN DER HAEGEN Guy, *Inventaris van de midden-Paleolithische vindplaatsen in Noordwestelijk België*, - *Het Midden-Paleolithicum in Noordwestelijk België, (Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 3)*, s.l., 1994, p. 105-134.
Met vermelding van Ronse, Sint-Lievens-Esse.

389 - DE MULDER G.; VELGHE M.; WELLEMAN G., *Sporen uit de late ijzertijd te Horebeke (O.-Vl.)*, - *Lunula. Archaeologia protohistorica*, 1, 1993, p. 63-68.

390 - DE SWAEF W.; BOURGEOIS J., *Aanvullend onderzoek op de nederzetting uit de ijzertijd van Lede-Leedshouwken (O.-Vl.)*, - *Lunula. Archaeologia protohistorica*, 1, 1993, p. 69.

391 - DE SWAEF W.; BOURGEOIS J., *Nederzettingssporen uit de ijzertijd aan de Jeruzalemstraat te Mere (O.-Vl.)*, - *Lunula. Archaeologia protohistorica*, 1, 1993, p. 70.

392 - ERVYNCK A., *Archéozoologie de l'Age du Fer: un bilan pour la Belgique*, - *Lunula. Archaeologia protohistorica*, 2, 1994, p. 38-41.

Met vermelding van Lede, Meldert, Mere.

393 - EVERAERT Pedra, *Het Zuidoostelijk gedeelte van de provincie Oost-Vlaanderen tijdens de metaaltijden: een archeologische inventaris*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1993.

394 - VERLAECKT K., *Poging tot reconstructie van een archeologische Odyssee. Oostvlaamse bronzen in de verzameling van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis*, - *Bulletin van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis*, 64, 1993, p. 163 e.v..

Met vermelding van Gentbrugge en Schoonaarde.

Geografie (91)

395 - JACOB Wouter, Stedenaardrijkskundige studie van Aalst, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1971.

Biografie. Prosopografie (929)

396 - DE BOECK Dirk, *In memoriam Emiel Minnaert (1915-1994)*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 34, 1994, (3), p. 41-42.

Uit Mere.

397 - DE CLERCK Jan C.A., *Jan Frans Vonck blijft leven in Baardegem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 5-8.

398 - DE MAEYER Jan, *Arthur Verhaegen 1847-1917. De rode baron*, (*KADOC-Studies*, 18), Leuven, Universitaire Pers, 1994, 696 p.

Met vermelding van architectuurrealisaties in Merelbeke, Nederbrakel en van glasschilderijen in openbare gebouwen van Aalst, Berchem, Edelare, Erembodegem, Geraardsbergen, Gontrode, Maarke-Kerkem, Melden, Merelbeke, Ninove, Ronse, Schelderode, Scheldewindeke, Sint-Maria-Oudenhove, Zottegem en bij particulieren in Aalst (Paul Béthune en Leirens), Geraardsbergen (Louis Bert en Van Trimpont), Merelbeke (Van Goethem), Ronse (Paeme).

399 - DE SUTTER Prosper, *Petrus Van Laethem*, - *Liniaal*, 18, 1994-95, (2), p. 21-31.

Gekende figuur in de Nieuwerkerkse politiek en het verenigingsleven in het begin van de 20ste eeuw.

400 - DIERICKX Fons, *In memoriam Magdalena Van de Velde*

(1903-1994), - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 256-261.
Uit Herdersem.

401 - DOUXCHAMPS José, *Chanoinesses et chanoines nobles dans les Pays-Bas et la Principauté de Liège. 1: Liste des prébendières et prébendiers avec leurs quartiers de noblesse*, 3de uitg., Wépion-Namur, s.n., 1991, 261 p.

402 - DOUXCHAMPS José, *Les émigrés belges de 1794. Listes suivies d'extraits inédits de lettres (1792-1793) de Julie Desandrouin, du Journal (1794-1795) de Jean-Jacques-A. de Stassart et de tableaux de correspondance entre les calendriers grégorien en républicain*, Wépion, s.n., 1993, 193 p.

403 - DOUXCHAMPS José, *Familles seigneuriales et seigneuries*, 2de uitg., Wépion, s.n., 1994, 201 p.

404 - DOUXCHAMPS José, *L'ordre équestre dans les provinces méridionales du Royaume des Pays-Bas 1816-1830. Liste des membres avec notes bio-bibliographiques*, Wépion-Namur, s.n., 1992, 193 p.

405 - IMBO Gaston, *Vincent Diericx, 1862-1947*, - *De Heemschutter*, 1994, (124), p. 5-8; (125), p. 5-8; (126), p. 5-8.

ar ambt te Aalst in de 15e eeuw, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1964.

407 - STEEGHERS W., *Personen uit Aalst die Gents buitenpoorter werden in de 15de eeuw*, - *Vlaamse Stam*, 30, 1994, (9), p. 455-457.

408 - VAN DAMME Patrick, *De adel in het kanton Oosterzele in de 19de eeuw. Mentaliteitstrekken van adellijke families*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

Genealogie (929.5)

409 - ANCKAER Jan; VAN DEN BREMPT Victor, *Brempt door de eeuwen heen (1136-1994)*, [Sint-Genesius-Rode], s.n., [1994], 61 p.
Met veelvuldige verwijzingen naar het gebied van het Land van Aalst.

410 - COSYNS Roger, *Het landbouwersgeslacht Mertens te Pollare (1711-1954)*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (1), p. 42-61.

411 - DE BLOOS Michel; DE TEMMERMAN Ludwig (vert.), *De familie De Bloos in Everbeek. Van hoefsmid tot handel in landbouwmachines*, - *Triverius*, 24, 1994, (4), p. 25-32.

412 - DE CLERCK Jan C.A., *Overleden Baardegemenaren anno 1894*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (4), p. 272-277.

413 - DE CREMER Paul; DE PAUW H., *Idegemse families 1600-1900. Smeerebbe, 1600-1795*, Idegem, Davidsfonds, 1994.

414 - DE MOYER Marc, *De oorsprong van de familie Kiekens te Denderhoutem*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (3), p.

15-16; (4), p. 15-21.

415 - DE RO Jacques, *Analyse van een belangrijke financiële en politieke familieclan: de Spitaels van Geraardsbergen. Machtsverwerving en -verlies*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1977.

416 - DEVOS Eric, *La généalogie Fostier complétée et ornée de blasons*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 43, 1994, p. 5-106.

417 - IMBO Gaston, *De familie Lussie en enkele losse nota's over de edelsmeedkunst te Geraardsbergen van de 14de tot de 19de eeuw*, - *De Heemschutter*, 1994, (129), p. 11-14; (130), p. 11-14.

418 - MEIRESONNE R., *Kwartierstaat Petrus Schockaert (1814-1888)*, - *Kontaktblad Heemschut Lede*, 4, 1994, (1-2), p. 6-12.
Uit Lede.

419 - NECHELPUT Albéric; NECHELPUT Christophe; PEREMANS Jacques, *De familie Nechelput uit het Hernegewoud*, - *Het Oude Land van Edingen en Omliggende*, 22, 1994, p. 179-202.
Met takken in Geraardsbergen, Grimminge, Nederhasselt, Zandbergen.

420 - OLSEN J., *De familie Bracq te Melle*, - *De Gonde*, 22, 1994, (3-4), p. 37-44.

421 - VAN DE MAELE R.J., *Uit de stamboom van Louis Paul Boon: een tak uit Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 118-119.

422 - VANDENHOVE Etienne, *De familie Vandenhove. 6 eeuwen in het Oudenaardse*, Wevelgem, s.n., 1994.

Heraldiek (929.6)

423 - DE BOOS Emmanuel; CHATENET Monique; DAVY Christian, *Les armoiries. Lecture et identification*, (*Documents et méthodes*, 3), s.l., s.n., 1994, 102 p.

424 - DUERLOO Luc; JANSSENS Paul, *Wapenboek van de Belgische adel van de 15de tot de 20ste eeuw. 3: N-Z*, Brussel, Gemeentekrediet van België, 1992.

425 - DUERLOO Luc; JANSSENS Paul, *Wapenboek van de Belgische adel van de 15de tot de 20ste eeuw. 4*, Brussel, Gemeentekrediet van België, 1992.
Het vierde deel bevat de wapentekeningen en sluit aan op de de voorgaande drie delen met de wapenbeschrijvingen. Met index op wapenspreuken en wapenfiguren.

426 - FOUREZ L.; DUBUISSON P., *Armorial de Huldenberg*, Leuven, Uitgeverij Jan van Helmont, 1994.
Wapenboek uit de jaren 1406-1430.

427 - VAN HELMONT Jan, *Dictionnaire de Renesse. 2: Lexique héraldique illustré*, Louvain, Editions Jan van Helmont, 1994, 405 p.
"Dictionnaire des termes du blason" van RIETSTAP, herwerkt en vervolledigd naar GRAAFLAND en de RENESSE.

Bronnenstudie en -uitgaven. Diplomatiek (930.22)

428 - DE BOECK Frans, *Diplomatische en paleografische studie van de oudste oorkonden van de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen (1083-1300)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1967.

429 - DE HEMPTINNE Thérèse, *Diplomatische en paleografische studie van de oudste oorkonden van het klooster der Rijke Klaren van Gentbrugge (1254-1350)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1969.

430 - SCHALCK Bruno, *De militielijsten als bron voor sociaal-ekonomisch onderzoek in de 19de eeuw: Assenede, Bellem, Neigem, Ursel*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1983.

431 - SCHEERLINCK John, *Oude oorkonden van Haaltert, Denderhoutem en Heldergem*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 14, 1994, (2), p. 4-15.

432 - VAN SYNGHEL (Geer)trui, *Diplomatische en paleografische studie van scriptorium te Affligem (1083-ca. 1300)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1979.

433 - VANDERMEERSCH Karin, *De Status Animarum in Oost-Vlaanderen (18e eeuw): een historisch-demografische bron*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1980.

Archiefinventarissen. Archiefwezen (930.25)

434 - [ARCHIEVEN], *Archieven van kerkelijke instelligen. Inventarissen*, (*Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 8), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Ninove (abdij, O.L.Vrouwhospitaal, penitenten-recoletten.

435 - [ARCHIEVEN], *Archieven van kerkfabrieken en parochieregisters. Inventarissen (Appelterre-Eichem - Haaltert)*, (*Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 9), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Appelterre-Eichem, Aspelare, Denderhoutem, Denderwindeke, Erondegem, Haaltert, Nederhasselt, Ottergem.

436 - [ARCHIEVEN], *Archieven van kerkfabrieken en parochieregisters. Inventarissen (Haasdonk-Outer)*, (*Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 10), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Iddergem, Lieferinge, Massemen, Meerbeke, Mere, Neigem, Ninove, Okegem, Oordegem, Smetlede, Outer.

437 - [ARCHIEVEN], *Archieven van kerkfabrieken en parochieregisters. Inventarissen (Overmere-Wetteren)*, (*Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 11), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Pollare, Vlierzele.

440 - BUNTINX W., *Inventaris van het archief van de vorstelijke domeinen van Oost-Vlaanderen bewaard in het Rijksarchief te Gent, (Rijksarchief te Gent. Toegangen in beperkte oplage)*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1993.

441 - BUTAYE D. (s.j.), *Archief van de Vlaamse jezuïeten, Heverlee-Leuven, - Trajecta*, 3, 1994, (2), p. 171-172.

442 - DEPREZ A.; VANACKER D., *Het archief van de Raad van Vlaanderen. Summiere inventaris, - Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 1991, (1-2), p. 149-195.

Bevat enkele stukken met betrekking tot het werkgebied van de bibliografie (1917-1918).

443 - GADEYNE Guy, *De uitstraling van een arrondissementeel rijksarchief: casus Ronse, - Bibliotheek- en Archiefgids*, 70, 1994, (1), p. 24-28.

Met lijst van uitgegeven inventarissen van archiefbestanden bewaard op het Rijksarchief Ronse.

444 - [INVENTARISSEN], *Inventarissen van gemeentearchieven (hedendaagse periode), (Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 15), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Denderhoutem, Denderleeuw, Erpe, Haaltert, Iddergem, Impe, Kerksken, Lede, Massemen, Oordegem, Vlierzele, Westrem, Wichelen.

445 - [INVENTARISSEN], *Inventarissen van gemeentearchieven (Oud Regime). Aspelare-Lebbeke, (Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 12), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Aspelare, Bavegem, Denderleeuw, Erondegem, Erpe, Iddergem, Impe, Ottergem, Vlierzele.

446 - [INVENTARISSEN], *Inventarissen van gemeentearchieven (Oud Regime). Lieferinge-Stekene, (Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 13), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Lieferinge, Massemen, Meerbeke, Mere, Ninove, Okegem, Oordegem, Smetlede, Outer, Westrem.

447 - [INVENTARISSEN], *Inventarissen van gemeentearchieven (Oud Regime). Temse-Zele, (Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 14), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

Met vermelding van Iddergem, Schoonaarde, Serskamp, Welle, Wichelen, Wieze.

448 - LAURENT René; DESMAELE Bernard (index), *Répertoire numérique des microfilms de complément ou de sécurité conservés aux Archives générales du Royaume, (Archives générales du Royaume. Inventaires*, 253), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1994, 182 p.

Met indices op plaatsnamen en herkomst.

449 - MURET Philippe, *Archives ecclésiastiques du Brabant.*

Guide des fonds et collections des Archives générales du Royaume. 1: Doyennés, paroisses, collégiales, 2 dl., (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Guides*, 17), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1994, 422 en 423-844 p.
Met vermelding van Liedekerke, Teralfene.

450 - NIJSSEN Rombout, *Overzicht van de archieftoegangen in de leeszaal van het Algemeen Rijksarchief. Toestand op 1 december 1994*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Overzichten en gidsen*, 12), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 236 p.

451 - ROMBAUT Hans, *Bronnen voor de agrarische geschiedenis van het middeleeuwse graafschap Vlaanderen. 3: Dokumenten bewaard in de stadsarchieven te Aalst, Brugge, Gent, Hulst, Menen, Oudenaarde, Tielt, Veurne en de O.C.M.W.-Archieven te Brugge, Damme, Ieper, Oudenaarde*, (*Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis*, 106), Louvain-la-Neuve, Centre belge d'histoire rurale-Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, 1991, VI-502 p.

452 - SOENEN Micheline, *Institutions centrales des Pays-Bas sous l'Ancien Régime. Guide des fonds et collections des Archives générales du Royaume*, (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Guides*, 15), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1994, 589 p.

453 - THERRY M., *Archief en schaduwarchief Charles Woeste. Lijst van de archiefbestanddelen en brievenlijst (ca. 1850-1922)*, (*Algemeen Rijksarchief. Inventarissen*, 254), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994.

454 - VAN BOCKSTAELE Geert, *Inventaris van het kerkarchief te Moerbeke (Geraardsbergen)*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (4), p. 279-299.

455 - VAN DE PERRE Dirk, *Nieuwe inventaris van het archief van het Land van Aalst*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (3), p. 217-219.

456 - VAN ISTERDAEL Herman, *Archief van het Land van Aalst 1342-1796 (1814). Inventaris*, 2 vol. in 5 dl., (*Rijksarchief te Beveren. Inventarissen*, 11), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 1200 p.
Met een uitvoerige inleiding over de territoriale evolutie en de instellingen van het Land van Aalst.

457 - VANDERMEERSCH Karin, *De provinciale administratie als archiefvormer. Casus Oost-Vlaanderen, in het bijzonder de afdeling 32 - Wegen en Waterlopen en de afdeling 33 - Patrimoniumbeheer, Stedebouw en Ruimtelijke Ordening*, Brussel, VUB - Gespecialiseerde opleiding archivistiek en hedendaags documentenbeheer (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1994.

Oude geschiedenis (931/939)

460 - CAES Lucienne, *De Romeinse bewoning in de streek tussen Dender, Schelde, Rupel en Zenne in verband met de bodemgesteldheid*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1967.

461 - DE WILDE Roger, *De streek tussen Schelde, Dender en Kleine Dender in de Romeinse tijd*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1964.

Algemene geschiedenis (94)

462 - BEERENS Sylvain; DE BRAKELEER Marc; NAERT Luck e.a., *Deftinge*, Lierde, Projectgroep Cultuur Lierde, 1994, 48 p.

463 - BEUN Johan, *Mesen. Een kleine stad met een grote geschiedenis*, - *Het Tijdschrift van het Gemeentekrediet*, 48, 1994, (3/189), p. 5-36.

Met vermelding van het "Koninklijk Gesticht van Mesen" te Lede.

464 - VAN DE PERRE Arnold, *De mannen van de Kat (3)*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 28-33.

Over Meldert.

Middeleeuwse geschiedenis (94.033)

465 - D'HOOSSCHE M.; STEURBAUT Ph.; VAN DURME L., *Renteboek Land van Rode anno 1387*, - *De Gonde*, 22, 1994, (1), p. 39-54; (2), p. 32-52; (3-4), p. 64-90.

466 - DELEURERE Marie-Thérèse, *Bijdrage tot de vroegste geschiedenis van de stad Ronse (VIIe-XIIIe eeuw tot 1300)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1961.

467 - MURRAY Alan V., *Voices of Flanders: orality and constructed orality in the Chronicle of Galbert of Bruges*, - *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent. Nieuwe Reeks*, 1994, (48), p. 103-119.

Met ruime aandacht voor Iwein van Aalst.

468 - RENNEBOOG Godelieve, *Johanna van Constantinopel (1194-1244)*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (4), p. 75.

Met vermelding van Aalst.

469 - VAN BOCKSTAELE Geert, *De keure van Geraardsbergen (1067-1070)*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (1), p. 3-26.

470 - VAN DE PERRE Dirk; VAN HAUWE Rik, *Enkele aanvullingen betreffende de Heren van Wedergrate*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (2), p. 131-133.

471 - VAN DE PERRE Dirk; VAN HAUWE Rik, *De geschiedenis van Denderwindeke. 3: Parochie en kerkelijk grondbezit tijdens de*

middeleeuwen inzonderheid de aanwezigheid van de abdijen van Vermand (Fr.), Vicoigne (Fr.) en Ninove (1138-1490), - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (2), p. 73-130.

Bijgevoegd: kaart met wegen, gehuchten en kerkelijk grondbezit in het middeleeuwse Denderwindeke. Vorige bijdragen zijn opgenomen in de bibliografie 1990, nr. 509 en 1993, nr.386.

472 - VAN KERREBROECK (Al)bert, *Het Land en de Heeren van Aalst (XIe en XIIe eeuw)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1940.

Middeleeuwse en moderne geschiedenis (94.033/034)

473 - DE BAETS A., *Nog over het leen Stuivenberg*, - *De Gonde*, 22, 1994, (3-4), p. 3-5.

In Melle.

Moderne geschiedenis (94.034)

474 - CASTELAIN Rik, *Joos van der Meere, de rijkste man uit de kasselrij Oudenaarde in de tweede helft van de 16de eeuw*, - *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde*, 31, 1994, p. 5-22.

Joos van der Meere (+1507) trouwde met Margriet van Wedergrate (+1531), dochter van Roeland van Wedergrate, heer van Voorde. Hij bezat vele goederen in het Land van Aalst.

475 - CHERRETTE Marnix, *De magistraat van Aalst in de periode 1740-1760. Institutionele en sociaal-economische aspekten*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1980.

476 - DE KEMPENEER Joseph, *Bevoegdheidsconflicten tussen aartsbisschop Hovius en de plaatselijke heren in het Land van Aalst*, - *Het Land van Aalst*, 46, 1994, (3), p. 209-215.

Met vermelding van Boelare, Dikkelvenne, Edelare, Elene, Lede, Leeuwergem, Liedekerke, Lieferinge, Marke, Mater, Meerbeke, Paulatem, Schorisse, Sint-Lievens-Esse, Sint-Maria-Latem, Smeerebbe-Vloerzegem, Zottegem.

477 - EECKHOUT Hugo, *Bevolking en sociaal-economische evolutie gedurende de 17e en 18e eeuwen in Balegem, Leeuwergem, Elene, Hillegem, Oombergen, Strijpen en Velzeke*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1962.

478 - GHIJSENS Johan, *De magistraat te Aalst 1540-1560, machtsconcentratie en algemeen beleid*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1981.

479 - HIEL Roger, *Hoe leefden onze voorouders in die goeien ouwe tijd*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (1), p. 38-48.

Over de familie Vermoesen (Moorsel).

480 - IGUAL-PACHECO Michel, *Beeldenstormers in het Land van Aalst en hun sociale achtergrond*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1993.

Ronse is niet in deze studie opgenomen.

481 - SCHEPENS Erik L., *Anne Pierre de Blondel, barones van Oudenhove en Michelbeke, biedt enkele renten te koop aan*, - *Triverius*, 24, 1994, (1), p. 35.

482 - [STAD], *Een stad en een geslacht. Edingen en Arenberg 1607-1635*, Brussel, Gemeentekrediet en Leuven, KUL en Edingen, Stadsbestuur Edingen, 1994, 97 p.

Karel van Arenberg (+ 1616) en zijn echtgenote Anne van Croy (+ 1635) kochten in 1606/1607 de heerlijkheid Edingen.

483 - VAN BREMPT Pieter, *Baron Jan De Meer, omstreden figuur?*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 138-152.

Uit Moorsel.

484 - VAN DER STRAETEN (Gode)lieve, *Denderhoutem in de XVIIe en XVIIIe eeuw: een demografische en sociaal-economische analyse*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1982.

485 - VERNAEVE Wilfried, *Op en om de Grote Markt van Aalst in de 18e eeuw*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 21, 1994, (1), p. 10-17; (2), p. 35-38; (3), p. 54-57.

Inventaris van de gebouwen op de Grote Markt en hun eigenaars of bewoners.

Moderne en hedendaagse geschiedenis (94.034/035)

486 - CARPENTIER Lydia, *De burgerij te Aalst in de Franse periode*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1954.

487 - DE RYCK Luc, *De gegoede stand te Aalst in de Franse tijd*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1964.

488 - GOOSSENS Carine, *De ontwikkeling van de proto-industrie in Oost-Vlaanderen: regionale en demografische implicaties (1650-1850)*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1984.

489 - LAMBERT Jan, *De verkoop van nationale goederen in het departement van de Schelde, 1796-1814, en in de provincie Oost-Vlaanderen*, Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1960.

490 - POULLET Prosper, *Les institutions françaises de 1795 à 1814. Essai sur les origines des institutions belges contemporaines. Edition anastatique*, 2 dl., (*Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces. Miscellanea archivistica. Studia*, 54), Bruxelles, Archives générales du Royaume, 1994, XI-535 en 537-975 p.

De oorspronkelijke editie verscheen in 1907 bij de "Librairie Plon" te Parijs.

491 - ROBIJNS Luc, *Memorieboek van Joannes en Franciscus Van Landuyt uit Nieuwerkerken van 1751 tot 1808. Afl. 31*, - *Liniaal*, 18, 1994-95, (1), p. 9-15.

492 - ROOSEN Marc, *De Boerenkrijg in het departement van de Schelde*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1972.

Hedendaagse geschiedenis (94.035/036)

493 - BRAET Julien, *Schetsen van het economisch-sociaal en politiek leven in Oost-Vlaanderen en in 't bijzonder in de tweede rangsteden gedurende de XIXe eeuw*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1953.

494 - MAREELS Guido, *Het grondgebruik, de woningvoorraad en de eigendomsverhoudingen in de Oost-Vlaamse steden*, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1973.

495 - AELTERMAN Marc, *Dorpsbeelden uit het verleden. Melle*, Nazareth, De Klaroen, 1994.
Fotoboek.

496 - BERNAERT Piet (samenst.); CLEYMANS Frans (samenst.); DIERICKX Fons (eindred.); WILLE Danny (eindred.), *Meldert. Een kijkboek*, Herdersem, Heemkundige Kring "De Faluintjes", 1993, 344 p.
Hoofdzakelijk dokumenten uit de periode 1890-1990.

497 - VAN DE PERRE Arnold, *Voorstelling van het kijkboek Meldert op 17 december 1993*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 7, 1994, (2), p. 120-127.

498 - VAN DEN STEEN Joeri, *Stadsbeelden uit het verleden. Aalst*, Nazareth, De Klaroen, 1994.
Fotoboek.

AUTEURSREGISTER

Adam, Magda 141
Aelterman, Marc 495
Aerts, E. 166
Anckaer, Jan 409
Annaert, Philippe 169
Art, Jan 15, 48
Aubert, R. 76, 79
Badisco, Dirk 137
Baelde, M. 166
Baguet, Paul 105, 106, 178,184, 309, 355
Bauters, Danny 201
Bauwens, Daniël 346
Bauwens, Marcel 346
Beeckmans, L. 145
Beele, Wilfried 363
Beerens, Sylvain 462
Berings, Geert 50
Bernaert, Piet 496
Beun, Johan 197, 463
Billen, Claire 240, 258, 261
Blancquaert, Georges (Joris) 163, 164
Blockmans, Wim 324
Bockstal, H.J. 228
Bollen, Marianne 1
Boone, Marc 15
Bossuyt, Ignace 339
Bourgeois, J. 390, 391
Bourgeois, Pascale 167, 168, 168bis, 168
ter Braekman, W.L. 226
Braet, A. 173
Braet, Julien 493
Brakels, Theo 366
Bressers, Serge 286
Broeckhove, Maurits 327
Buntinx, W. 440
Butaye, D. (s.j.) 441
Buyle, Marjan 334
Buys, Jean-Claude 59
Buys, Paul 165
Caes, Lucienne 460
Calcoen, Roger 229
Callebaut, D. 380
Callebaut, Dirk 381
Calmeyn, Stijn 203
Cambier, A.51
Carpentier, Lydia 486
Caspers, Matheus Antonius (Thijs) 295
Castelain, Rik 474
Chantrenne, Claire 18
Chantrenne, Claire 23
Chatenet, Monique 423
Cherretté, Marnix 475
Claessens, Maria 150
Claus, Els 198
Cleymans, Frans 496
Colaert, M. 329
Coolens, Ivan 92
Cooremans, Brigitte 374, 381, 382
Coperloos, Francine 230
Coppejans-Desmedt, Hilda 93
Coppens, Geertrui 114
Coppens, H. 166
Corthouts, Jan 81
Cosyns, Roger 410
Coutant, Yves 241
Crabbe, Herman 63, 239
Crombé, Philippe 388
D'Haeseleer, Peter 273, 283, 284
D'Haese, Reinoud 115
D'Hoossche, M. 465
Daems, Inge 151
Daem, Marcel 332
Daras, Hervé 52
Davy, Christian 423
De Baere, Jules 267
De Baets, A. 263, 322, 473
De Bloos, Michel 161, 411
De Bock, Patrick 94
De Boeck, Dirk 218, 396
De Boeck, Frans 428
de Boos, Emmanuel 423
De Brakeleer, Marc 462
De Brouwer, Jozef 152
De Bruyn, Frans 74
De Bruyn, Jean-Pierre 336
De Bruyne, Ann 183, 304
De Ceukelaire, Marleen 238
De Ceuninck, André 296, 310
De Clerck, Jan C.A. 82, 199, 340, 397, 412
De Clerck, Karel 198
De Clercq, André 116
De Clercq, R. 37
De Cocker, J. 341
De Cock, Louis 224
De Coninck, Ludwine 107
De Cremer, Paul 413
De Decker, Cynrik 185
De Doncker, Willy 278
De Ghein, Rik 231
De Groote, K. 380
De Groote, Koen 381, 383
de Hemptinne, Thérèse 429
De Kempeneer, Josep 476
De Loose, Willy 174
De Maeyer, Jan 398
De Mecheleer, (Gode)lieve 153
De Mecheleer, Lieve 154
De Mol, Raymond 138, 242
De Moyer, Marc 349, 414
De Mulder, G. 389
De Neef, Lieve 27
De Pauw, H. 413
De Punt, Johan 266
De Rammelaere, Carlos 129
De Ridder, Katleen 221
De Roos, Marjoke 44
De Roover, J. 179
De Ro, Jacques 415
De Ruyck, Erna 194
De Ryck, Luc 487
De Schepper, H. 166
De Schryver, Fredy 219, 243, 356

De Smet, Firmin 232
De Smet, L. 60, 108
De Smet, Yves 302
De Sutter, Prosper 109, 133, 219, 399
De Swaef, W. 390, 391
De Swaef, Walter 369, 381
De Temmerman, Ludwig 161, 411
De Tremerie, Manu 293
De Troetsel, Georges 38
De Troyer, Roger 175, 233, 335
De Turck, Conny 28
De Turck, Hilde 370
De Vos, Guy 209, 331
De Vos, Luc 186
De Wever, Bruno 117
De Wilde, E. Ignace 289
de Wilde, Ignace 290
De Wilde, Roger 461
De Winne, Liliane 206
De Winne, Veerle 377
De Wint, Etienne 311
De Wolf, Gilbert 223
De Wolf, Hector 112
De Wolf, Koenraad 83
Debrabandere, Frans 364
Debyttere, Yves 371
Decreus, Katrien 155
Decrits, M. 319
Degryse, Karel 15
Deleurere, Marie-Thérèse 466
Delville, J.P. 53
Demedts, Veerle 134
Deprez, A. 442
Depuydt, Frans 236
Deseyn, Guido 285
Desmaele, Bernard 448
Desmet, G. 372
Desmet, Lora (Lara) 222
Desutter, Bart 305
Devolder, Conny 168bis, 168ter
Devos, Eric 416
Dierickx, Fons 205, 220, 306, 312, 338, 400, 496
Doclo, Patrick 287
Douxchamps, José 102, 401, 402, 403,404
Dubois, Gilbert 187
Dubuisson, P. 426
Duerloo, Luc 424, 425
EDK, [acroniem] 244
Eeckhout, Hugo 477
Elkhadem, Hossam 18, 23
Ervinck, Luc 188, 189
Ervynck, A. 392
Ervynck, Anton 374, 375, 381, 382
Everaert, Pedra 393
Eylenbosch, Albert 292
Fauconnier, Marina 75
Fincoeur, Michel-Benoît 18, 23
Flour, Els 10
Fouconnier, A. 342
Fourez, L. 426
Franck, Lucien 270
Fransaer, Frans 357
Gadeyne, Guy 443
Geens, Frans 216
Geeroms, Luc 118
Ghijsels, Pieter 316
Ghijsens, Johan 478
Ghysens, Jos 160
Giraldo, Walter 54
Gistelinck, Frans 269
Gits, Renaat 347
Goedleven, Edgard 325
Goeminne, Luc 245, 246
Goethals, Franklin 139
Goffaux, Pierre 276, 277
Goossens, Carine 488
Goossens, Hector 40
Govers, Marie-José 45
Grobben, Danny 236
Gubin, Eliane 10
Guinand, Michel 169, 170, 168bis, 168ter
Gyssels, (Marie-)Claire 95
Hardy, Martine 374
Harline, Craig E. 66
Heller, Herbert 274
Hendrickx, Jean-Pierre 2
Hendrix, Guido 84, 85
Henkes, Harold E. 281
Heyvaert, Herman 268
Hiel, Roger 479
Holemans, Herman 247
Holemans, Herman J.R. 248
Hoozee, Robert e.a. 290
Houssiau, Jean 19
Huybens, Gilbert 343
Huylebroeck, Edgard 64, 358
Igual-Pacheco, Michel 480
IJzerman, Yolt 249
Imbo, Gaston 144, 259, 330, 350, 405, 417
Indesteege, Luk 216
Jacob, Wouter 395
Jacques, Catherine 10
Janssens, Luc 236
Janssens, Paul 424, 425
Kestens, Stefan 260
Keutgens, Eric 274
Laenen, J. 62
Lamarcq, Daniël (Danny) 130
Lamarcq, Danny 207, 291
Lamberigts, M. 73
Lambert, Jacques 286
Lambert, Jan 489
Laurent, René 448
Leeman, Katelijne 69
Lemay, Nancy 383
Liebaut, Hilaire 119
Lindemans, Paul 264
Lion, Annick 70
Lion, Jan 317
Looman, Aurèle 36
Lossez, Inge 307
Macherel, Claude 240, 280
Magdalena 210

Marcoen, Régine 406
Mareels, Guido 494
Marinus, Marie Julliette 15
Maroye, Marc 113
Meiresonne, R. 418
Meskens, Adolf 236
Messens, G. 337
Messens, Rudy 41
Michiels, Jef 351
Milis, Ludo 65
Milis, Ludo(vicus) 77
Minnaert, Emiel 25
Moens, J. 380
Moens, Jan 381
Moens, Wilfried 55
Mortier, Johan 87
Muret, Philippe 449
Murray, Alan V. 467
Naert, Luc 462
Nechelput, Albéric 419
Nechelput, Christophe 228
Nevraumont, Marcel 211
Nijssen, Rombout 19, 20, 450
Noyen, Raymond 271
Olaerts, Marcel 103
Olsen, J. 314, 420
Ooms, Herwig 9, 88
Op de Beeck, Bart 18, 23
Orban, A.P. 56
Pauwels, Wilfried 190
Peersman, Jaak 387
Peremans, Jacques 419
Pieters, Marnix 373, 374, 381
Pletinck, Erik 96
Populer, Michèle 240
Poulain, Norbert 302
Poullet, Prosper 490
Praet, P. 29
Puissant, Jozef 321
Put, Eddy 66
Renneboog, Godelieve 303, 468
Réunis, Robert 21
Roba, Jean-Louis 185
Robijns, Luc 491
Roegiers, Jan 235, 236
Roets, Elsje 97
Rogge, M. 145
Rogge, Marc 376
Rombaut, Hans 451
Roosemont, Freddy 98
Roosens, Laurent 14
Roosen, Marc 492
Roose, P. 342
Ruys, Robert 297
Ryckeboer, Hugo 360
Sabbe, Maurits 269
Salu, Luc 14
Schalck, Bruno 430
Scheerlinck, Brigitte 204
Scheerlinck, Hubert 136, 142, 323
Scheerlinck, John 157, 158, 195, 202, 431
Schelstraete, Gudrun 99
Schepens, Erik L. 255, 481
Schivelbusch, Wolfgang 30
Scholliers, Peter 22, 26
Schuermans, Els 378
Seberechts, Frank 192
Servais, Paul 12
Silvestre, Marguerite 18, 23
Smets, Leon 324
Smet, Katrien 120
Soenen, Micheline 452
Soly, H. 166
Sorber, Frieda 216
Speltdoorn, Marnic 91
Steeghers, W. 407
Steenkiste-Pil, Gerda 216
Steffens, Sven 13
Steurbaut, Ph. 465
Stevens, Hugo 42
Steyaert, John W. 324
Suetens, Soetkin 168bis, 168ter
Tack, G. 261
Tahon-Vanroose, Monique 324
Tallier, Pierre-Alain 262
Temmerman, Paul 67
Terrizzi, Rosa 171, 172, 168bis, 168ter
Therry, M. 453
Thijs, A.K.L. 166
Thoen, Erik 176
Trio, Paul 61
Trommelmans, Wim 7
Uyttersprot, Marc 301, 320, 333, 367
Van Aelst, A.-M. 8
Van Belle, Jean-Louis 300
Van Bockstaele, Geert 47, 224, 454, 469
Van Bostraeten, Herman 384
Van Brempt, Pieter 225, 315, 344, 483
Van Campenhout, F. 121, 122, 125
van Cleven, Jean 290
Van Damme, Patrick 408
Van de Maele, R.J. 365, 421
Van de Maele, Romain John 100, 135
Van de Merkt, Gaston 57
Van de Perre, Arnold 212, 464, 497
Van de Perre, Dirk 250, 455, 470, 471
Van de Wiel, C. 89
van den Brempt, Victor 409
Van Den Driessche, Pol 217
Van den Steen, Joeri 498
Van der Biest, Ulric 308
Van der Cruyssen, Christine 168bis, 168ter
Van der Gucht, Katrien 385
Van der Haegen, Guy 388
van der Heijden, H.A.M. 235
van der Heijden, Henk A.M. 236
van der Herten, Bart 236
Van der Linden, Geert 272
Van der Linden, Renaat 213, 328
Van der Speeten, J. 29
Van der Speeten, Jozef 200
Van der Straeten, (Gode)lieve 484
Van der Sypt, Kristien 360
Van Driessche, Luc 101, 123

Van Durme, L. 465
Van Durme, Luc 361, 376
Van Eenoo, R. 24
Van Eenoo, Romain 149
Van Haegendoren, Mieke 111
Van Hauwe, Rik 470, 471
Van Hecke, Hildegarde 131
van Helmont, Jan 427
Van Herreweghe, Walter 352
Van Honacker, K. 166
Van Isterdael, H. 140
Van Isterdael, Herman 456
Van Kerrebroeck, (Al)bert 472
Van Keymeulen, Jacques 360
Van Langenhoven, Bart 59, 193, 214, 251, 256, 326
Van Molle, Leen 10
Van Neer, Wim 374, 375, 382
Van Nuland, Mieke 111
Van Rossem, Bernadette 124
Van Schuylenbergh, E. 125
Van Stappen, Alfons 252
Van Swigchem 345
Van Synghel, (Geer)trui 432
Van Trimpont, Marc 72, 143, 162, 177, 180,181, 362
van Tyghem, Frieda 290
van Uytven, Raymond 236
Van Wesemael, Paul 275
Vanacker, D. 442
Vancoppenolle, Chris(tian) 354
Vande Winkel, Georges 25, 282
Vanden Broecke, Steven 68
Vanden Herrewegen, Anne-Marie 224
Vandenbroeke, Chris 15
Vandenhaute, André 159
Vandenhove, Etienne 422
Vanderbeke, Geertrui 126
Vandermeersch, Karin 433, 457
Vandevelde, Leo 353
Vandewalle, Paul 196
Vandeweyer, Luc 168bis, 168ter
Vanhaute, E. 279
Vanhaute, Eric 265
Vanherck, Rina 111
Vankeirsblick, Etienne 216
Vannoppen, Henri 215, 216
Vanrie, André 258, 261
Vanwildemeersch, Urbain 208
Velghe, M. 389
Velle, Karel 11, 172bis, 172ter
Verdonck, M.-C. 380
Verdoodt, Frans(-Jos) 127
Verdoodt, Frans-Jos 348
Verheyden, Emile 49
Verlaeckt, K. 394
Verleyen, Wilfried (o.s.b.) 31, 58, 78
Vermeir, René 15
Vermeulen, Frank 376, 379
Vermeulen, Julien 368
Vernaeve, Wilfried 25, 485
Verpaalen, John 253
Verschaffel, Tom 236
Viaene, Patrick 22, 26
Vleeschouwers-Van Melkebeek, Monique 15
Vlieghe, K. 337
Waeytens, Christiaan 276,277
Wathelet, Marcel 237
Weinberger, Yves 132
Welleman, G. 389
Wienen, Marijke 227
Wijnant, Cyriel 182
Willequet, Peter 104
Wille, Danny 318, 496
Wils, Lode 43, 128
Wodon, Bernard 286
Wouters, W. 386
Wouters, Werner 387
WVdB, [acroniem] 254
Wylleman, Linda 299
Zeebroek, Renaud 240,280

PERSONENREGISTER

Achten, Jacobus 63
Aelterman, Joanna 332
Aldegondis (H.) 52
Arenberg (familie) 482
Arenberg, Karel van 482
Bartholomeus van Hoeme 81
Baten, Leopoldine 69
Berlengée, Bernardus 219
Bert de l'Arbre, Louis 317
Bert, Louis 398
Bethune, J.B. (baron) 303
Béthune, Paul 398
Bijl, Jan 135
Blondel, Anne Pierre de (barones) 481
Boon, Louis Paul 135, 421
Bracq (familie) 420
Bracq, Henri 332
Brakels, Theo 366
Brempt (familie) 409
Callens (familie) 363, 364
Camermans, Leontina 58
Canisius 79
Caudron, Jan Constant 125
Caudron, Jan-Constant 118
Cluysenaar, Alfred-Jean-André 292
Cluysenaar, André-Edmond-Alfred 292
Cluysenaar, Jean-Pierre 292
Cluysenaar, John-Edmond-Alfred 292
Colens, Herman 31
Coppens, Libert 178
Cornelius (H.) 240
Cotton, Ursula 159
Crick, Frans 71
Cro, Anne van 482
Daens, Adolf 123, 348
Daens, Pieter 348
De Baetselier, Jan 316
De Batselier, Jan 316
De Bloos (familie) 411
De Bloos, Dominique Marie 161
De Clercq, Petrus 336
De Clercq, Richard 336
De Clippele, Prosper 162
De Clippele, Stefaan 90
De Cock, Jozef 205
De Craeyer, Gaspar 337
De Drijvere, Jeremias 234
De Hase, Jan 330
De Hondt, Lievin 79
De Meer, Jan (baron) 483
De Meyer (familie) 244
De Meyer, Paul 244
De Rore, Cipriano 345
De Rore, Cypriaan 345
De Sadeleer, Judith 69
De Sadeleer, Louis (baron) 30
De Smet-Guequier (familie) 285
De Stassart, Jean-Jacques-A 402
De Valkeneer, Eugène 299
De Ville (familie) 144
De Wolf, Frans 122
Den Brant, Pieter 350
Den Drayer, Pieter 350
Desandrouin, Julie 402
Diericx, Vincent 405
Egmont 325
Fostier (familie) 416
Fransman, Franciscus Cornelius 64
Galbert van Brugge 467
Ganshof, François Louis 190
Gudula (H.) 55, 56
Guillebert de Mets 33
Hildewardus (H.) 81
Hilduard 76
Hilduardus (H.) 81
Hitler, Adolf 187
Hoorne 325
Hovius, Matthias 66, 476
Iwein van Aalst 467
Jacobs, Franciscus (Dom) 31
Johanna van Constantinopel 468
Johannes Ockeghem 339
Kiekens (familie) 414
Lalaing, de (familie) 262
Lede (markies van) 138
Leenknegt, Jan 331
Leenknegt, Michiel 331
Leirens 398
Liedekerque, de (familie 262
Lienaert 320
Lovaert 342
Lussie (familie) 417
Margriet van Wedergrate 474
Martens, Dirk 34, 269, 326
Martinus (H.) 53
Meer, Jan de (baron) 483
Meester van Guillebert de Mets 33
Mercator, Gerard 229, 234, 237
Mermans, Arnold 234
Mertens (familie) 410
Minnaert, Emiel 396
Monteyne, Roland 210, 293
Moortgat, Edmond 199
Nechelput (familie) 419
Norbertus (H.) 282
Paeme 398
Pancrace (Zuster) 69
Persijn, Anna 82
Pien, Peeter 316
Piqué, Ch. 332
Plancquaert, Hector 127
Popp, P.C. 232
Renesse, Théodore de (graaf) 427
Roeland van Wedergrate 474
Roelandt, L. 135
Schockaert, Petrus 418
Schuermans, Jan 65
Spitaels (familie) 415
Steenhoudt (familie) 287
Thomas, Piet 368
Thriverius Brachelius, Hieremias 234
Ursmarine (Zuster) 69

Van Assche, August	305
Van de Velde, Magdalena	400
Van der Gucht, Sylvain	367
Van der Meere, Joos	474
Van Goethem	398
Van Haver, Petrus Johannes	78
Van Haver, Ursmarus (Dom)	78
Van Hoeymissen (pastoor)	67
Van Hove, Anselmus	112
Van Huffel, Pieter	285
Van Laethem, Petrus	399
Van Landuyt, Franciscus	491
Van Landuyt, Joannes	491
Van Mol, Albert	212
Van Peteghem	341
Van Trimpont	398
Van Trimpont, Benoit	162
Van Trimpont, Jules	72
Van Wielendaele, Francies	159
Vandenhove (familie)	422
Vandermaelen, Philippe	18,23
Vastersavens, Bonifatius	81
Verhaegen (familie)	398
Verhaegen, Arthur	398
Vermandele, J.B.	37
Vermoesen (familie)	479
Verpeten (familie)	365
Vichet, Reinerus	81
Vindevogel, Leo	191
Vonck, Jan Frans	397
Weckers, Karel	121
Willem van Moerbeke	234
Wils, Lode	43
Woeste, Charles	453

TOPOGRAFISCH REGISTER

Aalst 18, 23, 30, 34, 37, 38, 53,54, 71, 79, 81, 84, 114, 126, 32, 135, 141, 150, 153, 154, 55, 160, 186, 192, 216, 219, 234, 237, 253, 256, 269, 288, 296, 298, 299, 301, 302, 303, 308, 310, 320, 324, 326, 328, 333, 343, 346, 347, 348, 352, 367, 368, 369, 370, 374, 381, 395, 398, 406, 407, 451, 467, 468, 475, 478, 485, 486, 487, 498
Aalst (arrondissement) 115, 119, 120, 124, 137, 230
Aalst (Land van) 33, 49, 74,165, 222, 455,456, 472, 474, 480
Aalst (regio) 265, 279
Aalter 151
Affligem 78, 432
Antwerpen (provincie) 80, 16
Appelterre-Eichem 435
Ardennen 186
Aspelare 435, 445
Asse 18
Assenede 430
Baaigem 83
Baardegem 63, 82, 199, 239, 328, 340, 397, 412
Balegem 60, 108, 226, 249,477
Bavegem 262, 445
Beaupré 84
Beerlegem 39, 384
België 10, 16, 17, 22, 23, 26, 110, 248, 258, 264, 279, 289,290, 300, 392, 404
Belgisch-Kongo 69, 72
Bellem 430
Berchem 398
Berchembos 260
Biest (graafschap) 83
Boelare 237, 476
Boom 121
Bornem 31
Borsbeke 254, 262, 288
Bottelare 54, 332
Brabant 80, 216
Brabant (hertogdom) 261
Brakel 28, 180, 184, 234, 366
Brugge 38, 451, 467
Brussel 32, 33, 34, 45, 56, 274
Brussel (gewest) 21
Brussel (regio) 13, 245
Burst 253
Canada 113
Damme 451
Deftinge 462
Deinze 37, 131
Dender 23, 207, 277, 460, 461
Denderhoutem 64, 202, 358, 414, 431, 435, 444, 484
Denderleeuw 23, 90, 122, 265, 292, 444, 445
Dendermonde 64, 155, 336
Denderwindeke 245, 435, 470, 471
Dikkele 272
Dikkelvenne 76, 81, 476
Edegem 274
Edelare 398, 476
Edingen 23, 482
Elene 226, 476, 477
Elst 52
Ename 65, 77, 83, 186, 272, 334, 380, 382, 383
Erembodegem 78, 398
Erondegem 275, 311, 313, 435, 445
Erpe 54, 138, 216, 242, 267, 275, 444, 445
Erpe-Mere 218, 273, 288
Erwetegem 23, 328
Esplanadeplein 299
Etikhove 272
Europa 280
Everbeek 159, 161, 362, 411
Everbeek (regio) 113
Evergem 83
Frankrijk 112, 300
Gavere 328, 379
Gent 36, 79, 155, 194, 270, 285, 332, 407, 451
Gent (arrondissement) 230
Gent (bisdom) 35, 48, 68, 332
Gent (kwartier) 155, 176
Gentbrugge 87, 328, 394, 429
Geraardsbergen 18, 23, 31, 33, 39, 44, 45, 46, 47, 53, 54, 81, 85, 88, 131, 144, 162, 181, 196, 211, 216, 224, 247, 262, 269, 272, 278, 279, 285, 317, 330, 337, 343, 350, 398, 415,417, 419, 428, 469
Geraardsbergen (regio) 177,245
Gijzegem 53, 210
Godveerdegem 83
Gontrode 206, 342, 398
Grimminge 84, 246, 287, 419
Grotenberge 83
Haaltert 30, 152, 157, 158, 74, 195, 202, 265, 284, 349, 431, 435, 444
Harderwijk (NL) 179
Heldergem 175, 202, 233, 335,431
Henegouwen (graafschap) 261
Herdersem 173, 205, 220, 232,257, 293, 306, 312, 328, 338, 351, 400, 421
Hernegewoud 419
Herzele 18, 23, 343
Heverlee 71, 441
Hillegem 477
Hokeida 361
Holland 23
Horebeke 389

Holland 23
Horebeke 389
Huldenberg 426
Hulst 451
Hundelgem 83
Iddergem 436, 444, 445, 447
Idegem 245, 413
Ieper 38, 88, 451
Impe 444, 445
India 71
Jeruzalemstraat 391
Kattestraat 310, 374
Kerksken 67, 202, 444
Kleine Dender 461
Kluisbergen 319
Kongo 69
Kongo-Vrijstaat 72
Kortrijk 38, 90, 363
Kruishoutem 376
Kwaremont 272, 371
Lage Landen 281
Landskouter 328
Lede 54, 59, 138, 193, 197,198, 214, 238, 265, 279,283, 316, 324, 343, 390, 392, 418, 444, 463, 476
Leedshouwken 390
Leeuwergem 476, 477
Leie 379
Letterhoutem 328
Leupegem 209
Leuven 30, 269
Liedekerke 328, 449, 476
Lieferinge 304, 436, 446, 476
Limburg (B) 216
Lokeren 38
Londen (GB) 56
Louise-Marie 187
Luik (prinsbisdom) 401
Maarke-Kerkem 272, 398
Manitoba (CANADA) 113
Marke 476
Massemen 436, 444, 446
Mater 209, 272, 288, 476
Mechelen (aartsbisdom) 62, 66
Meerbeke 31, 54, 260, 265,436, 446,476
Melden 209, 272, 398
Meldert 58, 100, 212, 298, 318, 365, 392, 464, 496, 497
Melle 23, 89, 201, 263, 314,322, 372, 420, 473, 495
Melsen 341
Menen 38, 451
Mere 69, 182, 244, 359, 391, 392, 396, 436, 446
Merelbeke 139, 398
Mesen 463
Mespelare 52, 343
Michelbeke 156, 208, 255, 481
Moerbeke 234, 272, 454
Moorsel 55, 118, 125, 142, 225, 315, 323, 336, 344, 357,373, 381, 479, 483
Munte 206, 328
Nederboelare 245
Nederbrakel 31, 105, 106, 178, 253, 309, 343, 355, 398
Nederbrakel (regio) 113
Nederename 209
Nederhasselt 336, 419, 435
Nederlanden 9, 45, 61, 166, 235, 236, 401
Neigem 23, 81, 89, 430, 436
Nieuwerkerken 109, 133, 219, 243, 251, 298, 336, 356, 399, 491
Ninove 18, 23, 27, 29, 34,54, 64, 81, 116, 131, 183, 185, 186, 216, 240, 262, 274, 282, 328, 336, 386,387, 398, 434, 436,446, 471
Normandië 186
Nukerke 253
Oetingen 23
Okaai 361
Okegem 140, 200, 336, 436, 446
Onkerzele 53
Oombergen 83, 477
Oordegem 262, 436, 444, 446
Oost-Vlaanderen 23, 40, 41,42, 70, 75, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 107, 204, 216, 217, 249,385, 393, 394, 433, 440, 457, 488, 489, 493,494
Oostende 38
Oosterzele 288
Oosterzele (kanton) 408
Opbrake 118
Ophasselt 83, 294
Ottergem 151, 435, 445
Oudenaarde 38, 209, 270, 451
Oudenaarde (kasselrij) 474
Oudenaarde (regio) 265, 422
Outer 436, 446
Overboelare 262
Pajottenland 23
Pamel 81
Pamele 237
Parike 143, 159
Paulatem 476
Pollare 207, 245, 250, 265, 410, 437
Raspaillebos 259
Roborst 262
Rode (Land van) 465
Ronse 51, 57, 84, 104, 134,186, 87, 191, 192, 206, 209, 216, 228, 272, 279, 328, 329, 331, 343, 345, 354, 388, 398, 416, 443, 466, 480
Roosdaal 260
Rotselaar 81
Rozebeke 307
Rozenaken 253
Ruien 319
Rupel 460
Russeignies 253

Schelde 50, 206, 249, 276, 277, 379, 460, 461
Scheldedepartement 489, 492
Schelderode 398
Scheldewindeke 151, 305, 398
Schellebelle 23
Schendelbeke 294
Schepdaal 274
Schoonaarde 394, 447
Schorisse 180, 252, 476
Schorisse (Land van) 129
Schouwvegerstraat 372
Serskamp 447
Sint-Antelinks 81
Sint-Denijs-Boekel 272
Sint-Goriks-Oudenhove 83
Sint-KornelisHorebeke 265,272
Sint-Lievens-Esse 388, 476
Sint-Maria-Horebeke 91
Sint-Maria-Latem 476
Sint-Maria-Lierde 180
Sint-Maria-Oudenhove 180, 206, 208, 398, 481
Sint-Martens-Lierde 86, 180, 245
Sint-Niklaas 38
Smeerebbe 413
Smeerebbe-Vloerzegem 476
Smetlede 377, 436, 446
Steenhuize-Wijnhuize 262
Strijpen 477
Stuivenberg 473
Ten Rosen 84
Teralfene 23, 361, 449
Tielt 451
Tongerlo 81
Tours (F) 53
Ursel 430
Velzeke 81, 83, 130, 272,288, 477
Velzeke-Ruddershove 378
Vermand (F) 471
Veurne 451
Vicoigne (F) 471
Vlaamse Ardennen 215, 216, 321
Vlaanderen 93, 203, 221, 227, 295, 378
Vlaanderen (graafschap) 163, 164, 231, 241, 261, 271, 451
Vlierzele 437, 444, 445
Volkegem 272
Voorde 245, 474
Vrekkem 245
Wedergrat 474
Welden 288
Welle 447
West-Vlaanderen 97, 216, 217, 385
Westmalle 85
Westrem 253, 444, 446
Wetteren 332
Wichelen 52, 444, 447
Wieze 23, 101, 112, 123, 223, 268, 293, 328, 447
Woubrechtegem 81
Zandbergen 262, 419
Zegelsem 272
Zelzate 151
Zenne 460
Zottegem 23, 83, 92, 186, 208, 262, 325, 328, 343, 398, 476
Zuid-Oost-Vlaanderen 145
Zuidelijke Nederland 146, 147
Zwalm 206

INHOUD BIBLIOGRAFIE 1994

O. ALGEMEENHEDEN	nummer 1
Bibliografieën van scripties en verhandelingen (013)	1
Bibliografieën van tijdschriften (014)	6
Vakbibliografieën (016)	9
Bibliotheekwezen (02)	27
Bibliotheken (026/027)	28
Adresboeken (058)	35
Vrijmetselarij (061)	37
Musea. Museologie (069)	39
Mediawezen (07)	40
Miscellanea (089)	43
Codicologie. Boekgeschiedenis (09)	44
2. GODSDIENST. THEOLOGIE	nummer 48
Christendom (23/28)	48
Hemelse hiërarchie. Heiligen(verering) (235)	50
Praktische theologie. Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair en -versiering (24)	59
Pastoraal theologie. Broederschappen. Parochiële instellingen (25)	61
Kerkbestuur en -organisatie (262)	63
Missionering (266)	69
Kerkgeschiedenis (algemeen) (27)	73
Christelijke, religieuze ordes (271)	74
Protestantse kerken (283/289)	91
3. SOCIALE WETENSCHAPPEN	nummer 92
Statistiek. Demografie (31)	92
Politieke wetenschappen. Binnenlandse politiek (32)	102
Verkiezingen (324)	105
Migratie (325.1/2)	112
Politieke partijen en bewegingen (329)	114
Economie (33)	129
Vakbeweging. Lonen. Arbeid en tewerkstelling (331)	133
Grond en bodem (332)	138
Financiën (336)	141
Recht. Criminaliteit. Notariaat (34)	150
Taken van de overheidsorganen (351)	160
Lokaal, regionaal en centraal bestuur (352/354)	161
Defensie. Krijgsgeschiedenis (355)	173
Wereldoorlog 1914-18 (355 WOI)	178
Wereldoorlog 1939-45 (355 WOII)	183
Maatschappelijk werk. Verzekeringswezen (36)	194
Opvoeding. Onderwijs. Vrijetijdsbesteding (37)	197
Kleuter- en algemeen vormend onderwijs (372/373)	199
Jeugdvorming. Jeugdwerk (374.3)	203
Analfabetisme (376)	204
Universitair onderwijs (378)	205
Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8)	206
Volkskunde (39)	209
Kleding. Volksdrachten (391)	215
Zeden en gebruiken in het particuliere leven (392)	217

Bijnamen. Spotnamen (392.91) 218
Dood en dodengebruiken (393) 219
Openbaar en maatschappelijk leven (394) 220
Feminisme. Vrouwenemancipatie. Vrouwenkwestie (396) 221
Zigeuners. Nomaden (397) 222
Kalenderfeesten (398.33) 223
Volksspelen (398.5) 226
Volksliederen (398.8) 227
5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN nummer 228
Kartografie. Landmeetkunde (528) 228
Geologie (55) 238
Plantkunde (58) 239
6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN nummer 240
Geneeskunde. Hygiëne. Farmacie (61) 240
Molinologie (620.9) 241
Gezondheidstechniek. Sanitaire techniek. Verlichtingstechniek (628) 255
Landbouw. Tuinbouw. Bosbouw. Veeteelt. Jacht. Visserij (63) 258
Grafische industrie. Uitgeverij. Boekhandel (655) 269
(66/68) 279
Voedingsmiddelen (664) 280
Glasindustrie en -technologie (666) 281
Textiel (677) 283
IJzerwaren. Slotenfabricage (683) 286
Schoenmakerij. Voetbekleding. Handschoenen (685) 287
7. KUNST. SPORT nummer 288
Kunst (algemeen) (7) 288
Ruimtelijke ordening. Landschap. Tuinarchitectuur(71) 294
Architectuur (72) 296
Religieuze bouwkunst (726) 304
Gebouwen voor opleidings-, wetenschappelijke en culturele doeleinden (727) 319
Burgerlijke architectuur (728) 320
Beeldhouwkunst (73) 324
Munt- en penningkunde. Numismatiek (737) 329
Kunstnijverheid. Design (745) 330
Glas- en kristalwerk (748) 331
Schilderkunst (75) 332
Muziek (78) 339
Sport (79) 346
Film (791.4) 348
Theater (792) 349
8. FILOLOGIE. LITERATUUR nummer 354
Taalgrens. Taaltoestanden (800.7) 354
Dialecten (800.87) 355
Toponymie (801.311) 361
Onomastiek (801.313) 363
Literatuur (82/89) 366
9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GESCHIEDENIS nummer 369
Archeologie (902) 369
Archeologie van de oudheid (902.032) 377

Archeologie van de middeleeuwen (902.033) 380
Prehistorie (903) 388
Geografie (91) 395
Biografie. Prosopografie (929) 396
Genealogie (929.5) 409
Heraldiek (929.6) 423
Bronnenstudie en -uitgaven. Diplomatiek (930.22) 428
Archiefinventarissen. Archiefwezen (930.25) 434
Oude geschiedenis (931/939) 460
Algemene geschiedenis (94) 462
Middeleeuwse geschiedenis (94.033) 465
Middeleeuwse en moderne geschiedenis (94.033/034) 473
Moderne geschiedenis (94.034) 474
Moderne en hedendaagse geschiedenis (94.034/035) 486
Hedendaagse geschiedenis (94.035/036)

AUTEURSREGISTER pagina 207
PERSONENREGISTER 211
TOPOGRAFISCHREGISTER 213

INHOUD BIBLIOGRAFIE 1994 216

Georges Vande Winkel
Heirbaan 107
9400 Ninove-Denderwindeke

Wilfried Vernaeve
Brouwerijstraat 39
9300 Aalst

Op 4 juli 1995 overleed te Aalst op 83-jarige leeftijd ons erebestuurlid Clemens UYTTERSPROT. Het bestuur van Het Land van Aalst biedt de familie zijn blijken van medeleven en van respect aan.
In een volgende nummer volgt een korte biografie en een bibliografie van de overledene.

DE TRAMWEG GERAARDSBERGEN - MERELBEKE (1907-1955)

B. SCHOKKAERT

Ter gelegenheid van de Open Monumentendag 1994 vertaalde Herzele het nationale thema "Monumenten van vervoer(ing)" in een lokaal projekt "De oude trambaan".

Van 1907 tot 1955 reed een tram van Merelbeke over Herzele naar Geraardsbergen. Dat was niet zo uitzonderlijk : begin deze eeuw omvatte het gehele buurtspoorwegnet van België 190 lijnen, in totaal 4490 kilometer. Een kaart "des chemins de fer vicinaux de la Belgique" uit die tijd verschilt dan ook nauwelijks van een autowegenkaart nu. Alleen zijn de tientallen rode, zwarte en groene lijnen geen autosnelwegen of 'verkeerswegen van lokaal belang' maar trambanen. Ze rijgen de dorpen als parels aan een paternoster en kronkelen naar de grote steden, waar ze samenklitten tot een moeilijk te ontwarren knoop.

Maar op weinige plaatsen in Vlaanderen bleef de "zate" van een buurttram zo duidelijk herkenbaar en gaaf bewaard als in het heuvelende landschap tussen Houtem en Esse. Bijna nergens anders kregen de tramsporen een even zinvolle herbestemming als in het agrarische gebied tussen de gemeenten die aan Sint-Livinus refereren.

Wij speurden naar tramsporen in het gemeentearchief van Herzele: een min of meer chronologisch verslag van vergane mobiliteit, van de bus die de tram uit de gunst van het publiek drumde, van fietsers met een eigen pad.

Voorgeschiedenis

Met de wet van 1 mei 1834 besliste de Belgische overheid tot de uitbouw van een nationaal spoorwegnet. Na enkele proefritten kon één jaar en vier dagen later de eerste 'Ijzeren weg' op het Europese vasteland tussen Brussel-Groenendaal en Mechelen officieel worden ingehuldigd. Op minder dan een uur overbrugden 'De Pijl', 'De Stephenson' en 'De Olifant' de afstand van 20 km. (1)

Spoedig ontstond in ons land een comfortabel en dicht spoorwegnet met uitstekende verbindingen met de buurlanden.

Ganse regio's bleven echter van elk spoorverkeer verstoken. Daarom zocht de overheid naar middelen om ook verder afgelegen dorpen en streken op de grote treinverbindingen aan te sluiten.

1. Paul Pastiels, Het ontstaan van de Belgische spoorweg, in 'Het Spoor' (maandblad SW/NMBS), nr. 5/85, blz. 19 - 25

Na enkele mislukte experimenten (o.a. een eerste wet in 1875), tal van voorbereidende kommissies en jarenlang gepalaver werd uiteindelijk op 25 juni 1885 de "Société Nationale des Chemins de Fer Vicinaux" / de "Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen" (NMVB) opgericht (2).

De nieuwe maatschappij had een voor die tijd ongekende juridische vorm : ze was een dienst van openbaar nut met de uiterlijke kenmerken van een naamloze vennootschap. De aandeelhouders waren bijna uitsluitend openbare machten, met de staat als grootste financierder. Zij voldeden aan hun financiële verplichtingen door middel van annuïteiten, geldig voor een periode van 90 jaar. Dit systeem bood aantrekkelijker perspectieven dan het afsluiten van een rechtstreekse lening : men voorspelde immers dat de (deelneming in de) winst minstens even hoog zou zijn als het bedrag van de jaarlijks te betalen vergoeding.

De NMVB werd belast met de aanleg en de exploitatie van de buurtspoorwegen. Ze kon de exploitatie echter vergunnen aan privémaatschappijen, wat meestal gebeurde. De NMVB mocht autonoom werken, maar de regering behield een belangrijke vinger in de pap : ze kontroleerde de maatschappij, besliste in laatste instantie over de vergunning van de exploitatie, legde de tarieven vast en benoemde de leiding van de NMVB.

In de zomer van 1885 werden de eerste twee lijnen opengesteld: Oostende - Nieuwpoort en Antwerpen - Hoogstraten. Tien jaar later werden al 62 lijnen (1249 km) geëxploiteerd en 84 andere lijnen aangelegd of bestudeerd.(3)

1. De bouw van de trambaan

1.1. Van Merelbeke naar Herzele

Het gemeentearchief van Herzele maakt voor het eerst melding van een buurtspoorweg in de streek in 1897. Op 13 oktober schrijft Constantin de Burlet, algemeen bestuurder van de NMVB, dat zij "aan de Regering het in aanmerking nemen verzoeken van enen buurtspoorweg van Ninove naar Meirelbeke". De belanghebbende gemeenten, waaronder Herzele, hebben reeds "eene beraadslaging genomen (...) betrekkelijk de gebeurlijke terugbetaling der studiekosten van gemelde baan". (4)

2. P. Dirickx, Ontstaan van de NMVB, in 'Het Spoor', nr. 11/85, blz. 18 - 25
3. P. Dirickx, Groei van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen, in 'Het Spoor', nr. 12/85, blz. 11 - 15
4. Brief van C. de Burlet aan Burgemeester Verbrugghen van Sint-Lievens-Houtem, 13/10/1897. Gemeentearchief (verder G.A.) Herzele, Herzele/842

Het totale kapitaal voor de lijn met een lengte van 30,6 km bedraagt 1.760.000 F . De inbreng van de "Herzeelse gemeenten" wordt geschat op 120.000 F:

Sint-Antelinckx	23.000,-
Woubrechtegem	27.000,-
Herzele	41.000,-
Borsbeke	29.000,- (5)

Op 20 februari 1900 laat de Burlet weten "que l'administration communale de Ninove n'a donné aucune suite à notre demande concernant son intervention dans la formation du capital de la ligne de Meirelbeke à Ninove. Dans ces conditions nous avons décidé de limiter provisoirement la ligne entre Meirelbeke et Herzele (agglomération)". Zijn diensten zullen echter de verlenging van Herzele naar Geraardsbergen onderzoeken . (6)

Ook Borsbeke ligt dwars. Burgemeester De Vuyst wil niet meer dan 26.000 F afdokken. Er volgt een intense briefwisseling tussen De Vuyst en Burgemeester Verbrugghen van Sint-Lievens-Houtem (ook volksvertegenwoordiger en - net als De Vuyst - notaris). De lus over Borsbeke wordt uit het oorspronkelijke tracé geschrapt. Er komt een rechtstreekse verbinding van Sint-Lievens-Houtem naar Herzele. (7)

Een nieuwe inoverwegingneming voor de lijn Merelbeke-Herzele wordt gevraagd op 8 maart 1900 en toegestaan op 25 januari 1901. De vergunning wordt verleend op 11 maart 1903. (8) De spoorlijn wordt gebouwd door de aannemers Christiaens - Laminne, Rue de Henis, Tongeren. Zij werven tijdelijk 50 werknemers in Herzele aan. (9)

Op 11 april 1907 wordt een openbare aanbesteding voor de exploitatie van de lijn uitgeschreven. De NMVB wil zes trams per dag in elke richting laten rijden, waarvan minstens vier met directe verbinding tot Gent. De 'Société Anonyme Tramways électriques de Gand', de exploitant van de aansluitende lijn Merelbeke- Gent, ontvangt hiervoor een recette "afférente à ce parcours, moyennant une redevance de 4 centimes par voiture-kilomètre. Le montant de cette redevance sera porté aux recettes brutes de la ligne de Meirelbeke à

5. 'Verdeeling kapitaal door de gemeenten', G.A. Herzele, Herzele/842
6. Brief van C. de Burlet aan Mr. Vander Linden, Goefferdingen, 20/2/1900, G.A. Herzele, Herzele/842
7. Brief van Burgemeester De Vuyst van Borsbeke aan Burgemeester ..., 18/1/1899 G.A. Herzele, Borsbeke/842 ; Brief van C. de Burlet aan Burgemeester Verbrugghen van Sint-Lievens-Houtem, 13/5/1901. G.A. Herzele, Herzele /842
8. Jos Nuyens, Buurtspoorwegen in de Provincie Oost-Vlaanderen (1885 - 1968), Uitgeverij Van In, Lier, 1978, blz. 38
9. Brief van R. Christiaens aan Mr. Van Driesche, 23/9/1905. G.A. Herzele, Herzele/842
10. Cahier des charges special no 16, 1907, G.A. Herzele, Herzele/842

Herzele" (10).
In de offerte is sprake van 5 locomotieven, 4 gemengde wagons, 8 wagons 2de klas, 3 wagons voor bagage, 7 gesloten en 13 open wagons van 10 ton, 2 platte wagons van 10 ton, 3 "bâchen". (11)

De "Société anonyme de chemins de fer provinciaux" wordt als cessionaris aanvaard. (12) Deze vennootschap werd op 3 december 1900 in Marche opgericht met als doel "De bouw en exploitatie van spoorwegen, trams,enz. " De beheerders Henri Renkin, Norbert Crousse en Leon Pastur en de commissaris François Renkin vestigden de zetel te Brussel en zorgden voor 1000 aandelen van 1000 F. Op korte tijd zal de maatschappij zes Oostvlaamse lijnen, samen 137 km verwerven : Tielt-Aalter, Eeklo-grens (en uitbreiding), Aalter-Eeklo, Wetteren-Zottegem, Asse-Aalst-Oordegem en Gent-Geraardsbergen.(13)

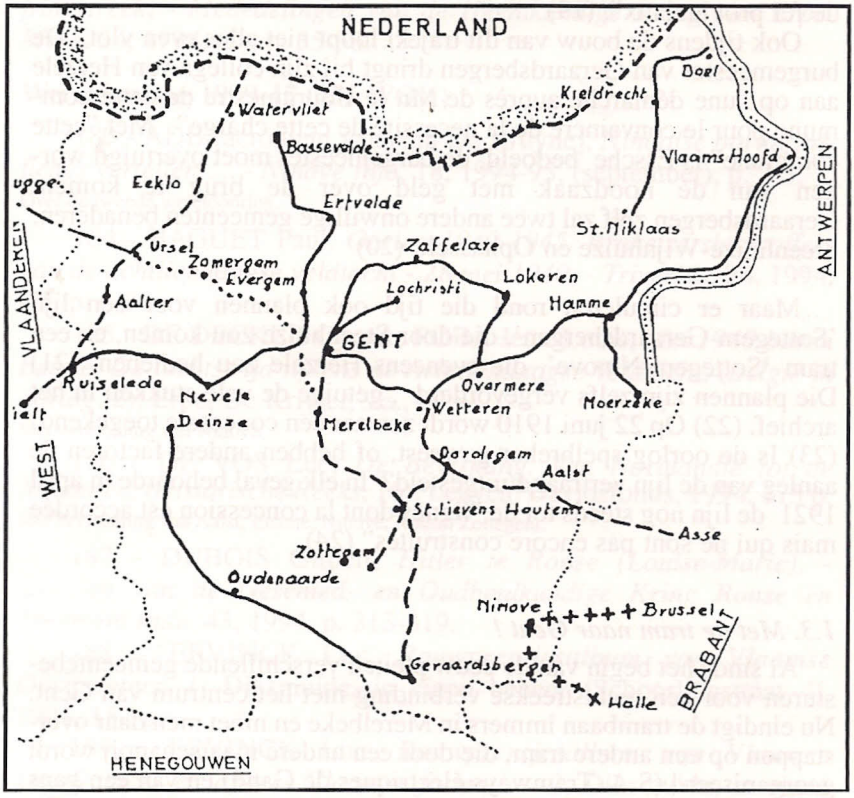
De eerste tram stoomt Herzele binnen op 23 juni 1907. (14)

1.2. Ninove of Geraardsbergen ? En Zottegem ?

Begin 1903 stellen zowel Ninove als Geraardsbergen uitdrukkelijk hun kandidatuur als eindpunt van een verlenging van de tramlijn Merelbeke-Herzele. De Bestendige Deputatie hakt de knoop door en kiest voor Geraardsbergen, omdat dit "algemeen gezien veel belangrijker en veel voordeliger zal zijn op financieel gebied voor de provincie dan de lijn Herzele - Ninove". (15)

Men schat de bevolking die van de nieuwe lijn gebruik zou kunnen maken en onderzoekt de ekonomische en andere relaties tussen Herzele en zijn buurgemeenten (16). Een vergunning wordt verleend op 19 januari 1909. (17) De lijn gaat open op 1 mei 1912 (18). Opnieuw wordt de exploitatie overgedragen aan de "S.A. de chemins

11. Cahier des charges, o.c.
12. Belgisch Staatsblad, 21/9/1907
13. Jos Nuyens, o.c., blz. 33 - 39
14. Jos Nuyens, o.c., blz. 38
15. Jos Nuyens, o.c., blz. 38
    Voor de rol van de provincie zie verder punt 2.
16. Brief van De Moor aan CBS Herzele, 14/6/1904, G.A. Herzele, Herzele/842; brief van De Moor aan CBS Sint-Lievens-Esse, 14/6/1904, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842 (Kurieus : Het gaat om twee identieke brieven. Maar de Herzelenaars worden in het Frans, de Essenaars in het Nederlands aangeschreven).
17. Jos Nuyens, o.c., blz. 39
18. Brief van C. de Burlet aan het gemeentebeheer van Herzele, 27/4/1912, G.A. Herzele, Herzele/842
19. Belgisch Staatsblad, 6/6/1912

——————— S.A. de transports urbains et vicinaux

— — — — — — S.A. de chemins de fer provinciaux

• • • • • • • • • • • • • • S.A. Tramways de Gand

—•—•—•—•— Maatschappij tot uitbating der buurtspoorwegen van het noorden van West-Vlaanderen

+ + + + + + Société pour l'exploitation des voies ferrées en Belgique

Het Oostvlaamse buurtspoorwegennet in 1914 (uit J. NUYENS. *Buurtspoorwegen in de provincie Oost-Vlaanderen*, Lier, 1978).

de fer provinciaux". (19)

Ook tijdens de bouw van dit trajekt loopt niet alles even vlot. De burgemeester van Geraardsbergen dringt bij zijn collega van Herzele aan op "une démarche auprès de Mr. le Bourgmestre de cette commune pour le convaincre de la necessité de cette charge". Met "cette commune" is Essche bedoeld; de burgemeester moet overtuigd worden van de noodzaak met geld over de brug te komen. Geraardsbergen zelf zal twee andere onwillige gemeenten benaderen: Steenhuize-Wijnhuize en Ophasselt. (20)

Maar er circuleren rond die tijd ook plannen voor een lijn 'Sottegem-Geraardsbergen', die door Steenhuize zou komen, en een tram 'Sottegem-Ninove', die eveneens Herzele zou bedienen. (21) Die plannen zijn zelfs vergevorderd , getuige de vele stukken in het archief. (22) Op 22 juni 1910 wordt zowaar een concessie toegekend! (23) Is de oorlog spelbreker geweest, of hebben andere factoren de aanleg van de lijn vertraagd/uitgesteld? In elk geval behoorde in april 1921 de lijn nog steeds tot de "lignes dont la concession est accordée mais qui ne sont pas encore construites" (24)

1.3. Met de tram naar Gent !

Al sinds het begin van de eeuw pleiten verschillende gemeentebesturen voor een rechtstreekse verbinding met het centrum van Gent. Nu eindigt de trambaan immers in Merelbeke en moet men daar overstappen op een andere tram, die door een andere maatschappij wordt georganiseerd (S.A. Tramways électriques de Gand) en van een gans ander type is (geëlektrificeerd). Dat zorgt voor tal van klachten. De meeste handelen over de te lange wachttijden bij het overstappen.

20. Brief van A. De Vos aan Burgemeester van Herzele, 7/11/1905, G.A.Herzele, Herzele/842
21. Brief van C. de Burlet aan Baron Traux de Wardin, Jodoigne, 29/8/1903, G.A. Herzele, Herzele/842 ; Brief van C. de Burlet aan Mr. Vander Linden, Goefferdingen, 27/6/1900, G.A. Herzele, Herzele/842
22. (Niet-getekend) Uittreksel uit het register van beraadslagingen der gemeente Sint-Lievens-Essche voor de vraag tot het leggen van den buurtspoorweg Ninove-Sottegem, 22/12/1905, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842 ; Beschrijvend verslag Buurtspoorweg Sottegem-Ninove, 28/11/1906, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842 ;
Brief van NMVB aan het gemeentebeheer van Sint-Lievens-Essche, 26/7/1909, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
23. Brief van C. de Burlet aan het gemeentebestuur van Sint-Lievens-Esse, 24/2/1911, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
sées", niet gedateerd, G.A. Herzele, Herzele/842; "Réponse à la note" van C. de Burlet aan Burgemeester Maenhout van Lemberge, niet gedateerd, G.A. Herzele, Herzele/842
24. Carte des chemins de fer vicinaux de la Belgique, april 1921, G.A. Herzele, Herzele/842
25. Brief aan NMVB (afzender onbekend), 28/11/1905, G.A. Herzele, Herzele/842; Nota Ligne vicinale Gand-Merelbeke-Herzele' van "des administratives communales interes

Een directe tram van Geraardsbergen naar Gent is de oplossing (25). Een vergunning zal echter pas op 15 juni 1912 worden verleend. (26)

De gemeente Merelbeke participeert trouwens niet in het projekt, omdat door de verlenging haar centrum niet langer bediend wordt. De verlenging zal immers een aanvang nemen op het "gehucht Molenhoek, waar zij de lijn Meirelbeke - Herzele zal verlaten en zich, langs de weiden, naar de vaste brug over de Schelde, in de richting van Zwijnaarde voortstrekken" (27). Het stukje trambaan van Molenhoek naar Meirelbeke-dorp zal dus niet langer uitgebaat worden. (28)

De verlenging tot Gent (Ster) is klaar op 11 oktober 1913. De oorlogsomstandigheden verhinderen dat het laatste deel afgewerkt wordt. Pas op 1 april 1925 kan het laatste stukje tot het Sint-Pietersstation ingereden worden. (29)

Uiteindelijk heeft de realisatie van het tramprojekt meer dan een kwarteeuw aangesleept: van de eerste vraag om inoverwegingneming in 1897 tot de inhuldiging van het laatste trajekt in 1925. Een serieuze spelbreker was de eerste wereldoorlog. Maar regelmatig vinden we in de archieven ook aanwijzingen van financiële moeilijkheden en administratieve vertragingsmaneuvers: een kapitaal dat niet tijdig kan bijeengebracht worden, adviezen of goedkeuringen die op zich laten wachten,... En er is tenslotte de tegenstribbelende houding van sommige gemeenten. De oorspronkelijke plannen voor een tramverbinding Gent-Herzele-Ninove werden al gauw opgegeven wegens de bezwaren van de Wortelkrabbers. Borsbeke werd in extremis uit het trajekt geschrapt. Op het deel tussen Herzele en Geraardsbergen moeten herhaaldelijk de gemeenten worden aangepord of terecht gewezen. Vooral Sint-Lievens-Esse zal zich het ganse bestaan van de trambaan als een "moeilijke" gemeente gedragen (30); zie ook verder). Merelbeke haakt af bij de laatste fase (de doortrekking naar

26. Belgisch Staatsblad, 15/6/1912
27. Brief van C. de Burlet aan het gemeentebestuur van Herzele, 1/2/1910, G.A. Herzele, Herzele/842
28. Brief van Gouverneur aan CBS Herzele, 23/12/1911, G.A. Herzele, Herzele/842
29. Jos Nuyens, o.c., blz. 39
30. Brief van CBS Ninove aan CBS Sint-Lievens-Esse, 23/5/1911, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842 ; Brieven van C. de Burlet aan het gemeentebestuur van Sint-Lievens-Esse, 4/7/1911 en 13/7/1911, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842

2. Wie betaalt de tram ?

De oppositie tegen de tram is niet altijd onbegrijpelijk. De aanleg van de baan kost immers veel geld, ook al wordt het kapitaal overeenkomstig de wet van 1885 door verschillende instanties volgens een vaste verdeling ingebracht. De staat financiert de helft van het projekt, het provinciebestuur hoest een vierde van de gelden op. Het overige kwart wordt verdeeld onder de betrokken gemeenten volgens de 'bediende bevolking' en 'de lengte van de lijn op ieders grondgebied.' Eventueel kan een stuk van het kapitaal door private financierders verzameld worden. (31)

Het oudste beschrijvend verslag dat we konden terugvinden raamt de totale kostprijs voor het aanleggen en uitrusten van een trambaan van Meirelbeke naar Ninove op 1,7 miljoen F .
Grootste hap in het budget zijn de kosten voor het leggen van de sporen: 577.100 F. Men onderscheidt 4 soorten sporen. Het duurste is een spoor dat in nieuwe bestrating wordt gelegd : 32.000;-/km, het goedkoopste een spoor op bijzondere stelling : 14.000 F/km. Als men een zijweg kan gebruiken of de rails in herbruikte stenen kan leggen, kost het respectievelijk 17.000 F en 19.000 F per km. (32)
Voor het verwerven en aankopen van gronden reserveert men 412.000 F. Men wil 4 stoomwagons, 16 reizigersrijtuigen, 3 pakwagons en 28 goederenwagons aanschaffen voor een totaal bedrag van 270.700 F. De overige kosten zijn 'aardwerken' (114.000 m3 x 1 F), 'kunstwerken' (15000 F), 'bestratingen en steenlagen' (29500 F), 'gebouwen en vast materiaal' (70.000 F),'deelneming in de bouwkosten van de stapelplaats van Meirelbeke' (20.000 F). De post 'Allerlei' beloopt nog 191.700 F. (32)

Bij de definitieve goedkeuring in 1905 bedraagt het totale kapitaal voor het vak Merelbeke-Herzele 1.470.000 F. De gemeenten mogen 344.000 F afdokken. Gent betaalt het meest: 75.000 F; Lemberge is de kleinste aandeelhouder: 13.000 F. Voor Herzele bedraagt het kapitaal 55.000 F. Er is 24.000 F privé-kapitaal. De annuïteit wordt vastgesteld op 3,5 % (33).

Telkens het bestaande trajekt wordt verlengd, vormt men een nieuw kapitaal, dat met het aktuele kapitaal tot één geheel versmolten wordt (34).

Voor de verlenging tot Geraardsbergen is 1.180.000 F nodig(35).

31. P. Dirickx, Ontstaan van de NMVB, in 'Het Spoor', nr. 11/85, blz. 18-25 ; Jos Nuyens, o.c., blz. 20
32. Beschrijvend verslag Buurtspoorweg Ninove-Merelbeke, 12/3/1898,G.A. Herzele, Herzele/842
33. Jos Nuyens, o.c., blz. 38 ; Brief van NMVB aan Burgemeester Verbrugghen van Sint-Lievens-Houtem, 28/2/1900, G.A. Herzele, Herzele/842
34. P. Dirickx, Ontstaan van de NMVB, in 'Het Spoor', nr. 11/85, blz. 18-25
35. Jos Nuyens, o.c., blz. 39

"Er zal maar eene en dezelfde reeks aandelen zijn voor de buurtlijn Merelbeke-Herzele en voor de verlenging tot Geraardsbergen"(36). Esse en Steenhuize betalen ieder 62.000 F; voor Herzele volstaat 39.000 F.(37)

Het stuk van Merelbeke naar Gent kost nog eens 620.000 F (38). Uiteraard is de participatie van Herzele en haar buurgemeenten in dit laatste kapitaal niet zo groot, omdat ze geen rechtstreekse belanghebbenden meer zijn. Steenhuize draagt bijvoorbeeld voor het kapitaal van de verlenging Merelbeke-Gent nog 4.000 F bij, zijnde een annuïteit of jaarlijkse bijdrage van 156 F (39). Alles samen bezit de gemeente Steenhuize-Wijnhuize voor de lijn Gent-Merelbeke-Herzele-Geraardsbergen 66 actieën van 1.000 F.(40)

Vanaf 1932 vervangt men de "kostbare, ongemakkelijke en zware stoomlocomotief, die niet meer beantwoordt aan de voorwaarden van comfort en snelheid" door railauto's. Het moderniseringsprogramma vereist een bijkomend kapitaal van 800.000 F. Weer wordt een kwart door de gemeenten ingebracht.(41)

Als men met nieuwjaar 1936 een tekort van 132.621,35 F vaststelt en nieuwe investeringen ten belope van 871.318,65 F plant, stelt men voor het bestaande kapitaal nogmaals met 1.004.000 F te vermeerderen. Zo zal het totale kapitaal uiteindelijk 5.074.000 F bedragen.(42)

Deze nieuwe kapitaalsverhoging wordt echter niet zonder meer geslikt door de verschillende gemeentebesturen(43). Bijna drie jaar zal het duren eer Herzele de 7.000 extra franken wil inschrijven (44), meer dan zeven jaar voor de gemeenteraad van Steenhuize met de verhoging (die op dat moment in plaats van 21.000 F nog maar 9000 F bedraagt) instemt. (45) Maar de grootste dwarsligger is Sint-Lievens-Esse. Zelfs nadat men haar aandeel eveneens van 21.000 F naar 9.000 F heeft verlaagd, houdt de kassier de hand op het slot. "Uw Schepencollege is het enigste dat van mening is de geringe bijdrage niet te kunnen aannemen", fulmineert Leon Jacobs, algemeen bestuurder van de NMVB, tijdens de oorlog.(46) Op 17 november 1944 zal de gemeenteraad van Esse de verhoging aanvaarden.(47)

36. Belgisch Staatsblad, 8/2/1909
37. Brief van C. de Burlet aan CBS Geraardsbergen, 3/7/1908, G.A. Herzele, Steenhuize/842
38. Jos Nuyens, o.c., blz. 39
39. Bewijs van aandeelhouder van de gemeente Steenhuyse-Wijnhuyse in kapitaal Buurtspoorweg Meirelbeke-Herzele-Geraardsbergen, G.A. Herzele, Steenhuize/842.
40. Uitnodiging gewone algemene vergadering NMVB 28/4/1914, G.A. Herzele, Steenhuize/842 ; Eenzelvigheidskaart algemene gewone vergadering NMVB 28/5/1929, G.A. Herzele, Steenhuize/842
41. Brief van NMVB aan CBS Steenhuize-Wijnhuize, 10/9/1932, G.A. Herzele, Steenhuize/842
42. Brief van NMVB aan CBS Steenhuize, 18/11/1936, G.A. Herzele, Steenhuize/842
43. Brief van L. Jacobs aan CBS Herzele, 16/6/1938, G.A. Herzele, Herzele/842
44. Brief van L. Jacobs aan CBS Herzele, 6/12/1938,G.A. Herzele, Herzele/842
45. Brief van NMVB aan CBS Steenhuize-Wijnhuize, 30/1/1939, G.A. Herzele, Steenhuize/842 ; Brief van L. Jacobs aan CBS Steenhuize-Wijnhuize, 6/11/1944, G.A. Herzele, Steenhuize/842
46. Brieven van L. Jacobs aan CBS Sint-Lievens-Essche, 1/2/1944 en 15/6/1944, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
47. Besluit Regering 8/3/1945, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842

3. Stationskwesties

Van het station Gent-Sint-Pieters bolt de tram via de steenweg Kortrijk-Gent naar het kruispunt met de steenweg Oudenaarde-Gent (= 'Ster'). Op afzonderlijke bedding gaat het naar Zwijnaarde. Langs de grote vaste brug over de Schelde en door de weiden treft de tram op het gehucht Molenhoek de lijn Merelbeke-Herzele ("nabij de plaats waar deze de steenweg Gent-Hundelgem bereikt"). (48)

Van Merelbeke loopt de baan 'dwars door het veld' naar Bottelare. Nabij de statie van Moortsele steekt de tram "waterpas de riggels van de spoorweg van Gent op Eigen-Brakel over". Van Moortsele gaat het "op bijzondere stelling" naar het gehucht Merstraat, en verder naar Oosterzele. De "Groote Plaats van Sint-Lievens-Houtem" bereikt men via "een gekalseilde weg". Via "de steenweg" bolt men door naar Herzele; men kruist de spoorweg van Brussel op Kortrijk om te eindigen aan de statie op 'De groote Markt'.(49)

De tram rijdt op afzonderlijke bedding verder naar de dorpskringen van Sint-Lievens-Esse, Steenhuize-Wijnhuize en Ophasselt. Daarna trekt ze door een deel van het grondgebied van Hemelveerdegem, Schendelbeke en Deftinge, volgt gedurende een kilometer de staatsweg van Gent naar Geraardsbergen, "steekt bij middel van eenen bestaande brug den spoorweg van Gent naar 's Gravenbrakel over" en eindigt aan de bergplaats van Geraardsbergen.(50)

Alle sporen hebben een breedte van één meter, zoals dat voor vrijwel alle buurttrams het geval is. Geen enkel beschrijvend verslag maakt reeds melding van halten, goederenstatiën en stapelplaatsen. "Na omstandige studiën van de behoeften des verkeers en der voorwaarden van exploitatie der lijn zullen wij de plaatsen bepalen (...)". (51)

Voor het grondgebied Herzele stelt de NMVB vijf halten voor : aan het NMBS-station, op het dorp (bedoeld is de Markt, meer bepaald het hoekhuis Van Bellingen, ook gekend als het huis 'Den Engel') en aan de statie voorziet men een vaste halte ; "A la route provincial d'Oudenarde-Alost" en aan de kerk stelt men een fakultatieve halte voor.(52) Herzele is akkoord met de plaatsen, maar niet met de voorgestelde naam voor de eerste fakultatieve halte : 'Borsbeke' .De Herzelenaars verkiezen "Chaussée Provinciale-Provinciebaan", omdat de halte op het grondgebied van Herzele gelegen is en men niet wil dat men de naam van een andere gemeen-

48. Beschrijvend verslag Buurtspoorweg Merelbeke-Herzele, verlenging Merelbeke-Zwijnaarde-Gent (Sint-Pieters), 11/12/1909, G.A. Herzele, Herzele/842
49. Beschrijvend verslag Buurtspoorweg Ninove-Merelbeke, 12/3/1898, G.A. Herzele, Herzele/842
50. Beschrijvend verslag Buurtspoorweg Herzele-Geraardsbergen, 26/11/1907? G.A. Herzele, Herzele/842
51. Beschrijvende verslagen, o.c.
52. Brief van De Moor aan CBS Herzele, 21/4/1907, G.A. Herzele, Herzele/842

te geeft aan een deel van zijn grondgebied en zijn bevolking. Bovendien: "Borsbeke n'a pas voulu intervenir dans la formation du capital" en "Borsbeke a déjà fait des ouvertures pour obtenir un changement de limiter et d'englober cette agglomération dans leur territoire, changement dont nous ne voulons à aucun prix". Van goed nabuurschap gesproken! (53)

De haltenaam "Village" wil men veranderen in "Markt-Grand'place" (omdat iedereen de plaats "Markt" noemt), "Eind-statie - Station-Terminus" in "Groenlaan-Allée verte" (want als de verlenging naar Geraardbergen zal gemaakt zijn, klopt de naam "Terminus" niet meer) (53).

Voor Sint-Lievens-Esse suggereert de NMVB een stilstand op vraag aan het gehucht Doorn (weg naar Woubrechtegem) en een vaste stopplaats aan de goederenstatie.(54) Het Gemeentebestuur ziet liever drie vaste stopplaatsen: 'Brilstraat - rue Bril' (i.p.v. de benaming Doorn), 'Statie - Station' en 'Zonneveld - Zonneveld' ("weg nr 35, waar de lijnen Herzele-Geraardsbergen en Sottegem-Ninove zich splijten") In de Hekkestraat wil men een halte op aanvraag. (54)

Hier en daar kruist de buurttram een andere lijn of een "IJzerenweg van de Belgische Staatsspoorweg". Daar ontstaan overladingsstations. Ook in Herzele kan stukgoed worden overgeheveld van trein naar tram of kan men van de tramwagon op wegtransport overladen.(55)

4. Het ekonomische en sociale belang van de buurttram

4.1. Passagiersvervoer

De tram dient allereerst voor het vervoer van passagiers. In de beschrijvende verslagen maakt de NMVB telkens een schatting van de bevolking die volgens haar potentiëel van de tram gebruik kan maken.

Voor het stuk Merelbeke-Herzele schat men de 'te bedienen bevolking' op de helft van alle inwoners. Alleen van Hillegem (omdat het wat verder van de tramlijn is gelegen ?) verwacht men minder belangstelling: 1/3 van de bevolking wordt er als potentiële tramgebruiker beschouwd. Bottelare is dan weer in zijn geheel geschat.(56)

53. Schrijven van CBS Herzele aan De Moor, 23/4/1907, G.A. Herzele, Herzele/842
54. Brief van De Moor aan CBS Sint-Lievens-Essche, 22/1/1912, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842 (met antwoord van CBS Sint-Lievens-Esse op ommezijde)
55. Jos Nuyens, o.c., blz. 53
56. Beschrijvende verslagen, o.c.

Boven en onder: De stoomtram aan het schepenhuis van Herzele, halte 'Markt'
(Foto: Gemeentebestuur Herzele, fotoarchief dienst Cultuur)

De situatie ligt anders voor het trajekt in de richting van Geraardsbergen: de ganse bevolking van Esse, Steenhuize-Wijnhuize en Ophasselt wordt als 'te bedienen' geacht. Voor Herzele bedraagt het mogelijk aandeel 1 op 3, voor Woubrechtegem 1 op 5.(56)

Voor de verlenging tot Gent houdt men rekening met 1/10 van de Merelbekenaars, de helft van Zwijnaarde en één op twintig Gentenaars. (56)

Men verwacht veel volk "in betrekking met de stad Geraardsbergen, zeer belangrijk centrum van nijverheid" en verwijst naar "het groot belang der markten van Herzele (...) en de jaarmarkten van Sint-Lievens-Houtem, Oosterzele en Herzele". Men stipt het druk verkeer "tussen Gent en de naastgelegen gemeente Zwijnaarde, zeer bezocht door de Gentenaren" aan en rekent op de "ongeveer 500 werklieden dezer gemeente die dagelijks naar Gent gaan arbeiden". (56)

Het Belgisch Staatsblad van 3 juli 1912 publiceert de prijzen voor het reizigersvervoer. Een enkele reis kost in 1ste klas 7 centiem per km, met een minimum van 15 centiem; in 2de klas 5 cent per km, met een minimum van 10 centiem. Wie meteen een retourkaartje koopt, betaalt het dubbele van een enkele reis "verlaagd met 20 t.h.". "De prijzen worden, des voorkomend, opwaarts afgerond tot den halven deciem".(57) Leerlingen en leraars kunnen aan halve prijs op schoolreis. Er bestaan schoolabonnementen en weekabonnementen voor werklieden (57).

Een passagierstram bestaat doorgaans uit twee rijtuigen, getrokken door een stoomlocomotief. Tussen de locomotief en de reizigerstuigen vindt men meestal een tender met een voorraad steenkool en een kleinere, gesloten wagon waarin de postzakken worden vervoerd en een lessenaar voor de garde staat.(58)

4.2. Goederentrafiek

De "bijzonderste bestanddelen van het goederenverkeer" zullen zijn: steenkolen, bouwmaterialen (kasseien, breuksteen, kiezel, kalk), lijnkoek, scheikundige produkten, meststoffen, strooi en vlas, en "landbouwvoortbrengselen in 't algemeen" (meel, zemelen, graan). Voor het vee zijn er aangepaste wagons. (59)

Weer legt de regering de tarieven vast.
De prijzen zijn afhankelijk van het gewicht van de zending en van de afstand waarover men de vracht wil vervoeren. Zo kost het vervoer van een zending van 65 kg van Herzele naar Gent 1,05 F "alle bijkosten voor laden, lossen, inschrijving en kennisgeving van aankomst begrepen".

57. Belgisch Staatsblad 3/7/1912
58. F. Duquet, Het oude Sint-Lievens-Houtem, blz.236, Eigen beheer, 1993
59. Beschrijvende verslagen, o.c.

Boven de 100 kg moet men wèl voor vanalles en nog wat bijbetalen: een "vast recht, voor allen afstand" van 50 centiem per 1000 kg en 1 F per ton voor laden en lossen; in die prijzen zijn inschrijvingsrecht en kosten voor kennisgeving van aankomst "niet begrepen". Voor wagonladingen betaalt men een vast recht van 50 centiem per 1000 kg, onafgezien de afstand. Daarnaast dient men per 1000 kg en per km bij te betalen volgens drie onderscheiden tariefklassen :

klasse A = gesloten wagon= 13 cent
klasse B = open wagon = 11 cent
klasse C = open wagon = 7 cent

Er bestaat een bijzonder tarief voor een twintigtal soorten goederen, die in open wagons vervoerd worden, op voorwaarde dat men tenminste 5000 kg laat vervoeren. Men betaalt forfaitair 50 cent per 1000 kg, plus een kilometer-vergoeding van 4 cent per 1000 kg.
Geld en geldswaarden kan men meegeven tegen 30 cent per 1000 F

Voor het vervoer van "kunstvoorwerpen, nijverheidsprodukten, werktuigen, planten en allerlei waren, dieren, paarden, bestemd voor tentoonstellingen en prijskampen" betaalt men voor de heenzending de gewone prijzen, maar gebeurt de terugzending kosteloos "doch enkel voor de weg gevolgd bij de heenzending" en "moeten er in alle geval bijkosten worden geheven."

Men kan zelfs "personentuigen, goederenwagens en locomotieven die op eigen wielen lopen" laten vervoeren. Het vast recht bedraagt 2,50 F per as, de veranderlijke vracht 10 cent per as en per km. (Voor locomotieven moet men deze prijzen verdubbelen)

Voor levende dieren beschouwt men vier afdelingen:
A: een schaap, geit of mager varken (20-50kg) en één of twee speenvarkens (20kg) : van 30 cent tot 1,2 F per stuk (al naargelang de afstand)
B: een vet varken (+ 50kg) of een kalf: van 70 cent tot 2,05 F
C: een paard of muilezel, 1 of 2 veulens of poneys (= paard dat kleiner is dan 1,3 m), 1 of 2 ezels, stieren, ossen, koeien, vaarzen; vijf vette varkens of kalveren; tien schapen, geiten of magere varkens; 30 speenvarkens : men past de prijzen voor stukgoed toe, berekend op 1000 kg en "tegen een minste afstand van 5 km".
D: "elke wagen beladen met een groter aantal stuks dan dat bepaald voor afdeling C" : prijzen van de kategorie C, berekend op 4000 kg.
Na vervoer van vee, behorende tot de afdelingen C of D, worden de spoorwagens ontsmet tegen 1,25 F per zending en per wagen.(60)

60. Belgisch Staatsblad, 3/7/1912

4.3. Met de tram aan 't werk

De buurtspoorweg was een belangrijke faktor van mobiliteit in de maatschappij van het begin van de 20ste eeuw. Gent en Geraardsbergen waren voor de Herzelenaars niet langer verre steden. Waar de tram passeerde, verrezen huizen. Gronden langsheen de spoorlijn stegen aanzienlijk in waarde, soms tot 200 % of nog meer. (61)

Vele landbouw- en nijverheidsprodukten konden goedkoper en sneller worden aangevoerd (61). In 1926 beslist François Saey een katoenspinnerij in Herzele uit te bouwen, wat hij 15 jaar eerder ook al in Sint-Lievens-Houtem heeft gedaan. Is het toeval dat hij opteert voor een terrein aan het Solleveld, onmiddellijk grenzend aan de spoorlijn? Saey realiseerde er een privé-aansluiting; het zijn de enige tramsporen die men vandaag nog op het grondgebied van Herzele kan zien. Saey stelde tot 1970 170 mensen te werk.(62). Toen werd het bedrijf overgenomen door de N.V. l'Ouâte uit Zaventem en verminderde de tewerkstelling. In 1994 viel alle produktie in l'Ouâte stil.

De verschillende confectieateliers en korsettenmakerijen waarvoor Herzele gekend was, waren langsheen de trambaan gelegen : De Bruyne, Keytsman, De Borle, Neria, De Witte, Luxus, Tantico. Ook 't Zaagsken, de steenbakkerij en de Firma Richard Boelaert (toen nog in de Peperstraat) bevonden zich op loopafstand van de tram.

De Buysscher stelde vast dat in 1965 283 van de ongeveer 600 mensen die in Herzele werkten, pendelden (62). We mogen veronderstellen dat in het tramtijdperk, toen de individuele transportmiddelen nog heelwat schaarser waren, dit aantal minstens even groot zal geweest zijn.

De tram gaf een serieuze impuls aan de werkgelegenheid: het was plots niet meer onmogelijk om 20 of 30 km van huis te werken (61) en dagelijks te pendelen. De NMVB zorgde voor aantrekkelijke abonnementsvoorwaarden. De mogelijkheid van "een bijgevoegde mijnwerkerstrein" wordt zelfs regelmatig onderzocht, al verloopt dat verre van probleemloos : het is onmogelijk om voor 21 uur een trein uit Geraardsbergen te laten terugkeren naar Herzele omdat "de drie rijdende treinen zich bevinden tussen Herzele en Gent, waar ze volstrekt noodzakelijk zijn" (63)

En de tram zorgt zelf ook voor heelwat werk, al is dat de verantwoordelijkheid van de concessionaris. Als A. Van Daele uit Steenhuize-Wijnhuize solliciteert voor "un emploi de receveur sur la

61. P. Dirickx, Groei van de NMVB, in 'Het Spoor', 12/85, blz.13
62. M. De Buysscher, Bijdrage tot de geschiedenis van Herzele, Eigen beheer, 1972, blz. 228
63. Brief van L. Jacobs aan Burgemeester van Steenhuize-Wijnhuize, 14/11/1941, G.A. Herzele, Steenhuize/842

ligne vicinale de Meirelbeke-Herzele-Geraardsbergen" zal de Burlet het schrijven bezorgen aan de S.A. de Chemins de Fer provinciaux "qui seules ont qualité pour décider de l'admission de leur personnel." (64)

Het ekonomische belang kan worden afgeleid uit een niet-gedateerde en niet-geïdentificeerde tekst, die moet geschreven zijn toen de lijn naar Geraardsbergen nog niet in gebruik was. Vanuit het station (NMBS, overladingsstation) van Herzele worden maandelijks gemiddeld volgende ladingen "vervoert": naar Esse: 32 wagons met 300 ton en 26 kleine collies met 2348 kilo; naar Woubrechtegem: 6 wagons (55 ton) en 40 collies (1608 kilo); naar Sint-Antelinks: 5 wagons (45 ton) en 16 collies (244 kilo); naar Steenhuize-Wijnhuize : 2 wagons, goed voor 19 ton. De schrijver verwacht een aanzienlijke toename van de trafiek met Woubrechtegem en Sint-Antelinks, eens de verbinding met de Oudenbergstad een feit zal zijn. Inwoners van Steenhuize-Wijnhuize maken voor de import en export van goederen haast uitsluitend gebruik van de NMBS-stations van Maria-Lierde en Geraardsbergen, die dichterbij zijn gelegen, men verwacht dat de tram de relatie tussen Steenhuize en Herzele zal verbeteren. Voor het passagiersvervoer geldt min of meer hetzelfde: Steenhuizenaren nemen de trein in Geraardsbergen of Maria-Lierde. Vanuit Esse rijdt men met de postwagen naar het station van Zottegem. Vooral inwoners uit Woubrechtegem en Sint-Antelinks stappen op en af in Herzele (ongeveer 30 per dag). Maar ook hier: "Il est évident que lorsque ce même public serait relié à Grammont et Herzele, et de là à Gand et Bruxelles, ils n'iraient plus à pied et par voitures postales, mais se serviraient du vicinal". En de laatste zin van het document luidt: "La part de la population d'Herzele qui (...) se servir de la nouvelle communication peut être évalué à la moitié, soit 1400." (63)

"Gelief zo goed te zijn om de prijs te laten weten voor volledige wagons patatten van Herzele, Sint-Lievens-Houtem en Bavegem voor Gent-Keizerlaan", vraagt een "négociant en pommes de terre" uit Gent in 1907 (66).

De tram heeft ook een duidelijke socio-culturele functie en betekenis. Wie met de tram naar een 'festival' gaat, kan eventueel reductie genieten (Vergelijk het met de evenemententrips van de NMBS nu) (67) Op zondag en feestdagen vertrekt uit Geraardsbergen een extra tram naar Herzele om 22.35 uur "na het eindigen der cinemavertooningen" (68)

64. Brief van C. de Burlet aan Pierre Verhaegen, 1/7/1911, G.A. Herzele, Steenhuize/842
65. Niet getekende, niet gedateerde tekst in G.A. Herzele, Herzele/842
66. Brief van Ed. Vlaeminck, Gent 'aan de Buurtspoorweg Wetteren-Sotegem', 10/7/1907, G.A. Herzele, Herzele/842
67. Brief van C. de Burlet aan Baron Béthune, Aalst, 13/6/1907, G.A. Herzele, Herzele/842
68. Brief van NMVB aan Burgemeester van Steenhuize-Wijnhuize, 7/6/1934, G.A. Herzele, Steenhuize/842

5. Het eerste keerpunt : Wereldoorlog 1

Als in 1914 de Duitsers ons land binnen vallen, stopt het treinverkeer op de grote lijnen. Later zal de bezetter het reorganiseren, zij het vooral voor eigen gebruik en gemak. De buurtspoorwegen houden zich aanvankelijk wèl overeind en worden zelfs ingeschakeld bij de bevoorrading van het land. (69) Er worden trams over grotere afstanden ingelegd om belangrijke centra met elkaar te verbinden of om het transport van steenkool en ander noodzakelijk materiaal naar de grote steden te verzekeren. (Normaal gebeurde dat via de NMBS). (69) Toch zijn de omstandigheden niet gemakkelijk. Nog voor de eerste oorlogswinter blijken "des personnes (femmes et enfants) le ballast sous les billes de la voie de la ligne de Merelbeke-Herzele-Geraardsbergen" weg te nemen op het grondgebied van Esse (70). In de zomer van 1915 vraagt men de gemeenten naar "les états de fournitures faites à l'armée allemande" (71). Later op dat jaar informeert men naar de vernielingen en de schade die troepen aan de tramlijn hebben aangebracht. (72)

In 1917 is de pret voorgoed uit. Zoals elders in het land begint de bezetter vanaf januari delen van de tramlijn tussen Merelbeke en Geraardsbergen op te breken. (73) De bevolking steekt een stevig handje toe. Uit een intensieve briefwisseling tussen de NMVB en ir. De Moor enerzijds en de gemeentebesturen aan de andere kant blijkt dat "assche", dwarsliggers, kasseistenen, palen en boordsels van de buurtspoorweg worden weggenomen.(74) Men gebruikt zelfs "harde woorden" : 'schraperij','wanbedrijven', 'dieften'. Blijkbaar worden de "dieven" steeds driester: "Er is nu geen kwestie meer van het eenvoudig wegnemen van assche, dat gedaan werd tijdens het bijzonder koude weder door zeker gedeelte der bevolking die van alles was beroofd, maar het zijn nu ware dieften van assche, die gepleegd worden met volle karren en moeten dienen tot de verbetering van bijzondere eigendommen".(75)

De Moor wijst herhaaldelijk op het strafbare van deze zaak. Ook al is alle uitbating gestaakt en heeft de bezettende militaire overheid "haar toekomstige opbreking aangekondigd", de gemeenten hebben het grootste belang "onder oogpunt eener snelle herneming der herleggingen het wegnemen der wezenlijke materialen (...) zoveel mogelijk te

69. Jos Nuyens, o.c., blz. 63
70. Brief van De Moor aan Burgemeester van Sint-Lievens-Esse, 16/11/1914, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
71. Brief van S.A. de chemins de fer provinciaux aan Burgemeester van Herzele, 13/8/1915, G.A. Herzele, Herzele/842
72. Brief van S.A. de chemins de fer provinciaux aan Burgemeester van Herzele, 31/12/1915, G.A. Herzele, Herzele/842
73. Jos Nuyens, o.c., blz. 63
74. Brieven van De Moor aan CBS Herzele, 27/4/1917 en 29/6/1917, G.A. Herzele, Herzele/842
75. Brief van De Moor aan Gemeentebestuur van Herzele, 5/3/1918, G.A. Herzele, Herzele/842

beperken". De spoorbaan moet gebruikbaar blijven. Men verzoekt de baan, waar mogelijk, onder profiel te leggen en de bevolking te informeren, en dreigt de gemeente verantwoordelijk voor de vernielingen te stellen. (76)

Worden er ook steenkolen gestolen? De concessionaris stuurt een factuur van 33 F per 1000 kg "Comme il apparait que la commune d'Herzele ne pourra d'ici longtemps nous remettre le charbon que nous vous avons fourni". (77)

Herzele komt enigszins tegemoet aan de verzuchtingen van de overheid : 494 kasseien 14/16 in "Petit granit" en 54,4m gebeitelde boordstenen worden weggenomen, eveneens de kasseien aan de scheiding met Borsbeke en de Provinciebaan, en de steen "van den stilstand 'Herzele-Staat'". Ze worden ondergebracht om het stelen te beletten bij Franciskus Impe en Gustaaf Rassier. (78) In het laatste oorlogsjaar worden (dit keer op Duits bevel) tweetalige "platen van stand, verbodpalen,..." weggenomen en ondergebracht bij François De Groote op de Groenlaan. (79)

In 1918 bleven van de 483 Oostvlaamse spoorkilometers slechts 115 km over. (80) Toch zijn de totale ontvangsten voor goederen rond die tijd bijna even hoog als in 1913; de ontvangsten voor reizigers bedragen ongeveer het dubbele. (81) Tijdens de oorlog is de tram dus meer dan onvervangbaar geweest !

In september 1919 houdt de provinciale dienst "zich onledig met de herbouwing van de brug boven de staatsspoorweg te Moortzeele". Ze denken "aan de herstelling van de buurtlijn Gent-Herzele-Geraardsbergen te kunnen beginnen zodra dit werk zal voltooid zijn". (82) En bijna een jaar later meldt men : " Les travaux de reconstruction de la section de Herzele à Grammont seront entamés, si nous pouvons disposer en temps des matériaux nécessaires aussitôt que le rétablissement de la section de Merelbeke à Herzele sera achevé".(83) De wederaanleg van het stuk Merelbeke-Herzele begint op 9 april 1921, Herzele-Geraadsbergen komt vanaf 1 oktober 1921 aan de beurt. (84) Op 27 februari 1923 meldt minister Neujean dat de buurtlijn Merelbeke-Herzele-Geraardsbergen opnieuw mag geëxploiteerd worden. (85) Op 1 april 1925 is de verlenging tot het Sint-Pietersstation klaar (zie ook 1.3)

76. Brieven van De Moor aan Gemeentebestuur van Herzele, 27/4/1917, 29/6/1917 en 29/4/1918, G.A. Herzele, Herzele/842
77. Brief van S.A. de chemins de fer provinciaux, 31/1/1917, G.A. Herzele, Herzele/842
78. Brief van CBS Herzele aan NMVB, 14/5/1918, G.A. Herzele, Herzele/842
79. Brief van De Moor aan Gemeentebestuur Herzele, 29/7/1918, G.A. Herzele, Herzele/842
80. Jos Nuyens, o.c., blz. 64
81. P. Dirickx, Groei van de NMVB, o.c., blz. 13
82. Brief van NMVB aan P. Haegeman, 5/9/1919, G.A. Herzele, Herzele/842
83. Brief van S.A. de chemins de fer provinciaux aan Minister De Sadeleer, 9/7/1920, G.A. Herzele, Herzele/842
84. Jos Nuyens, o.c., blz. 69
85. Besluit Regering 27/2/1923,G.A. Herzele/842

Het tramdepot van Herzele, gebouwd in 1910
(Foto: Gemeentebestuur Herzele, fotoarchief dienst Cultuur)

6. Investeren in de crisis

De buurttram had zijn beste tijd echter achter de rug. Heel wat pachtende maatschappijen verkeerden in zware financiële moeilijkheden. De exploitatiekosten verdrie- of verviervoudigden, maar de tarieven gingen slechts met 100 % naar omhoog. (86) Nuyens vergelijkt de tarieven van 1923 met die van 1913. De tarieven voor het personen- en goederenvervoer zijn in 1923 vermenigvuldigd met respectievelijk 2 en 2,7; de prijs voor de aankoop van kolen is echter met 7 vermenigvuldigd, die van petroleum en olie met 6. Het arbeidsloon is 5 keer duurder geworden. (86)

De overheid erkende de onhoudbare situatie en vaardigde op 11 oktober 1919 een wet uit die toeliet voor de oorlog afgesloten kontrakten te verbreken of te herzien. De ene na de andere concessiehouder maakte gebruik van de wet. In 1920 wordt ook het kontrakt met de S.A.de chemins de fer provinciaux verbroken. Voortaan is de NMVB volledig en exclusief verantwoordelijk voor het tramverkeer tussen Gent en Geraardsbergen.

86. Jos Nuyens, o.c., blz. 70-71; P. Dirickx, o.c., blz. 14

Voor de periode van 1920 tot 1940 vertoont het gemeentearchief van Herzele een zwart tram-gat. Er is nauwelijks enige briefwisseling en amper een dokument van plaatselijk of bovenlokaal belang terug te vinden. Alleen de jaarverslagen van de NMVB werden keurig bijgehouden.

In deze tussenoorlogse periode ondergingen de buurtspoorwegen een grondige face-lift. Vooral op technisch vlak beleefde men tal van innovaties. Omdat deze ontwikkelingen essentieel zijn voor de verdere evolutie van de tram, geven we een kort overzicht, gebaseerd op de bewaarde jaarverslagen en de historische studies van Nuyens en Dirickx.

De NMVB ging er stevig tegenaan : de nieuwe beheerder groepeerde de lijnen per provincie en plaatste aan het hoofd van elke groep een exploitatiechef.(87) En men moest een oplossing bedenken voor het verouderde en versleten materiaal dat de NMVB erfde. "Iedereen weet in welke erbarmelijke toestand onze sporen, het materiaal en de werkhuizen zich bevonden en hoe moeilijk het toen was zich de gelden en de middelen van handelen te verschaffen die zo dringend als gebiedend nodig waren." (88)

Vanaf 1927 start men met een ambitieus modernisatieprogramma, dat op twee pijlers rust:
1) Elektrificering of "elektrische toerusting der lijnen met voldoende reizigersverkeer" (dus: rendabele lijnen).(89) In 1933 is 1227 km (ongeveer 1/4 van het totale Belgische net) geëlektrificeerd. "Op dit ogenblik zijn reeds 190 (grote, snelle, ruime en comfortabele) boggie-motorrijtuigen in dienst of in aanbouw". De elektrificering kent sukses, want "deze lijnen geven een aanzienlijke winst", ze zorgen voor 64 % van de totale ontvangsten van de NMVB.(90)
2) Het in bedrijf stellen van automotrices op de lijnen met gering verkeer. (dus : niet-rendabele lijnen)
"De stoomlocomotief zal binnen twee jaar, behalve in uitzonderlijke gevallen, onze cliënteel niet meer vervoeren". (91) Tegen 1934 zal hij "voordeliger wijze vervangen worden door de motorwagen en de railauto, en in uitzonderlijke gevallen door de trolleybus en de autobus".(92) Men merkt zelfs een evolutie in het type motorwagen : van "verbouwde autobussen met één stuurpost en een omkeermechanisme, rijdend op benzine" naar "motorrijtuigen met dubbele stuurpost, rijdend op zware olie (dieselmotoren)". Deze 'diesels' waren in feite

87. P. Dirickx, o.c., blz. 13
88. Redevoering Michel Levie, 30/5/1933, blz. 2, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
89. Rede Michel Levie, 31/5/1932, blz 2-3, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
90. Redevoering L. Jacobs, 29/5/1934, blz. 1-2, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
91. Rede Michel Levie, 31/5/1932, blz. 3, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
92. Rede Michel Levie, 1932, o.c., blz. 1

omgebouwde rijtuigen van de stoomdienst; hun snelheid lag 50 % hoger in vergelijking met de stoomtractie.(93)

Tussen Gent en Geraardsbergen rijden er motorwagens vanaf juli 1934. Vanuit Herzele kan men dan achtmaal daags naar Geraardsbergen, even vaak naar de provinciehoofdplaats. Op maandag is er een extra ochtendtram naar de markt in de Oudenbergstad. Er functioneert nog één stoomtram.(94)

Ondanks deze inspanningen "bleef het zwakke punt de lijnen geëxploiteerd per spoorauto of per stoomtractie en waarvan het verkeer betrekkelijk gering was".(95)

Wie de jaarverslagen uit het begin van de jaren '30 leest, weet hoe laat het is: "Een tijd van langdurige krisis", "vanwege de krisis", "waarmede men in krisistijd" (drie flarden uit het jaarverslag van 1934). (96)

Ook: "Gij weet het: de verliezen onzer stoomlijnen zijn zo groot (...)", "huidige financiële moeilijkheden" (eveneens uit 1934). (97)

Uit 1933: "Er is slechts één zwart punt aan de horizon (...): dat (...) onze aandeelhouders nog langer zouden kunnen uitstellen de kapitalen in te schrijven die hen werden gevraagd".(98)

En nogmaals in het verslag van 1934: "Wij mogen het ons echter niet ontveinzen dat al onze krachtinspanningen ijdel zouden zijn, zo wij er niet in gelukken rechtmatige perken te stellen aan de anti-economische en werkelijk ruïnerende concurrentie waaronder wij, openbare diensten met het geld der openbare besturen en uitsluitend ten bate van de gemeenschap opgericht, vanwege de baan te lijden hebben."(99) Deze frase legt de vinger op de zeerste plek: de concurrentie van partikuliere autobusdiensten, die het vervoer zoveel sneller, comfortabeler en zindelijker kunnen verzorgen.

Verschillende wetten trachten de NMVB te bevoordelen boven de privé-firma's, de exploitatievoorwaarden voor de openbare dienst te verbeteren en een betere coördinatie tussen de NMVB en de private diensten tot stand te brengen.(100) Veel helpt het niet: "(de autobusexploitant) eigende zich de beste cliëntele toe, namelijk de reizigers die de volle prijs betaalden; bij een tekort aan plaatsen en voor het vervoer van reizigers tegen verminderd tarief bleef de buurttram over" (101)

93. P. Dirickx, o.c., blz. 13
94. Brief van NMVB aan Burgemeester Steenhuize-Wijnhuize, 28/5/1934, G.A. Herzele, Steenhuize/842; Uurtabel vanaf 1 juli 1934, G.A. Herzele, Steenhuize/842
95. Jos Nuyens, o.c., blz. 91
96. Rede Leon Jacobs, 1934, o.c.
97. Rede Leon Jacobs, 1934, o.c.
98. Rede Michel Levie, 1933, o.c.
99. Rede Leon Jacobs, 1934, o.c.
100. P. Dirickx, o.c., blz. 14; Jos Nuyens, o.c., blz. 73-75
101. Jos Nuyens, o.c., blz. 75

Naast de concurrentie en de krisis is er ook regelmatig sprake van interne onrust: "Sedert ongeveer een jaar hebben wij met de NMVB de ene onderhandeling na de andere nopens de loonkwestie der werklieden en bedienden (...). De levensduurte blijft immers stijgen, maar de lonen zijn op verre na niet aangepast". Er wordt een 24 uren staking aangekondigd, maar "helpt het niet, dan gaat het verder".(102)

7. Het tweede keerpunt : de tweede wereldoorlog

Een nieuwe inval van de Duitsers in mei 1940 maakte een einde aan alle verdere moderniserings- en rationaliseringsplannen.

Er ontstond algauw een tekort aan vervoermiddelen, omdat vele autobusdiensten de exploitatie opschortten. De NMVB profiteerde ervan: de tram werd voor het lokale verkeer opnieuw het vervoermiddel nummer één, al was men hier en daar genoodzaakt de stoomlocomotieven weer uit de loodsen te halen.(103)

Er werden zelfs 63 nieuwe boggiemotrices en 130 nieuwe boggieaanhangrijtuigen in gebruik genomen. "Daaraan is het te danken dat wij gedurende de vijf oorlogsjaren hebben kunnen instaan voor het vervoer van de massa reizigers die zich elke dag in onze elektrische treinen verdrongen".(104) Met autobussen slaagde men er bovendien in dagelijks 4500 mijnwerkers naar de mijnen te vervoeren.(105) De trambaan Gent-Geraardsbergen leed ditmaal geen oorlogsschade en speelde een belangrijke rol in de voedselvoorziening van de regio.

Helaas is het maar een laatste heropflakkering van sukses. "Wanneer al de vervoermiddelen hun aktiviteit zullen hervat hebben, zullen de buurtlijnen de gunst van de reizigers en de verzenders verliezen, overal waar deze andere transportmiddelen, die meer naar hun zin zijn, zullen aantreffen", voorspelt Léon Jacobs. En hij besluit "dat het bestaan van het net ernstig bedreigd zou kunnen worden".(106)

8. De langzame dood van de tram

Na de oorlog herneemt de concurrentie inderdaad in alle scherpte. Niet alleen worden de private autobusdiensten weer opgestart, ook het individueel gemotoriseerd vervoer (auto's) wint snel aan omvang en belang.

102. Brief van Jules Verhegge, 19/12/1929, G.A. Herzele, Herzele/842
103. Jos Nuyens, o.c., blz. 97
104. Toespraak L. Jacobs; 29/5/1945, blz. 3, G.A. Herzele, Steenhuize/842
105. Toespraak L. Jacobs, 28/5/1946, blz. 3, G.A. Herzele, Steenhuize/842
106. Toespraak L. Jacobs, 1945, o.c., blz. 1

8.1. Een terminale schuldenaar

De financiële lasten van de NMVB worden daarenboven steeds groter. Enerzijds dient men serieus te investeren om het net weer exploitatie-klaar te krijgen. Tussen 1946 en 1958 zal men jaarlijks ongeveer 100 miljoen spenderen aan de verdere elektrifikatie, de vernieuwing van het rollend materieel en het in bedrijf stellen van autobussen. Anderzijds stijgen de lonen, brandstofprijzen en taksen geweldig snel en gaan de ontvangsten, bij verminderend aantal reizigers, gauw bergaf.(107) De geleidelijke overschakeling op busvervoer wordt stilaan het enige alternatief.

Vanaf 3 juli 1950 begint de NMBS de uitbating van een baancentrum in Geraardsbergen. "De afhaling en aanhuisbestelling van de zendingen stukgoed in uw gemeente zal verzekerd worden door middel van autocamions".(108) "De spoordienst kan gunstig door een autobuslijn vervangen worden volgens het tracé weergegeven op bijgaande kaart", meldt men begin 1954. Men verzekert "dat het reizigersverkeer in dezelfde of in een kortere tijdspanne als thans kan worden waargenomen met grote autobussen voorzien voor 80 personen", al blijft op termijn "onzes inziens alleen de volledige stopzetting van dit deficitair verkeer (= de spoordienst) te weerhouden".(109)

Op 4 mei 1954 adviseert de Raad van Beheer van de NMVB gunstig over de inrichting van een vervangingsautobusdienst Gent-Merelbeke-Herzele-Geraardsbergen en de opbreking van het spoor op de betreffende lijn. Nogmaals benadrukt men dat "de exploitatie per autobus aan de behoeften der bevolking zal kunnen aangepast worden derwijze dat deze evengoed als, zo niet beter dan door de huidige spoorexploitatie zal bediend worden".(110)

8.2. De tram wordt een bus

Twee dagen later wordt de exploitatie tussen Gent Sint-Pieters en Merelbeke stopgezet. Autobussen beginnen te rijden van Gent naar Sint-Lievens-Houtem (Meire-Stichele) vanaf 3 oktober 1954. (De tram blijft nog enige tijd behouden voor goederenvervoer). De laatste tram bolt van Geraardsbergen naar Herzele en Houtem op 15 december 1955.(111)

De uurregeling van de bus zal nauwelijks verschillen van die van de tram, zodat "er werkelijk geen misverstanden voor de reizigers te vermoeden vallen".(112) Er is een rechtstreekse verbinding tussen

107. Jos Nuyens, o.c., blz. 101-103; P. Dirickx, o.c., blz. 14-15
108. Brief van NMVB aan Burgemeester Steenhuize-Wijnhuize, 12/6/1950, G.A. Herzele, Steenhuize/842
109. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 14/5/1954, G.A. Herzele, Herzele/842
110. Brief van NMVB aan CBS Herzele, 18/5/1954, G.A. Herzele, Herzele/842
111. Jos Nuyens, o.c., blz. 106-107; Brief van NMVB aan CBS Herzele, 14/9/1954, G.A. Herzele, Herzele/842
112. Brief van NMVB aan CBS Herzele, 14/9/1954, G.A. Herzele, Herzele/842

Sint-Lievens-Houtem en Herzele, en van Sint-Lievens-Esse naar Steenhuize-Wijnhuize.(113) De bus van Herzele naar Esse rijdt langs Woubrechtegem. De wegen dienen wel "geschikt gemaakt voor autobusverkeer" teneinde "bijkomend tijdverlies wegens omweg (...) te vergoeden".(114) De buurtspoorwegstelplaats aan het Solleveld in Herzele wordt ook als stelplaats voor de autobussen gebruikt. Men zal een degelijke in- en uitrit aanleggen, het voetpad verhogen en inlijven in de bestrating en de stelplaats aansluiten op de rioleringen.(115)

Nog later worden de autobuslijnen uitgerust. Er komen schuilplaatsen aan halten die "veel gebruikt worden ofwel slecht geëxposeerd zijn of om de beide voornoemde redenen samen". De gemeentebesturen financieren de helft van de kostprijs.(116)

Het bestaande kapitaal der buurtlijn Gent-Geraardsbergen volstaat voor de verdere inrichting van de vervangende autobusdienst. Voertuigen worden aangekocht met "het produkt der verzilveringen van de ten gevolge van de opbreking beschikbaar komende spoorinstallaties, gronden, materieel,..." Nieuwe financiële tussenkomsten van de openbare besturen aandeelhouders zijn dus niet nodig.(117) De kapitalen van de verschillende Oostvlaamse buurtlijnen worden overigens samengevoegd tot één reeks aandelen onder de benaming "Lijnen der provincie Oost-Vlaanderen". Alle 'provinciale' kapitalen zullen later tot één nationaal kapitaal worden samengesmolten.(118)

9. Het verval

Nu de tram niet meer rijdt, takelt zijn infrastructuur af. Herhaaldelijk signaleert het archief gevallen van vandalisme of verwaarlozing:

- De buurtspoorwegbrug over de spoorweg in Herzele wordt afgesloten "gezien de bedekking ervan zich stilaan in een gevaarlijke toestand komt te bevinden en het onverantwoord is er sommige voetgangers nog gebruik van te laten maken".(119)
- Een groot deel van de statie in Steenhuize-Wijnhuize wordt als stortplaats gebruikt.(120)
- Ook de stelplaats van Herzele wordt vervuild met zand

113. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 19/6/1954, G.A. Herzele, Herzele/842
114. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 6/4/1955, G.A. Herzele, Herzele/842
115. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 15/10/1956, G.A. Herzele, Herzele/842
116. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Sint-Lievens-Esse, 24/4/1964, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
117. Brief van NMVB Herzele, 22/10/1958, G.A. Herzele, Herzele/842
118. Brief van NMVB aan CBS Sint-Lievens-Esse, 2/4/1959, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
119. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 22/6/1959, G.A. Herzele, Herzele/842
120. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Steenhuize-Wijnhuize, 20/4/1960, G.A. Herzele, Steenhuize/842

en aarde door een aannemer die op de Groenlaan aanpassingswerken uitvoerde en met modder die door het gemeentepersoneel uit de riolering in de Solleveldstraat werd gepompt.(121)

- In Steenhuize signaleert men de vervuiling van de zijgracht van het spoor langsheen een perceel dat opgehoogd werd.(122)

Na de verloedering volgt de afbraak en de verkoop van infrastructuur en eigendommen. De definitieve oplevering voor het opbreken van de sporen, gelegen in bestrating van de gemeente, gebeurt op 1 mei 1958.(123) De gemeentebesturen krijgen de kans gronden van het domein van de NMVB aan te kopen.(124) De percelen staan per deelgemeente op een "plan van de gronden, aangeworven in naam van de Staat en beschikbaar geworden wegens afschaffing van gebruik".(125) Na de openbare besturen krijgen partikulieren aankoopgelegenheid "zonder dat de aangelanden enig prioriteitsrecht kunnen laten gelden vermits het domein aan de meestbiedende dient verkocht."(126)

Pas drie jaar later meldt het College van Burgemeester en Schepenen van Sint-Lievens-Esse dat er "voor rekening van het gemeentebestuur geen gronden zullen aangekocht worden".(127) En nog eens een half jaar verder ziet ook het gemeentebestuur van Steenhuize-Wijnhuize af van de aankoop van gronden "vermeld in uw schrijven van 24/10/56".(128)

Borsbeke en Sint-Lievens-Houtem willen wèl kopen.(129) "Kwestieuze aankoop geschiedt met het doel" (130)(...) "in de toekomst een gemeenschap verkeersweg te openen als voetweg en fietspad tussen de gemeenten Sint-Lievens-Houtem en Herzele over het grondgebied der gemeente Borsbeke." Borsbeke koopt 29 percelen met een totale oppervlakte van 8663 m2 en "het kunstwerk van de buurtweg nr.6 (Heirbaan) of de onverdeelde helft der gemetste brug

121. Brieven van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 15/7/1970 en 17/9/1970, G.A. Herzele, Herzele/842
122. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Steenhuize-Wijnhuize, 20/8/1953, G.A. Herzele, Steenhuize/842
123. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Herzele, 3/4/1958, G.A. Herzele, Herzele/842
124. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Sint-Lievens-Esse, 17/10/1956, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
125. Zie voorbeeld van Borsbeke in G.A. Herzele, Borsbeke/842
126. Brief van NMVB aan Gemeentesecretaris Sint-Lievens-Esse, 5/11/1956, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
127. Brief van Gemeentebestuur Sint-Lievens-Esse aan NMVB, 1/9/1959, G.A. Herzele, Sint-Lievens-Esse/842
128. Brief van Gemeentebestuur Steenhuize-Wijnhuize aan NMVB, 24/3/1960, G.A. Herzele, Steenhuize/842
129. Brief van NMVB aan Gemeentebestuur Borsbeke, 18/2/1959, G.A. Herzele, Borsbeke/842
130. Brief van Gouverneur aan CBS Borsbeke, 5/8/1958, G.A. Herzele, Borsbeke/842

gelegen op de grens tussen Sint-Lievens-Houtem en Borsbeke." De koopsom wordt vastgesteld op 52.500 F.(131) Op 23 oktober 1963 sluiten de Schepenen Van Der Stuyft en Hanssens en de Directeur-Generaal van de NMVB Robert Hoens de koop.(132)

10. Reconversie !

Bijna een kwarteeuw blijft de intentie van "een gemeenschap verkeersweg" een loze belofte. Tot op 8 juli 1987 de gemeenteraad van Herzele (waartoe Borsbeke sinds de fusie van gemeenten van 1977 behoort) principieel beslist een fietspad op de oude tramzate aan te leggen. Sint-Lievens-Houtem gaat akkoord. Tijdens een coördinatievergadering in februari 1990 worden de nodige afspraken gemaakt en plannen gesmeed.
Het totale projekt wordt gerealiseerd voor een bedrag van 4.572.945 F (2.903.355 F komt van Herzele, 1.669.590 F van Houtem). De provincie betoelaagt 40 %. Het pad wordt in de zomer van 1991 ingefietst.(133)

Achteraf groeit de idee om een gelijkaardig wandel- en fietspad aan te leggen tussen Herzele en Sint-Lievens-Esse. Het initiatief gaat ditmaal uit van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Wegeninfrastructuur en Verkeer, die eigenaar is van bijna de volledige strook van 2800m. Men dient slechts een klein perceel (576,10 m2), aansluitend op de Solleveldstraat, te onteigenen (de eigenaar is de vennootschap Delmodis uit Charleroi) en vervolgens kosteloos aan de overheid af te staan.(134) De realisatie kost 12 miljoen en wordt door de Vlaamse overheid bekostigd.(135) Herzele plaatste verlichting en meubilair voor een bedrag van 3.700.000 F

Ter gelegenheid van de Open Monumentendag op 11 september 1994 fietste een enthousiaste bende het pad in.

Benny Schokkaert
Brakelsesteenweg 118
9406 Outer

De auteur is Cultuurfunctionaris, gemeente Herzele

131. Uittreksel uit het register der beraadslagingen van de gemeenteraad, Borsbeke, 8/6/1958 en 13/4/1961, G.A. Herzele, Borsbeke/842
132. Akte van aankoop, 23/10/1961, G.A. Herzele, Borsbeke/842
133. Krantenarchief POB Herzele
134. Uittreksel uit het register der beraadslagingen van de gemeenteraad, Herzele, 9/3/1993
135. Krantenarchief POB Herzele.

HET LAND VAN AALST
LOSSE NUMMERS
OUDE JAARGANGEN

Een los nummer vanaf jaargang 1991 kost 200 fr.
Een enkel nummer vóór 1991 kost 150 fr., een dubbel nummer 250 fr.
Een volledige oude jaargang kost 600 fr.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekeningnummer 001-0561340-77 van Het Land van Aalst, Oude jaargangen, Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade, tel. (053) 70 21 79.
Niet alle jaargangen zijn nog in voorraad. Vooraleer te bestellen, neem eerst contact op.

EVENEENS BESCHIKBAAR:

G. Van Bockstaele, Gids voor een werkbezoek aan de koninklijke bibliotheek Albert I te Brussel - 1991: 100 fr. (20 fr. toevoegen voor portonkosten).

Herman van Isterdael e.a., Bibliografie van de Gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983). 2 banden - 915 blz.: 1.200 fr. (gebeurlijk te verhogen met 70 fr. portonkosten).
Kaart van het voormalige ,,Land van Aalst'' (1596) - Horenhault - kleurendruk - 1988: 1.000 fr.

De Vaderlandsche

ASLK
BANK + VERZEKERINGEN

ELECTRABEL

Drukkerij De Riemaecker
telefoon (055) 21 14 04 telefax (055) 21 20 00

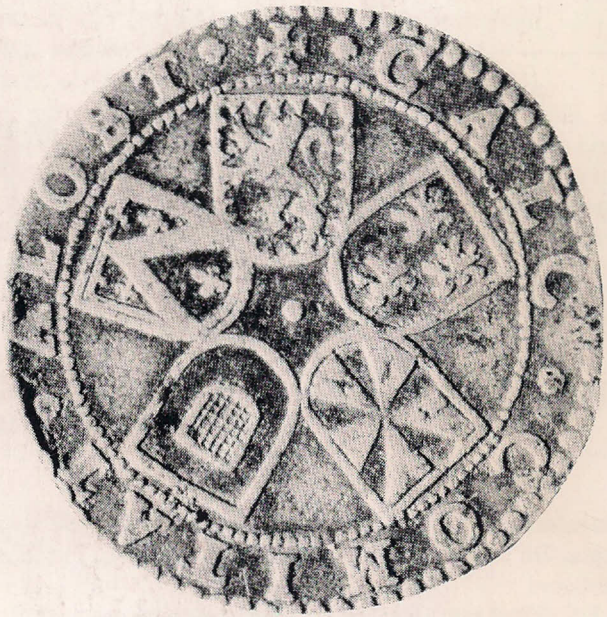
De publicatie van deze jaargang gebeurt met de financiële steun van:
Verzekeringen De Vaderlandsche NV, ASLK Bank + Verzekeringen, hoofdsponsors
Electrabel NV, Drukkerij De Riemaecker, co-sponsors

Inhoud

JAARGANG XLVII - 1995 - NUMMER 3

G. VANDE WINKEL en W. VERNAEVE
Bibliografie 1994 157-218

B. SCHOKKAERT
De tramweg Geraardsbergen-Merelbeke 219-244

1995